

Lao Ce

Tao Te King

Hamvas Béla,
Ágner Lajos és Tőkei Ferenc magyar fordítása
valamint angol fordítás

Lao-ce
Tao-tö-king
Hamvas Béla fordítása
Elektronikus kiadás: Terebess Ázsia E-Tár

A nagy taót az emberek elhagyták:
így támadt az erkölcs és a kötelesség.
Megjelent az okosság és a tudás:
így támadtak a nagy hazugságok.
A rokonok egymástól eltávolodtak:
így támadt a gyermeki kötelesség és a szeretet.
Az állam fölött úrrá lett a rendetlenség:
így támadtak a hű szolgák.

Aki mást ismer, okos,
aki magát ismeri, bölcs.
Aki mást legyőz, hatalmas,
aki önmagát legyőzi, erős.
Aki célját eléri, szívós,
aki megalégszik, gazdag.
Aki helyén marad, állhatatos,
aki a halálban sem pusztul el, él.

Az egész világ azt mondja, hogy a tao nagyszerű, de úgy látszik, nem alkalmazható.
Éppen az benne a nagy,
hogy nem látszik alkalmazhatónak.
Mert az alkalmazhatóság hovatovább kicsinyességre vezet.
Három kincsem van:
erre vigyázok s ezt őrzöm: az első a szeretet,

a második az elégedettség, a harmadik az alázat.
A szeretet bátorra tesz,
az elégedettség nagylelkűvé tesz,
az alázat képessé tesz a világalomra.

Az emberek ma bátrak úgy, hogy szeretetüket feladják,
nagylelkűek úgy, hogy elégedettségüket feladják,
de mindenekelőtt feladják az alázatot.
Ez a halál.
Csak a szeretet tart ki a harcban és
szilárd a védelemben.
Akit az ég meg akar menteni,
szeretettel őrizteti.

Nem kell, hogy a küszöböt átlépjed
s a világot mégis megismerheted.
Nem kell, hogy az ablakon kinézz
s az ég értelmét megértheted.
Minél távolabbra indulsz,
annál kevesebbet fogsz megismerni.
A bölcs:
Nem indul sehová, s mégis a célhoz érkezik.
Nem tekintget maga köré, mégis minden dolgot a nevéen nevez.
Nem tevékeny, és mégis eléri a tökéletességet.

(Eddig tart a Hamvas-féle fordítás)

A taoizmus hagyományos fő művének eredeti címe: Lao-cî; s ez a cím, amely Öreg Mester-t jelent, a hagyomány szerint a mű szerzőjének neve. Ez a hagyományos szerző Konfuciusz egy idősebb kortársa lett volna; a személyéről szóló hagyomány azonban ellentmondó és bizonyíthatatlan, ezért nem érdemel különösebb figyelmet. Annál kevésbé, mert maga a Lao-cî (később Tao tö king) című könyv bizonyíthatóan nem lehet régebbi az i. e. IV. századnál. Sőt, ez a dátum is csak a lehetőségek felső határa. H. Maspero szerint a Lao-cî (Lao Tan) személyére hivatkozó szerző e művet az i. e. IV. század vége felé, Csuang-cî működése után írta (H. Maspero, *La Chine antique*. Paris 1955. 407-408. 1.), mint az akkor már javában virágzó taoista tanok egy rövid összefoglalását. A. Waley még tovább megy, szerinte a Lao-cî-t 240 körül írták (A. Waley, *The Way and its Power*. London 1934. 86. skk.), és a könyv főként az ún. legista filozófusok ellen irányuló polémia. Feng Ju-lan is úgy véli, hogy a Lao-cî megszületése nem képzelhető el a "vitakozó" (másként, "nominalista") filozófusok, Hui sî és Kung-szun Lung működése előtt (Fung Yu-lan, *A Short History of Chinese Philosophy*. New York 1960. 93-94. 1.) Nos, a Waley által javasolt i. e. 240 körüli időpont a lehetséges datálás alsó határa. A mű minden olvasója könnyen megállapíthatja, hogy bármily tömör és aforisztikus szöveg is a Lao-cî, lehetetlen nem észrevenni benne bizonyos polémiaát a legista nézetekkel, valamint a név (ming) problémáival való viaskodást. Elképzelhető tehát, hogy a mű legalábbis egyidős a Csuang-cî-val. S hogy kötetünkben mégis a Csuang-cî elé helyezzük, annak oka nem a hagyomány (amelynek egyébként ma is vannak képviselői), hanem a mű jellege. Tömörségével és világosságával kiválóan alkalmas arra, hogy az olvasó megismerje belőle a taoista filozófia alap gondolatait.

Az i. e. IV. század vége és a III. század első fele (a Lao-cî keletkezésének ideje): a taoizmus fokozatos kialakulásának időszaka. Hogyan, miből fejlődött ki a taoizmus? Feng Ju-lan nyomán rámutattunk már (vö.: *Az egoista Jang Csu*, Kínai filozófia, Ókor, Első kötet, Akadémiai Kiadó, 1962. 301-303. 1.) a taoista gondolkodás két csírájára: a Lun-jü-ben olvasható, "visszavonult bölcsek" legendájára és Jang Csu "önzés" elvére. Nem kétséges, hogy az i. e. III. századra kiteljesedő taoista filozófiának ez a két mozzanat volt a legfontosabb előzménye. A "visszavonult bölcsek" legendáját Jang Csu "egoizmusával", s mindkettőt Lao-ci (a mű ismeretlen szerzőjére gondolunk) és Csuang-cî taoizmusával a közélettől való visszavonulás magatartása köti össze, ez a magatartás pedig meghatározó jelentőségű az egész taoista gondolkodás

számára. A taoizmus legáltalánosabb meghatározása ez lehetne: a közélettől való visszavonulás ideológiája. Ahhoz azonban, hogy megértsük, hogyan hozhatott létre ez a számunkra igazolhatatlannak látszó magatartás nagyon jelentős és később a "közélet" számára is nagy hatású filozófiát az ókori Kínában, egy pillantást kell vetnünk a kínai társadalom ókori fejlődésére. Aligha szorul bizonyításra, hogy a Csou-kor átmeneti típusú, patriarchális-bürokratikus társadalmában e civilizáció kezdetei óta két alapvető emberipolitikai magatartás áll szemben egymással: hivatalnokká lenni vagy elutasítani a hivatalt. A fejlődés elején, a Csou-kor első felében azonban ez a két véglet még nem állhatott szemben egymással összemérhető módon, mert akkor még a patriarchális családi szervezetek és az ezekre épülő állami intézmények közti konfliktus állt előtérben. Ezért találunk a konfucianus és motista tanításokkal (amelyek közt a döntő ellentmondás feszül) szemben a IV-III. századig csupán elszórt és kezdetleges "visszavonulás"-elméleteket, s ezért lehetetlen, hogy már Konfuciuszal egy időben kifejlődött volna a taoizmus is. A IV-III. századra azonban a kuo (állam) és a kia (patriarchális család) konfliktusa olyan élessé lesz, mint eladdig soha, és az utópiák világából a gyakorlati politika napirendjére kerül az egységes állam megteremtésének feladata. Meng-cî műveiből láthattuk, hogy a IV. század második felében viszonylag igen eleven és sokszínű filozófiai élet bontakozik ki, éles viták folynak, amelynek során polarizáció megy végbe: az egyik oldalon a konfucianizmus még fokozottabban a patriarchális arisztokrácia apologetikája lesz, a másik oldalon Mo Ti hajdani utópiája gyakorlati megvalósításának lehetőségeit keresik a legizmus előfutárai. S ahogy a történelem mind közelebb hozza az egységes kínai állam megteremtésének pillanatát, ahogy a patriarchális arisztokrácia és az állami hivatalnokok harcából fokozatosan egy egységes hivatalnoki osztály, a patriarchalizmust a maga szolgálatába állító mandarinság kerül ki győztesen, úgy alakul ki fokról fokra a mindenféle hivatalviselés elutasításának magatartása. Attól fogva, hogy C'in sî Huang-ti megteremti az egységes kínai államot, majd a Han-dinasztia az egész császári Kína történetére szólóan intézményesíti a mandarinizmust, a taoizmus, mint a hivatal elutasításának ideológiája, hatalmas szerepet játszik Kína politikai és kulturális életében. Ezzel azonban - a taoizmus nagy jelentőségének hangsúlyozása érdekében - túlságosan előre szaladtunk. Mint látni fogjuk, a taoizmus igen nagy szerepet játszott még a legizmus kialakulásában s ezzel együtt az egységes kínai állam megteremtésében is.

Visszakanyarodva a taoizmus kialakulásának problémájához, előzményei között feltétlenül meg kell említenünk a konfucianizmus első nagy ellenlábását,

Mo Ti iskoláját is; Mo Ti logikus érvelésmódja, szembenállása a konfucianus morállal, egyetemességre-törekvése, háború-gyűlölete stb. mind fellelhető a Lao-cí lapjain. Sőt, a Csuang-cí XXXIII. könyvének szerzője gondolatilag a taoizmus előzményének tekinti a békét hirdető motista Szung Hing-et (Szung K'eng, Szung Jung-cí) és Jin Wen-t, valamint a természetességet (ha nem panteizmust) hirdető P'eng Meng-et, T'ien P'ien-t és Sen Tao-t is. Ezek az i. e. IV. század második felében élt filozófusok lehettek a Lao-cí szerzőjének kortársai is, de ez esetben is bizonyosra vehetjük, hogy komoly hatást gyakoroltak rá; ha nem személyesen, akkor úgy, hogy ezek az elméletek a kor levegőjében voltak. Ehhez még hozzá számíthatjuk a legizmus kortársai előfutárait, valamint a kínai "szofistákat", s akkor megközelítően felvázoltuk a taoizmus születésének ideológiai körülményeit.

Lássuk most, milyen választ ad a Lao-cí szerzője a kor alapvető kérdéseire. A Lao-cí filozófiájának megítélésében döntő jelentőségű a tao fogalmának értelmezése. Ismeretes, hogy akadtak európai interpretátorok, akik a tao-ban valamiféle egyisten-fogalmat fedeztek fel. Tudnunk kell, hogy - mint Mo Ti "ég" fogalmának vizsgálatakor láttuk - a Csou-kori Kínában az egyistenhit kialakulása is előrelépés lett volna, hiszen egyetlen hatalomnak rendelte volna alá a patriarchális család őseit, erkölcsi normáit, intézményeit. Ám a Lao-cí-ben megfogalmazott tao ennél lényegesen több: alapjában véve nem más, mint a "dolgok", az anyagi világ mozgását meghatározó törvény, természettörvény. A tao mindenekelőtt az örökké mozgó, változó világ végső egységének elve, s hogy a Lao-cí szerzője ezt az egységet nem egy különös vagy egyes anyagban véli fellelni, mint a korai görög materialisták, hanem egy általánosban, a törvényben, ezzel a világ anyagosságának felismeréséhez legalább olyan közel jut, mint Hérakleitos a maga logos-fogalmával. A tao korábban, a konfucianusok műveiben nem jelentett mást, mint morális tanítást, erkölcsileg helyes utat; ezt a fogalmat a taoizmus általánosította a természettörvény jelentésig, s ez a Lao-cí szerzőjének legnagyobb vívmánya. Jang Hing-sun egy bizonyos egyszerűsítéstől nem mentes könyvében Drevnyekitajszkij filozof Lao-czi i jegó ucsenyije (Moszkva - Leningrád 1950) a Lao-cí szerzőjét naiv materialista és ösztönös dialektikus gondolkodónak tartja. Jang Hing-sun szerint a XLII. fejezet első mondatát, hogy ti. "A tao szülte az Egyet, az Egy szülte a kettőt, a kettő szülte a hármat, s a három szülte az összes létezőket", valahogy úgy kell értelmeznünk, hogy a tao őskáoszából először az "ősanyag" ("lehelet", k'i) emelkedett ki, ebből az ellentétes elvű jin "ősanyag" és jang "ősanyag", e kettő szüntelen harcából az ég, a föld és az ember, s e háromból származik minden dolog. Nos, ez elképzelhető, de

annyi bizonyos, hogy a tao anyagisága a műben nincs kifejtve, még az idézett megfogalmazásban is igen homályos, hogy tehát a Lao-cí tao-fogalma csak annyiban anyagelvé, amennyiben minden nyílt vallásos elképzelést kizár, és amennyiben mi, huszadik századi emberek tudjuk, hogy minden törvény hordozója az anyag. A Lao-cí szerzőjének gondolkodásában ez korántsem lehetett ilyen világos, és semmiképpen sem szövegromlás vagy hamisítás eredménye, hogy a tao az egész műben elvont marad, elvontságával alkalmat kínálva arra, hogy ez a természettörvény-fogalom más taoisták kezén valamiféle anyagon túli, természetfeletti világba helyeződjék át. A Lao-cí szerzője a világnak anyagosságában való egységét legfeljebb megsejtethette, és sejtésének adekvát kifejezést éppen az elvont törvény-fogalommal adhatott. Nagy igazságot sejtett meg, de tovább nem léphetett, nem is lépett senki az ókori Kínában. Az egyes fejezetek olvasásakor tanúi lehetünk a szerző hatalmas küzdelmének a jobb kifejtésért, pontosabb meghatározásért; ezért találkozunk annyi hasonlattal (Völgy, víz, asszonyiség stb.), ismétléssel, új meg új nekirugaszkodással. De így is, a költészet mankóival is: a Lao-cí tao-fogalma az ókori kínai filozófia legmagasabb rendű kategóriája, legjobb általánosítása, egyik legnagyobb vívmánya.

Mert a tao: a világ dialektikus mozgásának törvénye. A világon minden változik, keletkezik és elpusztul, mégpedig úgy, hogy minden dolog a saját ellentétébe csap át, az ellentétek harcban állnak egymással és egységet alkotnak (a szerző ez utóbbit hangsúlyozza), s mindez maguknak a dolgoknak belső törvénye, a dolgok mozgásába beleavatkozni nem lehet és nem szabad. A bölcs ember - ehhez szól az egész könyv - egyetlen feladata, hogy felismerje és tétlenül (wuwei) szemlélje a törvény működését, s éljen vele összhangban, ezzel mutasson példát. A nép minden baja éppen onnan ered, hogy a hivatalnokok nem hagyják érvényesülni a természeti törvényt, megsértik a tao-t, visszaélnak hatalmukkal. Az örök változás dialektikájának felismerésétől - az etikai és politikai állásfoglaláson keresztül - eljutunk az örök nyugalom eszményéig. Hogyan lehetséges ez? Ha felkutatjuk a taoizmus osztály-alapjait, egészen természetesnek fogjuk találni.

A Lao-cí eszményi életformája egy olyan kicsiny és elszigetelt faluközösség, amelynek lakói minden újat elutasítanak, és hiába hallik át a szomszéd faluból a kuttyák ugatása és kakasok kukorékolása, még oda sem mennek át egész életükben (LXXX. fejezet). A hivatal elutasítása tehát: paraszti elzárkózás, falusi idill. A taoista filozófusok természetesen nem voltak parasztok, de a taoista filozófia objektíve a paraszti faluközösségek érdekeit fejezte ki. A faluközösségek azok, amelyek szemben állnak mindenféle kormányzással és

hivatallal, konfucianus erkölcsi normákkal és műveltséggel, minden “városi” újjátással, “versengéssel”, “cselekvéssel”, “okossággal”, “hamissággal”, kereskedők ravaszágával és hadvezérek dülásával; ebből a nézőpontból kerül egymás mellé a konfucianizmus és a “legizmus” szelleme, egyszóval minden, ami pusztulással fenyegeti a faluközösséget. Másrészt ezen a talajon foglalkozható nagy rendszerbe a “visszavonult bölcsek” hagyománya, Mo Ti “békeszeretete”, Jang Csu “mindent magának” elve, valamint a kortársi filozófusok pacifista és panteista tanításai. A paraszti álláspontból lehet keményen bírálni a fennálló rendet, patriarchalizmust és bürokratizmust egyaránt, de vajon lehet-e megnyugtató és főleg célra vezető választ adni a kor alapkérdésére, az “égalatti” egyesítésének problémájára? A Lao-cí itt-ott arról tanúskodik, hogy ebben még szerzője sem volt mindig biztos (pl. a XX. fejezet).

A taoizmus még nem adott helyes választ a döntő kérdésre, de a Lao-cí jól megindokolt konfucianus-ellenessége, a dolgok dialektikus változásáról szóló tanítása, legfőképpen pedig a természettörvény felfedezése nélkül sohasem lett volna legista ideológia, de egységes kínai állam sem. Ez a Csou-kori taoizmus történelmi jelentősége.

A hagyományos felosztás szerint a Lao-cí két részből áll: az első könyv (I-XXXVII. fejezet) magával a tao-val, a második (XXXVIII-LXXXI. fejezet) a tao attribútuma szerepét játszó “erény”-nyel, “hatalom”-mal (tö) foglalkozik; e felosztásnak azonban nincs jelentősége. A szöveg, amely fordításunkban olvasható, a Wang Pi (226-249) által (kommentárjaival együtt) ránk hagyott legrégebbi, hagyományos szöveg. Ennek elrendezését és pontosságát az újabb szövegkritikusok vitatják. A szövegkorrekció dolgában a legradikálisabb Ma Sziü-lun (Lao-cí kiao-ku, Peking 1956), ezért jegyzeteinkben az általa javasolt fontosabb módosításokat tüntetjük fel; így az olvasó meggyőződhet róla, hogy a Lao-cí alapgondolatait még a legmerészebb szövegkritika sem módosíthatja lényegesen. (A tanulmány Tőkei Ferenc fordításának része.)

(Sorrend: Ágner Lajos, majd Tőkei Ferenc fordítása)

1. AZ ÖRÖK TAO

A Tao, amelyet szavakkal kifejezhetünk,
nem az örök Tao.

A név, amelyet az ember ki tud fejezni,
nem az örök név.

A meg nem nevezhető Tao az égnek és földnek ősoka.

A megnevezhető Tao minden teremtmény ősanja.

Már a régiek szerint:

csak az állandó vágnélküliség állapota
tesz képessé a fenséges titok szemléletére.

Ellenben, aki nem szabadul meg a vágyaktól,
csak a külső jelenségeket szemlélheti.

Ez a kettő tulajdonképpen eredetében egy.

Csak a nevük különböző.

Ez az egység a nagy titokzatosság, titkok titka.

Minden titkok megnyilvánulásának kapuja.

I

A tao, amelyet szavakkal ki lehet fejezni, nem az örök tao. A név (ming), amelyet meg lehet nevezni, nem az örök név.[1] Az, aminek nincsen neve, az ég és föld kezdete (si). Aminek neve van, az minden dolog (wan-wu) anyja. Ezért: csak az ismerheti meg (a tao) csodálatos titkát, akinek soha nincsenek vágyai; akinek pedig örökké vágyai vannak, az csak véges formáját szemlélheti. Ez a kettő <a lényeg és a jelenség> közös eredetű, csak a nevük különböző. Együtt nevezzük őket csodálatosnak, s egyik csodálatostól a másik csodálatos felé (haladni): minden titkok kapuja.

1. The Mystical Way

The Way that can be described is not the absolute Way;
the name that can be given is not the absolute name.
Nameless it is the source of heaven and earth;
named it is the mother of all things.

Whoever is desireless, sees the essence of life.
Whoever desires, sees its manifestations.
These two are the same,
but what is produced has different names.
They both may be called the cosmic mystery:
from the cosmic to the mystical
is the door to the essence of all life.

2. A BÖLCS PÉLDÁJA

A világon mindenki felismeri a szépet,
de ezzel együtt a rútat is.
Mindenki megismeri a jót,
de ezzel együtt a rosszat is.
Azért olvassuk a régi írónál:
A lét és nemlét eszméje egymásból fakadnak.
A nehéz és könnyű egymástól érthetők.
Hosszúság és rövideg egymást magyarázzák.
A magas és mély is egymástól érthetők.
Szó és hang szintén egymástól érthetők.
Elől és hátul egymásból következnek.
Ezért a bölcs mindenben kitart
az akaratnélküli cselekvés mellett.
Példaadás, nem szó az ő tanítása.
A teremtmények körülözönlik és ő nem hagyja őket cserben.
Alkot s magának nincs semmije.
Munkál s a munka jutalmára maga nem tart számot.
Ha műve be van fejezve, magának nem igényel semmit.
És mert sohasem igényel semmit, sohasem veszhet semmit.

II
Amikor az égalattiban mindenki felismeri a szépről, hogy szép, akkor megjelenik a rúttal is. Amikor mindenki felismeri a jóról, hogy jó, akkor megjelenik a rossz is.
Ezért: lét (ju) és nemlét (wu) egymásból születik, nehéz és könnyű egymást hozza létre, hosszú és rövid egymást alakítja, magas és mély egymásba hajlik, zeneszó és énekhang egymással cseng össze, előbbi és későbbi egymást követi.
Így aztán a bölcs ember (seng-zsen) a nem-cselekvés (wu-wei) tevékenységével él s a szavak nélküli (pu-jen) tanítást valósítja meg. (Akkor) minden dolog hat rá, és (ő ezt) nem utasítja vissza.[2] (A bölcs) létrehoz, de nem veszi birtokába; teremt, de nem ragaszkodik (ahhoz, amit teremtett). Művét beteljesíti, de nem él vele. S éppen azért, mert nem él vele, nem is veszítheti el.[3]

2. Relativity and Not Interfering

When the people of the world all know beauty as beauty,
there arises the recognition of ugliness.
When they all know the good as good,
there arises the recognition of bad.

Therefore being and non-being produce each other;
difficult and easy complete each other;
long and short contrast each other;
high and low distinguish each other;
sound and voice harmonize with each other;
beginning and end follow each other.

Therefore the wise manage affairs without interfering
and teach beyond the words.

All things rise, and they do not turn away from them.
They give them life, but do not take possession of them.
They act, but do not rely on their own ability.
They accomplish, but claim no credit.
Because they claim no credit,
their accomplishment remains with them.

3. A FÖLDI BÉKE

Ha a fejedelem az előkelőket nem részesíti előnyben,
akkor nem lesz irigység és versengés az emberek között.
Ha nem helyez súlyt a nehezen elérhető dolgokra,
akkor a nép között nem lesznek rablók és tolvajok.
Aki nem törekszik érzéki dolgokra,
annak lelke nyugodt.
Tehát a bölcs uralkodó úgy kormányoz,
hogy a nép szívét megszabadítja az érzéki vágyaktól
és lelküket erőssé teszi.
Azon van, hogy a nép igénytelen maradjon,
de jellemzilárd legyen.

Mindig óvja az embereket a téves ismeretektől
és mentessé teszi őket a vágyaktól.
Azon van, hogy akiknek csak külvilági ismereteik vannak,
ne hirdethessék azokat tevékeny törtetés nélkül
s így rend lesz a birodalomban.

III
Ha nem becsülik meg a kiválóakat (hien), akkor a nép közt nem lesz ma-
rakodás. Ha nem tartják nagyra a nehezen megszerezhető vagyontárgyakat
(huo), akkor a nép közt nem lesz többé rablás. Ha rá sem néznek arra, ami
felszíthatja vágyukat, akkor a nép közt nem lesz többé felfordulás.
Ezért a bölcs ember úgy kormányoz jól, hogy üressé teszi a szívét, [4] de
megtölti a hasát, gyengévé teszi az akarását (csî), de erősíti a csontjait.
Mindig arra törekszik, hogy a népnek ne legyen se tudása, se vágya. Arra
törekszik, hogy akinek pedig tudása van, az ne merészeljen tevékenykedni.
Megvalósítja tehát a nem-cselekvést, [5] és minden a legteljesebb rendben
lesz.

3. Simplicity

Do not exalt the worthy,
so that people will not compete.
Do not value rare treasure,
so that people will not steal.
Do not display objects of desire,
so that people's hearts will not be disturbed.

Therefore the wise lead by keeping
their hearts pure, their bellies full,
their ambitions weak, and their bones strong,
so that the people may be purified
of their thoughts and desires;
and the cunning ones will not interfere.
By acting without interfering, all may live in peace.

3. A FÖLDI BÉKE

Ha a fejedelem az előkelőket nem részesíti
előnyben,
akkor nem lesz irigység és versengés az emberek
között.

Ha nem helyez súlyt a nehezen elérhető dolgokra,
akkor a nép között nem lesznek rablók és tolvajok.

Aki nem törekszik érzéki dolgokra,
annak lelke nyugodt.
Tehát a bölcs uralkodó úgy kormányoz,
hogy a nép szívét megszabadítja az érzéki
vágyaktól
és lelküket erőssé teszi.
Azon van, hogy a nép igénytelen maradjon,
de jellemzilárd legyen.

4. A TAO ÖRÖKTŐL FOGVA VAN

A Tao lény nélküli,
mégis hatásában kifogyhatatlan.
Az ő titokzatos mélysége
minden dolgok forrása és teremtője,
egyszerű,
nem hivalkodó,
láthatatlan
örökkévaló némaság.
Nem tudom kitől lett,
előbb volt, mint az Úr.

IV

A tao üres, de ha velük élünk (jung), sohasem tudjuk kimeríteni. Milyen
mélységes! Igazi ősatyja (cung) minden dolognak. Tompít minden élességet,
megszüntet minden zavarosságot, mérsékel minden ragyogást, egyesít min-
den porszemet. [6] Olyan mély, hogy senki sem tud a végére járni! Én nem
tudom, hogy szülötte-e valakinek. (Csak azt tudom, hogy) mint képmás
(sziang), [7] az ősoket is megelőzi.

4. The Infinite Way

The Way is infinite; its use is never exhausted.
It is bottomless, like the fountainhead of all things.
It smoothes its roughness; it unties its tangles.
It softens its light; it calms its turmoil.
Deep and still, ever present.
I do not know its source.
It seems to have existed before the Lord.

5. A TAOT BENSŐNKBEN KELL MEGISMERNI

Az ég és föld nem ismeri a részrehajlást.
Minden teremtményt úgy tekint,
mint egy áldozati szalmabábot.
A bölcs ember nem ismeri a részrehajlást,
úgy tekint az embereket, mint a szalmabábotat.

Az ég és föld közti űr
nemde hasonló a fűvóhoz?
Ez a látszólagos űr,
mint a fűvó, kimeríthetetlen.
Minél jobban mozgásban van,
annál hatékonyabb.
A Tao szavakkal meg nem nevezhető,
bensőkben kell megismernünk.

V
Az ég és a föld nem emberséges (zsen), minden létezővel (wan-wu) úgy
bánik, mint afféle szalmakutyával.[8] A bölcs ember sem emberséges, úgy
bánik az emberekkel (po-szing), mint afféle szalmakutyákkal. De az ég és
föld közötti tér éppen olyan, mint a kovácsfújtató! Üres, és mégsem omlik
össze, ha pedig mozog, egyre több jön ki belőle. Bármennyi azonban a szó,
az mind kimerül. Sokkal jobb, ha megőrizzük azt, ami bennünk van (csung).

5. Emptiness and the Center

Nature is not humane.
It treats all things like straw dogs.
The wise are not humane.
They regard people like straw dogs.

How the universe is like a bellows!
While empty, it is never exhausted.
The more it is worked, the more it produces.
Much talk brings exhaustion.
It is better to keep to the center.

6. A TAO A TEREMTÉS FORRÁSA

A mélység szelleme halhatatlan,
ezért nevezzük a titokzatos égi anyának.
Ő az örök teremtés forrása,
a mindenség kezdete.
Örökké levő és tevékenységében szüntelenül ható.

5. A TAO TENSŐNKBEN KELL MEGISMERNI

Az ég és föld nem ismeri a részrehajlást.
Minden teremtményt úgy tekint,
mint egy áldozati szalmabókot.
A bölcs ember nem ismeri a részrehajlást,
úgy tekint az embereket, mint a szalmabókat.

VI

A völgy szelleme <az üresség> sohasem hal meg.[9] Ezt nevezzük csodálatos
asszonyinak (p'in). A csodálatos asszonyinak a kapuját nevezzük ég és föld
gyökerének. Örökké jelen van, s kimeríthetetlenül élhetünk vele (jung).

6. The Mystical Female

The spirit of the valley never dies.
It is called the mystical female.
The door of the mystical female
is the root of heaven and earth.
It seems to be continuously within us.
Use it, and it will never be exhausted.

7. AZ ÖNZÉS ELLEN

Ég és föld örök
és miért örök mindakettő?
Mert nem magukért élnek,
azért élnek örökké.
Ezért a bölcsnek is a maga énje közömbös.
És így lesz ő a legnagyobb a többi emberek között.
Nem magának él,
azért tűnik ki egyénisége a többiek között.
Tökéletes, mivel nincs benne önzés.

VII

Az ég örök, a föld maradandó. Az ég és föld általa lehet örök s maradandó,
hogy egyikük sem önmagának él. Ezért képesek örökké élni. Ugyanígy a
bölcs ember önmagát a háttérbe helyezi s így kerül előre, önmagával nem
törődik s így őrzi meg énjét. Nem igaz-e, hogy egyéni érdekeit (szi) éppen
által tudja betölteni, hogy nincsenek egyéni érdekei?

7. Enduring

Heaven is eternal, and the earth is very old.
They can be eternal and long lasting,
because they do not exist for themselves,
and for this reason can long endure.

Therefore the wise put themselves last,
but find themselves foremost.
They exclude themselves,
and yet they always remain.
Is it not because they do not live for themselves
that they find themselves fulfilled?

Therefore the wise put themselves last,
but find themselves foremost.
They exclude themselves,
and yet they always remain.
Is it not because they do not live for themselves
that they find themselves fulfilled?

8. A TÖKÉLETES EMBER

A legfőbb jóság hasonlatos a vízhez.
A víz természeténél fogva hasznára van a lényeknek.
Mert nem áll ellen abban,
hogy magában akarna maradni.
Mivel megelégszik olyan helyekkel is,
amit az emberek kerülnek,
azért közel van a Taohoz.
A tökéletes ember is az alsóbb helyeken szeret lakni.
Gondolkodásában szereti a mélységet,
az emberekhez jóakaró,
a beszédben őszinte,
a kormányzatban szereti a rendet,
a munkában a lehetőségekhez alkalmazkodik,
vállalatait a maga idejében végzi,
nem törtet, azért nincsenek ellenségei.

VIII

A legmagasabb jóság (sang-san) hasonló a vízhez. A víz jósága (san) az, hogy hasznára van minden létezőnek, anélkül hogy küzdene; s megelégszik azokkal a helyekkel, amelyeket minden ember gyűlöl. Ezért van (a víz) oly közel a tao-hoz.
Lakozásra legjobb a föld, érzelmekben legjobb a mély, az emberi kapcsolatokban legjobb az emberség (zsen), a szó legyen mindig megbízható (szin), a kormányzás teremtsen mindig rendet, a szolgálat feleljen meg a képességeknek, a vállalkozás igazodjék a megfelelő időhöz.[10] Ez mind azért (jó), mert nem vezet vetélkedéshez, s ezért nem hibázik.

8. The Best Are Like Water

The best are like water.
Water benefits all things and does not compete with them.
It flows to the lowest level that people disdain.
In this it comes near to the Way.

In their dwellings, they love the earth.
In their hearts, they love what is profound.
In their friendship, they love humanity.
In their words, they love sincerity.
In government, they love peace.
In business, they love ability.
In their actions, they love timeliness.
It is because they do not compete
that there is no resentment.

9. A BÖLCS ZÁRKÓZOTTSÁGA

Jobb az edényt tele nem tölteni,
semhogy két kézzel kelljen vinni
a túlságosan teli edényt.
Ha az éles tárgyat gyakran használják,
elveszti az életét.
Az arannyal és drágakövekkel megrakott házra
senki sem tud vigyázni.
Ha a gazdagsághoz és ranghoz dőlyf járul,
ez romlást von maga után.
Ha valaki érdemes munkát végzett,
és dicsőséget szerzett magának,
az vonuljon vissza,
ezt rendeli a Tao.

IX

Aki túlságosan megfeszíti íját, az jobban tette volna, ha idejében abbahagyja (a feszítést); aki pedig túlságosan élesre feni (kését), az nem tudja sokáig megőrizni (élesen). Az arannyal és drágakövel teli termet senki sem tudja

When gold and jade fill your hall,
you will not be able to keep them safe.
To be proud with honor and wealth
is to cause one's own downfall.
Withdraw as soon as your work is done.
Such is heaven's way.

9. Moderation
Stretch a bow to the very full,
and you will wish you had stopped in time.
Temper a sword-edge to its very sharpest,
and the edge will not last long.

megőrizni. Aki gazdagságával és előkelőségével kevélykedik, maga zúdítt magára szerencsétlenséget. Ha művedet véghezvitted, nyomban vonulj vissza, (mert) ez az ég tao-ja.

9. Moderation

Stretch a bow to the very full,
and you will wish you had stopped in time.
Temper a sword-edge to its very sharpest,
and the edge will not last long.

When gold and jade fill your hall,
you will not be able to keep them safe.
To be proud with honor and wealth
is to cause one's own downfall.
Withdraw as soon as your work is done.
Such is heaven's way.

10. AZ IGAZI ERÉNY

Akinél ész és szív összhangban van,
annál nincs meg hasonlóság.
Aki szenvedélyeit legyőzi,
s magát szelídségre kényszeríti,
annak lelke hasonlatos a kis gyermekéhez.
Aki belsejét megtisztítja,
minden vétektől mentes lesz.
Aki a népet szeretve kormányozza az országot,
nem uralkodik sok rendszabállyal,
a dolgok folyását a természetre bízva,
az élet minden körülményei között nyugodtan élhet,
mint ahogy az anyamadar nyugodtan ül a fészkeben.
Aki a dolgok mélyéig hatol, meg lehet ismeretek nélkül.
A bölcs oltalmazza és ellátja népet.
Alkot és mitsem igényel.
Hatékony s amellet szerény,
uralkodik zsarnokság nélkül,
ez az igazi erény.

X

Aki lelke (pò) nyugalmanak megóvására megtartja az egységet, abban nem fog meg hasonlóság <vágy> ébredni. Aki lehetétét (k'i) úgy tudja irányítani, hogy egészen gyengévé teszi, az hasonlóvá lesz egy újszülött gyermekhez. Ha tökéletesen megtisztítja a 'csodálatos tükröt' <szemléletét>, akkor semmi folt nem marad rajta <sohasem téved>.

Ha szereti a népet s jól kormányozza a fejedelemséget, akkor nincs szüksége okoskodásra (csi). Az ég kapuinak kinyílásában és becsukódásában <a világ-egyetem működésében> ő tehát asszonyi <passzív> szerepet játszik. Ennek a sarkigazságnak a megértése teszi lehetővé számára a nem-cselekvést. Megszülni (a dolgokat) és táplálni őket, megszülni és mégsem birtokolni őket, megalkotni őket és nem élni velük, vezetőnek lenni (csang) és mégsem uralkodni (cai): ezt nevezzük csodálatos erénynek (tò).

10. Mystical Power

Can you embrace the One with your soul,
and never depart from the Way?
Can you concentrate your vital force
to achieve the gentleness of a new-born baby?
Can you cleanse and purify your mystic vision
until it is clear?
Can you love the people and govern the state
without interfering?
Can you play the role of the female
in opening and closing the doors of heaven?
Can you understand all and penetrate all
without using the mind?

To give birth and to nourish,
to give birth without taking possession,
to act without obligation,
to lead without dominating---
this is mystical power.

11. ANYAG ÉS LÉNYEG

A kocsikerék harminc küllője,
mely egy kerékagyban található,
a közepén levő űr által lesz használhatóvá.
Az agyagból készült edény azáltal válik használhatóvá,
mert belseje üres.
A falba vágott ajtó és ablak használhatósága abban van,
hogy a falban űrt alkotnak.
A ház használhatósága abban van,
hogy a falak közt űr van.
Tehát az anyag a dolgok hasznosságát,
az anyagtalan a lényegét határozza meg.

XI
Harminc küllő együtt tesz ki egy kereket, de a kerék használhatóságát éppen a (küllők közti) nemlét <űr> biztosítja. Agyagot forgatva csináljuk az edényeket, de az edény használhatóságát éppen a benne levő nemlét biztosítja. Ajtót és ablakot vágva csináljuk a házat, de a ház használhatóságát éppen a benne levő nemlét <belső tere> biztosítja. Ezért a lét hasznot (li) hajt számkra, a nemlét azonban használhatóságot (jung) biztosít.

11. Use What Does Not Exist

Thirty spokes are united around the hub of a wheel,
but the usefulness of the wheel
depends on the space where nothing exists.
Clay is molded into a vessel,
but the usefulness of the vessel
depends on the space where nothing exists.
Doors and windows are cut out of the walls of a house,
and the usefulness of the house
depends on the space where nothing exists.

Therefore take advantage of what exists,
and use what does not exist.

12. A VÁGYAK FÉKEZÉSE

Az erős fény megvakítja az embert.
Az erős hang az ember fülét süketté teheti.
Az erős fűszer a nyelv ízlelő képességét eltompítja.
Lóverseny és vadászat elvadítják az emberi vágyakat.
Nehezen elérhető drágaságok
az embert gonoszra csábítják.
Ezért a bölcs a lelke sugallatát követi
és nem a szem kívánságait.
Ez utóbbit figyelmen kívül hagyja
és az előbbit gondozza.

XII

Az öt szín vakká teszi az ember szemét, az öt hang süketté teszi az ember fülét, az öt íz eltompítja az ember ínyét.¹¹ A sok lovaglás és vadászat megboldondítja az ember szívét. A nehezen szereshető vagyontárgyak mozgásában gátolják az embert. Ezért a bölcs ember a bensőjével törődik s nem a szemével. Elveti tehát az “azt”, s az “ezt” választja.

12. Satisfy the Inner Self

The five colors blind the eyes;
the five musical tones deafen the ears;
the five flavors dull the taste.
Racing and hunting madden the mind.
Precious goods keep their owners on guard.

Therefore the wise satisfy the inner self
rather than external senses.
They accept the one and reject the other.

13. RANG ÉS MÉLTÓSÁG ELLEN

Rang és kegyvesztés egyaránt nyugtalanságot okoz.
A rang, a méltóság teher, mint a test terhe.

Mit akar ez mondani?

– A méltóságtól úgy féljete, mint a kegyvesztéstől”.

A méltóság lealacsonyít.

Egyaránt félelmet ébreszt,

akár elnyeri, akár elveszti az ember.

Így értendő, hogy a rangtól úgy kell félni,

mint a kegyvesztéstől.

Mit jelent ez?

A méltóság teher, mint a test terhe”.

Ugy-e a test teher?

De, ha már megszabadultunk a testtől,

a terhet sem kell többé cipelnünk.

Aki úgy szereti és becsüli az országot, mint önmagát,

az méltó az ország kormányzására.

XIII

A dicsőség és szégyen: félelem. Az előkelőség: nagy csapás, (mely) mintha csak testünket érné. Miért mondjuk, hogy a dicsőség és szégyen félelem? Mert a dicsőség olyan az alattvalók (hia) számára, hogy amikor megszerzik, félnek, és amikor elveszítik, ugyancsak félnek. Ezért mondjuk, hogy a dicsőség és szégyen: félelem. S miért mondjuk, hogy az előkelőség nagy szerencsétlenség az életben? Mert éppen akkor lesz osztályrészem nagy szerencsétlenség, ha számomra csak saját énem létezik. Ha azonban elérem, hogy ne (csak) saját énem létezzék a számomra, akkor miféle szerencsétlenségben lehetne részem? Ezért: az égalattit csak arra lehet rábízni, aki úgy előkelő <tölti be hivatalát>, hogy saját énje egy az égalattival, és az égalattit csak arra lehet ráhagyni, aki úgy tudja szeretni, hogy saját énje egy az égalattival.

13. Selflessness

Good fortune and misfortune cause apprehension.

Regard great trouble as you regard your self.

What is meant by

“Good fortune and misfortune cause apprehension?”

Those with good fortune are apprehensive of their gain.

Those with misfortune are apprehensive of their loss.

13. RANG ÉS MÉLTÓSÁG ELLEN

Rang és kegyvesztés egyaránt nyugtalanságot okoz.
A rang, a méltóság teher, mint a test terhe.

What is meant by

“Regard great trouble as you regard your self?”

Great trouble comes from being selfish.

Being selfless, what trouble is there?

Therefore those who value the world as themselves

may be entrusted to govern the world.

Those who love the world as themselves

may be entrusted to care for the world.

14. A TITOKZATOS DICSÉRETE

Föltekintünk rá és nem láthatjuk,

mert a Tao láthatatlan.

Felfigyelünk rá és nem hallhatjuk,

mert a Taot érzékelni nem lehet.

Utána nyúlunk, meg nem foghatjuk,

mert a Tao anyagtalan.

A Tao lényegének ez a háromsága

el nem választható egymástól.

Ez a három különböző tulajdonság egységet alkot.

Felszíne nem látható,

mélysége kifürkészhetetlen,

örökké áradó, de megnevezni nem tudjuk,

önmagától van és láthatatlan.

Alaktalan alak és kép nélküli kép.

Láthatatlan, meg nem nevezhető,

se eleje, se háta nem látható.

Aki felfogja a régi mestereket,

uralkodik a jelenen,

mert megismerte minden idők őskézdetét,

azaz megtalálta a Taohoz vezető utat.

XIV

Nézem és nem látom, ezért a neve: észrevehetetlen (ji). Hallgatom és nem

hallom, ezért a neve: illanó (hi). Megragadom, de nem tudom megfog-

ni, ezért a neve: parányi (wei). E három (tulajdonságot) nem lehet tovább

14. The Formless Way

We look at it, and do not see it; it is invisible.

We listen to it, and do not hear it; it is inaudible.

We touch it, and do not feel it; it is intangible.

These three elude our inquiries, and hence merge into one.

Not by its rising, is it bright,

nor by its sinking, is it dark.

Infinite and eternal, it cannot be defined.

It returns to nothingness.

This is the form of the formless, being in non-being.

It is nebulous and elusive.

Meet it, and you do not see its beginning.

Follow it, and you do not see its end.

Stay with the ancient Way

in order to master what is present.

Knowing the primeval beginning is the essence of the Way.

elemezni, így hát összeolvadnak és egységet alkotnak. Felkelvén nem fénylik, lenyugodván nem homályosul el; végtelen, és nem lehet megnevezni, s minduntalan visszatér a dolgok nemlétébe. Ezért nevezik alakatlan alaknak, testetlen képnek; ezért nevezik homályosnak és ködösnek. Szembe megyek vele s nem látom az elejét, utána megyek s nem látom a végét. Aki megragadja a múlt tao-ját és azzal irányítja a jelen létét, aki fel tudja ismerni a régi kezdetet, az elmondhatja, hogy (kezében tartja) a tao fonálát.

14. The Formless Way

We look at it, and do not see it; it is invisible.
We listen to it, and do not hear it; it is inaudible.
We touch it, and do not feel it; it is intangible.
These three elude our inquiries, and hence merge into one.

Not by its rising, is it bright,
nor by its sinking, is it dark.
Infinite and eternal, it cannot be defined.
It returns to nothingness.
This is the form of the formless, being in non-being.
It is nebulous and elusive.

Meet it, and you do not see its beginning.
Follow it, and you do not see its end.
Stay with the ancient Way
in order to master what is present.
Knowing the primeval beginning is the essence of the Way.

15. AZ ERÉNY RÉGI PÉLDAKÉPEI

A hajdankor bölcsei okosak, finomak,
szellemesek, mélyértelműek voltak.
Mivel mélyértelműek voltak,
nem értették meg őket teljesen.
Mivel nem értették őket eléggé,
azért megkísérlem őket megérteni.
Mily óvatosak voltak!
Mint az az ember, aki télen átkel a folyón.

Mily éberek voltak,
mint mikor valaki mind a két szomszédjától fél.
Méltóságosak voltak, mint egy idegen.
Előzékenyek voltak, mint amily olvadékony a jég.
Egyszerűek, igénytelenek voltak, mint a nyers fa.
Szeretetremlőtoak, kedvesek voltak, mint a völgy.
Titokzatosak voltak, mint a mély víz.
Ki tudja a homályosat megvilágítani?
Ki tud életet lehelni a holt anyagba?
Aki telítve van a Taoval,
annak nincs szüksége más teljességére.
Aki más teljességére nem törekszik,
azt az új meg nem vakítja.
Az, ha egyszerű is, tökéletes.

XV

Hajdanában azok, akik legjobbak voltak az írástudók közül (sî), a legészrevehetetlenebbek, a legcsodálatosabbak voltak. Titokzatos erők hatották át őket, és senki sem tudta kiismerni őket. És mert senki sem tudta kiismerni őket, én is csak erőszakoltan adhatok képet róluk. Óvatosak voltak, mint aki télen folyamon kel át; aggodalmasak, mint aki tart a szomszédaitól; méltóságteljesek, mint aki vendégségben jár; engedékenyek, mint a jég, amely éppen olvadni kezd; egyszerűek, mint a megmunkálatlan fadarab; mindent-befogadók, akárcsak a völgy; és átláthatatlanok, akár a zavaros víz. Ki képes zavarossá lenni a tisztasággal, lecsendesítvén azt ragyogó tisztává válni? Ki képes nyugalomban lenni a tartóssággal, mozgásba hozván azt és lassanként életre kelteni? Akik megőrizték a tao-t, s nem vágyakoztak telhetetlenül. És éppen mert nem voltak telhetetlenek, el tudták viselni az elhasználódást megújulás nélkül.

15. The Wise

The wise have ancient mystic wisdom
and profound understanding, too deep to comprehend.
Because they can not be comprehended,
they can only be described by analogy:
cautious, like crossing a stream in winter;

alert, like one aware of danger on all sides;
courteous, like a visiting guest;
self-effacing, like ice beginning to melt;
genuine, like a piece of uncarved wood;
open and receptive, like a valley;
freely mixing, like muddy water.
Who can make sense of a muddy world?
Let it be still, and it becomes clear.
Who can remain calm,
and through activity come back to life?
Those who embrace this Way do not over-
extend themselves.
Because they do not over-extend themselves,
they do not wear out and are not replaced.

alert, like one aware of danger on all sides;
courteous, like a visiting guest;
self-effacing, like ice beginning to melt;
genuine, like a piece of uncarved wood;
open and receptive, like a valley;
freely mixing, like muddy water.

Who can make sense of a muddy world?
Let it be still, and it becomes clear.
Who can remain calm,
and through activity come back to life?
Those who embrace this Way do not over-extend themselves.
Because they do not over-extend themselves,
they do not wear out and are not replaced.

16. VISSZATÉRÉS AZ EREDETHEZ

Aki a vágyaktól mentes,
az állandóan megőrzi lelke nyugalját.
A dolgok keletkeznek és elmúlnak,
elérlik kifejlődésüket, aztán vissztérnek eredetükbe.
Az eredethez visszatérni annyi, mint megnyugodni.
Megnyugodni azt jelenti, hogy rendeltetését betöltötte.
Rendeltetését betölteni annyi,
mint az örök rendet megismerni.
Az örök rendet megismerni annyi, mint megvilágosodni.
Aki az örök rendet nem akarja megérteni,
az a szenvedélynek hódol és romlásba rohan.
Aki az örök rendet felismeri, az nagylelkű.
Aki nagylelkű, az igazságos.
Aki igazságos, az királyi.
Aki királyi, az az égig ér.
Az égi annyi, mint a Tao.
A Tao örök.
Aki olyan, mint a Tao,
annak a test múlandósága nem árthat.

XVI

Elérek a teljes ürességig, megőrzöm a rendíthetetlen nyugalmat, és minden dolog maga növekedik, én meg csak szemlélem visszatérésüket <körfor-gásukat>. Íme, minden dolog felvirágzik, s minden visszatér a gyökeréhez <kezdetéhez>. A gyökérhez való visszatérést nevezik nyugalomnak, erről pedig azt mondják: meghódolás a sors előtt (fu ming). A meghódolás a sors előtt: állandóság. Aki megéri az állandóságot, az felvilágosult (ming). Aki az állandóságot nem érti, az vakon megy a szerencsétlenségbe. Ismerni az állandóságot: mindent magába fogadni (zsung). Mindent magába fogadni: igazságosság (kung). Az igazságosság: királyi tiszttség (wang). A királyi tiszttség: megfelelés az égnek (t'ien). Az ég pedig: megfelelés a tao-nak. Végül a tao: örök. Ha (teste) el is vész, nem pusztul el ő maga.

16. Know the Eternal

Empty yourself of everything.
Maintain a steady serenity.
All things take shape and become active,
but I see them return to their source,
like vegetation that grows and flourishes,
but returns to the root from which it springs.

Returning to the source is serenity;
it is to realize one's destiny.
To realize one's destiny is to know the eternal.
To know the eternal is to be enlightened.
Not to know the eternal
is to act blindly and court disaster.

Whoever knows the eternal is open to everything.
Whoever is open to everything is impartial.
To be impartial is to be universal.
To be universal is to be in accord with heaven.
To be in accord with heaven is to be in accord with the Way.
To be in accord with the Way is to be eternal
and to live free from harm even though the body dies.

17. ESZMÉNYI URALOM

A régi kor nagy uralkodóinak kormányzata alatt
a nép csak azt tudta róluk, hogy léteznek.

Utódaikat szerették és dicsérték,

ezek utódaitól már félték

és a későbbieket megvetették.

Aki nem hisz, benne sem bíznak az emberek.

A régi nagyok fenséges szavai

mily megfontoltak is voltak!

Ha feladataikat megoldották,

tökéletes munkát végeztek.

A nép csak ennyit mondott:

függetlenek és szabadok vagyunk.

XVII

A legfelsőbbekről az alattvalók éppen csak tudták, hogy vannak. Az utána
követzőknek a közelébe igyekeztek, és magasztalni kezdték őket. Ezután
félteni kezdtek tőle, végül pedig megvetéssel illették. Ezért ha a bizalom (a nép
iránt) nem elegendő, hogyan lenne bizalmatlanság (a nép részéről is)? Ám
aki meggondoltságával minden szavának megbecsülést szerez, annak vállal-
kozásai beteljesülnek, dolgai sikerülnek, és a nép (po-szing) mind azt mond-
ja, hogy ez a természetesség (cî-zsan).[12]

17. Leaders

The best leaders the people barely know.

The next best they love and praise.

The next they fear.

And the next they hate.

Those who lack trust will not be trusted.

Then they resort to promises.

But when they accomplish their task and complete their work,
the people say, "We did it ourselves."

18. AZ ERKÖLCSÖK ROMLÁSA

Ahol az emberek elhagyták a Taot,

ott emlegetik mindig az emberszeretetet és az igazságot.

A sok okoskodás és világi ismeret

teremtette a nagy hazugságokat.

Ahol a rokonok közt nincs egyetértés,

ott prédikálnak mindig családi érzésről és szeretetről.

Mikor az országban zavaros viszonyok vannak,

akkor magasztalják a hűséget és engedelmességet.

XVIII

Mikor a nagy tao-t pusztulni hagyták, megjelent az emberség (zsen) és az
igazságosság (ji). Mikor pedig elkezdődött a bölcselkedés, megjelent a nagy
képmutatás. Mikor a hat rokon [13] nem tudott többé békében megférni
egymással, megjelent a gyermeki kegyelet (hiao) és a szülői szeretet (c'î).
Mióta a fejedelemséget és családjait (kuo-kia) felfordulás borítja homályba,
azóta megjelentek a "hűséges alattvalók".

18. When the Way is Forgotten

When the great Way is forgotten,
the doctrines of humanity and morality arise.

When knowledge and cleverness appear,
there emerges great hypocrisy.

When family relationships are not in harmony,
filial piety and parental love are advocated.

When a country falls into chaos and disorder,
there is praise of loyal patriots.

19. AZ ÁLERÉNY ÉS ÁLBÖLCSÉSSÉG ELLEN

Hagyjatok fel álerkölcseitekkel és álbölcsességetekkel,
az emberek százszorosan boldogabbak lesznek.

Hagyjatok föl az emberszeretetet és igazság emlegetésével,
és a nép visszatér a gyermeki kötelességhez és szeretethez.

Hagyjatok fel az önzéssel és nyereszkedéssel,
mindjárt nem lesznek tolvajok és rablók.

Ebben a három dologban nem elég a szép látszat,
azért gondoskodjatok róla,
hogy az emberek valami maradandóhoz ragaszkodjanak.
Legyetek egyszerűek és becsületesek,
legyetek önzetlenek és fékezzétek vágyaitokat.

XIX

Ha elvetnék a bölcsességet (seng) és a tudást (csî), akkor a nép haszna százszoros lenne. Ha elvetnék az emberséget (zsen) és az igazságosságot (ji), akkor a nép újra szülőltisztelő (hiao) és gyermekét szerető (c'î) lenne. Ha elvetnék a műveskedést (k'iao) és a haszonlesést (li), akkor tolvajok és rablók nem léteznének többé. E három dologról azt tartják, hogy műveltségnek (wen) nem elegendők. Ezért elrendeltetik, hogy legyen, ami még ehhez tartozik: legyenek olyan egyszerűek, mint a megmunkálatlan fadarab, (szüntelenül) csökkentsék önzésüket (szî) és mérsékeljék vágyaikat. [14]

19. What People Need

Abandon wisdom and discard cleverness,
and people will benefit a hundredfold.
Abandon humanity and discard morality,
and people will rediscover love and duty.
Abandon skill and discard profit,
and there will be no thieves or robbers.
These three things relate to externals and are inadequate.

People need what they can depend on:
reveal simplicity; embrace the natural;
control selfishness; reduce desires.

20. ELKÜLÖNÜLÉS A TÖMEGTŐL

Hagyjatok fel a tudóskodással
és megszabadultok a gondoktól.
Mi különbség van igen és valóban között? Semmi.
Mi különbség van jó és rossz között? Igen nagy.
Amit az egész világ félve tisztel,
azt nem szabad nem tisztelni.

19. AZ ÁLERÉNY ÉS ÁLBÖLCSESSÉG ELLEN

Hagyjatok fel álerkölcseitekkel és álbölcsességekkel,
az emberek százszorosán boldogabbak lesznek.
Hagyjatok föl az emberszeretet és igazság emlegetésével,
és a nép visszatér a gyermeki kötelességhez és szeretettséghez.
Hagyjatok fel az önzéssel és nyereszkezdéssel,
mindjárt nem lesznek tolvajok és rablók.

Oh, határtalan setéség!
Hogy nem akar végeszakadni!
Az emberek ujjonganak örömben,
mint fényes áldozati ünnepélyeken.
Vagy mikor tavaszi ünnepen felhágnak a toronyba.
Csak én heverek csendben, lustán,
mint aki nem kaptam jelet a cselekvésre.
Mint az újszülött, aki még nem tud nevetni.
Fáradt vándor vagyok, akinek nincs hová fordulnia.
A nagytömeg bőségben él, csak én vagyok koldus.
Valóban együgyű és zavarosfejű vagyok.
Az emberek világosságban élnek,
csak én vagyok homályos.
A tömeg víg, csak én vagyok szomorú.
Nyugtalan vagyok, mint a tenger.
Folyton üzetve, mint aki sehol sem tud megállni.
Mindenkinek van hivatása, csak én vagyok buta paraszt.
Egyedül én vagyok más, mint a többi emberek.
Mert én tisztelem teremtő és fenntartó Anyámat.

XX

Ha nem lenne többé tanulás (hio), nem létezhetne bánat sem. Az "igen" és a "jól van" között voltaképpen mi a különbség? S a jó meg a rossz között mily nagy a különbség! Amitől az emberek tartanak, attól bizony tartani kell. [15]
Ó, mily zűrzavaros (a világ)! Még nincsen közepe <nincs látható rendje>!
A sokaság emberei ragyognak, mintha éppen a Nagy Áldozatot (t'ai-lao) mutatnák be, vagy éppen a Tavasz-toronyba (cs'un-t'ai) igyekeznének felfelé.
Csak én vagyok mozdulatlan, jósjelet sem adva magamról! Akárcsak az újszülött, aki még nem is mosolyog. Fáradtan bolyongok, mint akinek nincs hova megtérnie! Az embereknek mind van fölöslegük is, csak én vagyok olyan, mint aki elvesztette mindenét. Valóban, az én szívem az ostoba emberek szíve! Ó mily zűrzavar! A közönséges emberek (szu-zsen) ragyognak, csak én vagyok maga a homály. A közönséges emberek egyre fürkésznek-kutatnak, csak én vagyok mindig egykedvű. Ó, nyughatatlan vagyok, miként a tenger, és hányódom egyre, mintha sose lenne megállásom! Minden embernek van mivel foglalkoznia, csak én vagyok buta és semmirekellő. (Mert) csak én vagyok más, mint a többi ember: én az Anyából való táplálkozást tartom a legtöbbre. [16]

20. Drawing Sustenance

Abandon memorizing, and vexations end.
How much difference is there between yes and no?
How much difference is there between good and evil?
Is what people fear really to be feared?
How very remote the actual occurrence!
The people of the world make merry
as though at a holiday feast or a spring carnival.
I alone am inactive and desirous,
like a new-born baby who cannot yet smile,
unattached, as though homeless.
The people of the world possess more than enough.
I alone seem to have lost all.

I must be a fool, so indiscriminate and nebulous.
Most people seem knowledgeable and bright.
I alone am simple and dull.
Most people see differences and are sharp.
I alone make no distinctions,
seeming aimless, drifting as the sea,
like the wind blowing about, seemingly without destination.
People of the world all have a purpose.
I alone seem impractical and out of place.
I am different from others,
and value drawing sustenance from the Mother.

20. Drawing Sustenance

Abandon memorizing, and vexations end.
How much difference is there between yes and no?
How much difference is there between good and evil?
Is what people fear really to be feared?
How very remote the actual occurrence!

The people of the world make merry
as though at a holiday feast or a spring carnival.
I alone am inactive and desireless,
like a new-born baby who cannot yet smile,
unattached, as though homeless.

The people of the world possess more than enough.
I alone seem to have lost all.
I must be a fool, so indiscriminate and nebulous.

Most people seem knowledgeable and bright.
I alone am simple and dull.

Most people see differences and are sharp.
I alone make no distinctions,
seeming aimless, drifting as the sea,
like the wind blowing about, seemingly without destination.

People of the world all have a purpose.
I alone seem impractical and out of place.
I am different from others,
and value drawing sustenance from the Mother.

21. A SZÍV ÜRESSÉGE

A mindent teremtő erő a Taoból és általa lett.
A Tao láthatatlan és felfoghatatlanul hat a lényekre.
Láthatatlan és felfoghatatlan,
minden forma benne van.

Meg nem érthető és felfoghatatlan.
Minden dolog benne van.
Mélységes és titokzatos,
benne van a lét magva.
Ez a lényeg csalhatatlan.
Benne van a hit.
Neve kezdettől fogva mind a mai napig változatlan.
Minden dolog eredete tőle van.
Honnan tudom, hogy minden dolog eredete tőle van?
Mert ismerem a Taot.

XXI

A hatalmas erény (tö) formái csak a tao-nak vannak alárendelve. A tao maga, mint dolog, homályos és megfoghatatlan.
Ó, megfoghatatlan és homályos! (De) benne képek (sziang) vannak.
Ó igen, homályos és megfoghatatlan! (De) benne dolgok vannak.
Ó, átláthatatlan és sötét! (De) benne csírák (cing) vannak. Ezek a csírák nagyon igazak, benne van (tehát) az igazság (szin). A régmúlt időktől mind a mai napig nem is vészett el a neve (ming), hanem minden dolog kezdetének jelölésére szolgál. Hogy honnan ismerem én minden dolog kezdetét? Éppen általa.[17]

21. Within the Elusive Way

All-embracing power proceeds only through the Way.
What is called the Way is elusive and intangible.
Intangible and elusive, yet within it are thought-images.
Elusive and intangible, yet within it are objects.
Deep and obscure, yet within it is the life-force.
The life-force is very real, and within it is certainty.

From the ancient times till now
its manifestations have never ceased,
by which we may see the beginning of all things.
How do I know that the beginnings of all things are so?
Through this certainty.

22. AZ ALÁZATOSSÁG MAGASZTALÁSA

Ami nem teljes, teljessé válik.
Ami görbe, egyenessé lesz.
Ami üres, megtelik.
Ami öreg, megújhodik.
Akinek kevés van, annak adatik.
Akinek sok van, hiányt fog szenvedni.
A bölcs felfogja az Egyet
és ezért ő lesz a birodalom mintaképe.
Nem akar tündökölni, azért megvilágosodott.
Maga nem akar semmi lenni, ezáltal lesz fenség.
Nem dicsekszik és tökéleteset alkot.
Nem tolja magát előtérbe, mégis az élre kerül.
Nem harcol, senki nem száll vele vitába.
A régi közmondás azt tartja: Ami fél volt, teljessé válik”.
Vajon üres szavak-e ezek?
Bizony az igazi tökéletességhez
minden magától odaáramlik.

XXII

A nem teljes teljessé válik, a görbe egyenessé lesz, az üres teltté lesz, az előre-gedett újjáalakul, a kevésből pedig sok lesz. A sok aztán zavarokat okoz.[18] Ezért a bölcs ember megőrzi az egységet, és az égalatti példaképe lesz. Nem mutogatja magát, ezért ragyog; nem bizonygatja kiválóságát, ezért kiváló; nem dicsekszik (előre), ezért szerez érdemeket <sikerülnek a dolgai>; nem követel tiszteletet magának, ezért lesz elismert vezető (csang). Nem küzd senkivel, s éppen ezért az égalattiban senki sem képes megküzdeni vele.[19] Vajon üres szavakat mondtak-e a régiek, akik így szóltak: “a nem teljes teljes-sé válik”? Ha igazán teljessé válik (az ember), akkor visszatér (a tao-hoz).

22. Yielding for Unity

To yield is to preserve unity.
To bend is to become straight.
To empty oneself is to become full.
To wear oneself out is to be renewed.
To have little is to be content.
To have abundance is to be troubled.

Therefore the wise embrace the One
and become examples for the world.
They do not display themselves and are therefore illumined.
They do not justify themselves and are distinguished.
They do not make claims and are therefore given credit.
They do not seek glory and therefore are leaders.

Because they do not compete,
the world cannot compete with them.
Is not the ancient saying true,
“To yield is to preserve unity?”
for true wholeness comes from turning within.

23. A TAO KÖVETŐJE

Keveset szólj, - ez a természetes.
A forgósél nem tart holnapig.
A záporosó nem tart egész nap.
És kitől függ mindez?
Az Égtől és a Földtől.
Ég és Föld nem képes tartósabban hatni,
annál kevésbé az ember.
A régiek szerint:
aki a Taonak hódol, egy lesz vele.
Aki az erényt követi, annak lényé az erény.
Aki gonosznak hódol, gonoszul vész.
Aki a Taoval egy lesz, azt a Tao átöleli.
Aki az erénynek hódol, annak az erény hatalom.
Aki a gonosszal egy, azt a gonosz elpusztítja.
Bizony mondom nektek,
aki nem hisz, annak mások sem hisznek.

XXIII

A kevés beszéd az, ami természetes (cî-zsan). Ugyanezért a dühöngő szél nem tart egész reggel, a zuhogó eső nem tart egész nap. S ki csinálja ezeket? Az ég és a föld. Ha pedig az ég és föld sem képes hosszan tartó dolgokra, hogyan csinálhatja ilyet az ember? Ezért kell minden dolgot a tao szerint végeznie.

23. Nature

Nature says few words.
A whirlwind does not last all morning,
nor does a rainstorm last a whole day.
What causes them? Nature.

If even Nature's utterances do not last long,
how much less should human beings'?

Those who follow the Way are one with the Way.
Those who follow power are one with power.
Those who abandon it are one with abandonment.

Those one with the Way are welcomed by the Way.
Those one with power are welcomed by power.
Those one with abandonment are welcomed by
abandonment.
Those who lack trust will not be trusted.

Aki a tao szerint él, azonosul a tao-val. Aki birtokolja az erényt (tö), azonosul az erénnyel. Aki az erénytelenségen fáradozik, azonosul az elvesztéssel. (De) aki azonosult a tao-val, az a tao-t már meg is szerezte; aki azonosult az erénnyel, az az erényt már meg is szerezte; aki pedig azonosult az elvesztéssel, az az elvesztettet már vissza is nyerte. Ha valakinek a bizalma (szin) nem elegendő, az mindig bizalmatlansággal találkozik.[20]

23. Nature

Nature says few words.

A whirlwind does not last all morning,
nor does a rainstorm last a whole day.
What causes them? Nature.

If even Nature's utterances do not last long,
how much less should human beings'?

Those who follow the Way are one with the Way.
Those who follow power are one with power.
Those who abandon it are one with abandonment.

Those one with the Way are welcomed by the Way.
Those one with power are welcomed by power.
Those one with abandonment are welcomed by abandonment.
Those who lack trust will not be trusted.

24. AZ ELŐKELŐSÉG

Aki lábujjhegyen áll, nem áll szilárdan.
Aki szétterpesztett lábakkal jár, nem halad előre.
Aki fitogtatja magát, az nem tündöklöklik.
Az önzőnek nincs becsülete.
Öndicséret nem igazi érdem.
Aki magát előtérbe tolja, az nem előkelő.
A fentieknek a Taohoz semmi köze.
Ezek annyit érnek, mint a konyhahulladék.
A bölcs, akiben a Tao van, távol van az ilyenektől.

XXIV

Aki lábujjhegyre áll, nem áll szilárdan; aki (túlságosan) nagyot lép nem halad előre; [21] aki magát mutogatja, nem ragyog; aki bizonygatja kiválóságát, nem tartják kiválónak; aki előre dicsekszik, nem szerez érdemeket; aki megköveteli magának a tiszteletet, nem lesz elismert vezető. Ha a tao-hoz tartjuk magunkat, minderre csak azt mondhatjuk: fölösleges etetés, haszontalan cselekedet; az ilyet pedig minden létező (wu) gyűlöli. Ezért aki birtokolja a tao-t, nem tesz ilyesmit.

24. Avoid Excess

Those who stand on tiptoe are not steady.
Those who strain their strides cannot long keep up the pace.
Those who display themselves do not illuminate.
Those who justify themselves are not distinguished.
Those who make claims are not given credit.
Those who seek glory are not leaders.
According to the Way these are like extra food and waste,
which all creatures detest.
Therefore followers of the Way avoid them.

25. A NÉGY NAGYSÁG

Van egy lény: felfoghatatlan és tökéletes.
Ég és Föld keletkezése előtt már megvolt.
Hangtalan és test nélküli.
Mindenfelé áradó.
Változhatatlan és örök.
Nevezhetjük a világ anyjának.
Mivel nevét nem tudom, elnevezem Taonak.
Meg akarom nevezni, elnevezem fenségesnek.
Fenséges annyi, mint végtelenbe haladó.
Végtelen annyit jelent,
hogy a legmesszebb távolságokig is elér.
Messze távolokba hat és mindenütt jelen van.
Már a régiek azt mondták:
A Tao nagy, az Ég nagy, a Föld nagy, a császár nagy.
Négyféle nagyság van a világon

és ezek egyike az emberek királya.
Az ember a Föld függvénye,
a Föld az Ég függvénye,
az Ég a Tao függvénye,
a Tao törvénye sajátmagában van.

XXV

Van egy dolog (wu), mely a káoszban (hun) is teljes volt, s mely még az ég és a föld előtt született. Ó, mily hangtalan, milyen üres! [22] Magában áll szilárdan és nem változik, mindenüvé eljut, és nem fenyegeti semmi veszély. Méltán tartják őt az égalatti anyjának. Nem tudom a valódi nevét (ming), kisebbik nevén szólítva (cí) nevezem tao-nak. Erőszakoltan nevet adva neki azt mondom, hogy “nagy”, a “nagyot” pedig “tovahaladónak” is mondhatom, a “tovahaladót” “messzeségbe tűnőnek”, végül a “messzeségbe tűnőt” “visszatérőnek”. Ezért nagy a tao, ezért nagy az ég, ezért nagy a föld, s ezért nagy a király (wang) is.[23] Mert “határainkon belül” négy nagyság létezik, s a király ezek közül az egyik megtisztelő helyen lakozik. Az ember a föld törvényeit követi, a föld az ég törvényeit követi, az ég a tao törvényeit követi, a tao pedig a természet (cí-zsan) törvényeit követi.

25. The Supreme

There is something mysterious and whole
which existed before heaven and earth,
silent, formless, complete, and never changing.
Living eternally everywhere in perfection,
it is the mother of all things.

I do not know its name; I call it the Way.
If forced to define it, I shall call it supreme.

Supreme means absolute.

Absolute means extending everywhere.

Extending everywhere means returning to itself.

Thus the Way is supreme.

Heaven is supreme.

Earth is supreme.

And the person is supreme.

There are four supremes in the universe,
and the person is one of them.

The person reflects the earth.

38

25. A NÉGY NAGYSÁG

Van egy lény: félfoghatatlan és tökéletes.
Ég és Föld keletkezése előtt már megvolt.
Hangtalan és test nélküli.
Mindenfélét áradó.
Változhatatlan és örök.
Nevezhetjük a világ anyjának.
Mivel nevét nem tudom, elnevezem Taonak.

Meg akarom nevezni, elnevezem fenségességnek.
Fenségesség amnyi, mint végtelenbe haladó.
Végtelen annyit jelent,
hogy a legmesszebb távolságokig is elér.
Messze távolokba hat és mindenütt jelen van.
Már a régiek azt mondták.
A Tao nagy, az Ég nagy, a Föld nagy, a császár nagy.
Négyféle nagyság van a világon

The earth reflects heaven.
Heaven reflects the Way.
And the Way reflects its own nature.

26. A NEHÉZ MIBENLÉTE

A nehéz a könnyű gyökere.
A nyugalom a mozgás irányítója.
A bölcs, ha egész nap jár-kei is,
sohasem veszti el lelki nyugalmát.
Ha pompás kastélyai vannak,
nyugodtan lakja és nyugodtan távozik belőle.
Még inkább kell lelki nyugalommal bírnia
a tízezer harci kocsi urának.
Mert, ha könnyelmű, elveszti a népet.
Ha szenvedélyes, elveszti a trónt.

XXVI

A nehéz a könnyű gyökere <alapja>, a nyugalom a mozgás ura (kiün). Ezért “a bölcs ember ha egész nap utazik is, nem hagyja el kocsija nehezét” <terhét>. S legyen bármily ragyogó látvány a szeme előtt, ül tovább nyugodtan, vágyaktól mentesen. Vajon megengedhetné-e magának tízezer hadiszekér ura, hogy könnyű <könnyelmű> legyen az égalatti (kormányzásában)? Ha könnyelmű, elveszíti az alapot; ha folyton mozog, elveszíti az “urat”.

26. Self-mastery

Gravity is the foundation of levity.

Serenity masters hastiness.

Therefore the wise travel all day
without leaving their baggage.

In the midst of honor and glory
they remain leisurely and calm,

How can a leader of a great country
behave lightheartedly and frivolously?
In frivolity, the foundation is lost.
In hasty action, self-mastery is lost.

39

27. A BÖLCS TEVÉKENYSÉGE

A jó vándor mindig megtalálja a helyes utat.
A jó szónok nem vált ki ellenzést.
A jó számolónak nem kell számológép.
A jó házgondnok nem tesz zárat az ajtókra,
mégsem törnek be a házba.
Aki mester a kötésben, nem köt csomókat,
kötését mégsem lehet kibogozni.
Ez érvényes a bölcs uralkodóra is.
A bölcs mindig tud felebarátain segíteni
és sohasem hagy el senkit.
Minden teremtményen tud segíteni,
nem hagy semmit elveszni.
Mert ő belsőleg megvilágosodott.
A magasabbrendű ember az alacsonyabbrendűek vezetője.
Az alacsonyabbrendű a magasabbrendűnek eszköze.
Aki tanítóját nem tiszteli,
aki tanítványát nem szereti,
minden tudása mellett is nagy vakságban él.
Ezt igen fontos tudni a népnek és az állam vezetőjének.

XXVII

Aki jól tud előrehaladni, annak nem kell keréknyom <példa>; aki jól tud beszélni, nem mutat gyengeséget; aki jól tud számolni, nem használ számológépszerszámot; aki jól tud ajtót zárni, reteszek nélkül is úgy bezárja, hogy nem lehet kinyitni; aki jól tud kötni, kötelek nélkül is úgy megköti, hogy nem lehet megoldani.
Ezért a bölcs ember mindig kész legyen, hogy megsegítse az embereket, és soha ne vesse el magától az embereket; mindig kész legyen, hogy megsegítse a lényeket (wu), és soha ne vesse el magától a lényeket. Ezt nevezzük igazán mély bölcsességnek.[24] Így a tökéletes ember (san-zsen) a tökéletlen emberek mestere, a tökéletlenek pedig a tökéletes ember nyersanyagai. Aki nem becsüli meg a mesterét, vagy aki nem bánik szeretettel a nyersanyagával, az tudhat akármennyit, nagy tévelygésben leledzik. Ezt nevezzük a legfontosabb titoknak.

27. Using the Light

A good traveler leaves no trace.
A good speaker makes no slips.
A good accountant uses no devices.
A good door needs no bolts to remain shut.
A good fastener needs no rope to hold its bond.
Therefore the wise are good at helping people,
and consequently no one is rejected.
They are good at saving things,
and consequently nothing is wasted.
This is called using the Light.
Therefore the good teach the bad,
and the bad are lessons for the good.
Those who neither value the teacher nor care for the lesson
are greatly deluded, though they may be learned.
Such is the essential mystery.

28. VISSZATÉRÉS AZ EGYSZERŰSÉGHEZ

Akiben a férfias erő mellett nőies szelídség van,
az a birodalom mintaképe.
Aki a birodalom mintaképe,
mindig megmarad az erény mellett
és hasonlatos lesz az újszülötthöz.
Aki érzi a maga felsőbbiségét, s mégis alázatos marad,
az lesz a birodalom mintaképe.
Aki a birodalom mintaképe, az örök erény követője,
nyugodtan visszatérhet az ősi egyszerű élethez.
Aki érzi a maga felsőbbiségét, mégis alázatos marad,
az lesz a világ mintaképe.
Aki a világ mintaképe, az örök erény követője,
nyugodtan visszatérhet az ősi egyszerűségbe.
Egyszerűsége hasonlatos a durva fához.
A fát lenyesik, mielőtt szerszámot faragnak belőle
A bölcs, aki a tökéletesség mintaképe,
a hivatalnokok közt első lesz az államban.
Igazi nagy uralkodónak nem szabad zsarnoknak lenni.

XXVIII

Aki tudja, mi a férfiasság, mégis megőrzi a nőiességet, az hegyipatakká lesz az égalatti számára. Aki az égalatti hegyipatakja lett, azt nem hagyja el az örök erő (cs'ang-tő), és visszatér a csecsemőállapotba. Aki tudja, mi a fehér <ragyogás>, mégis megőrzi feketeségét <ismeretlenségét>, az példaképpé lesz az égalatti számára. Aki az égalatti példaképe lett, annak örök ereje nem tévelyeg, és visszatér a határtalanságba. Aki tudja, mi a dicsőség, mégis megőrzi szegényét <mellőzöttségét>, az maga lesz a Völgy az égalatti számára. S aki az égalatti Völgye lett, annak ereje állandóan elégséges lesz, s visszatér a faragatlan fa állapotába (p'u). Amikor a faragatlan fa szétdarabolódik, szerzám lesz belőle.[25] De ha a bölcs ember felhasználja, akkor a hivatalnokok vezetője lesz. Ezért a nagy kormányzáshoz nem kell erőszak.

28. The Valley of the World

Know the male and keep to the female.
Become the valley of the world.
Being the valley of the world is eternal power
and returning to the innocence of a baby.
Know the bright and keep to the obscure.
Become an example for the world.
Being an example for the world is eternal power
and returning to the infinite.
Know glory and keep to humility.
Become the valley of the world.
Being the valley of the world is eternal power
and returning to the natural.
Breaking up the natural makes instruments.
The wise use them and become leaders.
Therefore a leader does not break.

29. A BÖLCS KERÜLI A TÚLZÁST

Ha valaki a birodalmat erőszakkal akarja kormányozni, ez, mint a tapasztalat mutatja, nem sikerül. A birodalom szellemi eredetű alakulat, és nem lehet erőszakkal vezetni.

28. VISSZATÉRÉS AZ EGYSZERŰSÉGHEZ

Akiben a férfias erő mellett nőies szelidség van, az a birodalom mintaképe.

Aki a birodalom mintaképe, mindig megmarad az erény mellett és hasonlatos lesz az újszülötthöz.

Aki érzi a maga felsőbbiségét, s mégis aláztos marad, az lesz a birodalom mintaképe.

Aki a birodalom mintaképe, az örök erény követője,

nyugodtan visszatérhet az ősi egyszerű élethez. Aki érzi a maga felsőbbiségét, mégis aláztos marad, az lesz a világ mintaképe.

Aki a világ mintaképe, az örök erény követője, nyugodtan visszatérhet az ősi egyszerűségbe.

Egyszerűsége hasonlatos a durva fához.

A fát lenyesik, mielőtt szerszámot fánaknak belőle

A bölcs, aki a tökéletesség mintaképe,

a hivatalnokok közt első lesz az államban.

Igazi nagy uralkodónak nem szabad zsarnoknak lenni.

Aki erőszakot alkalmaz a kormányzásban, megrontja a birodalmat.

Aki a hatalmat zsarnoki módon érvényesíti, az elveszti azt.

A világon minden változó és múlandó, az emberek váltakozva, hol elől, hol hátul haladnak, majd erőszakosak, majd gyengék, majd indulatosak, majd higgadtak, majd győzők, majd legyőzöttek.

A bölcs azonban sohasem becsvágyó, mindig kerüli a nagyzolást, kerüli mindenben a túlzást.

XXIX

Aki (erővel) meg akarja hódítani az égalattit s ezért tevékenykedik, az – én látom – nem fogja elérni célját. Az égalatti egy szent edény (sen-k'i), amelyhez nem lehet hozzáúlni. Aki hozzáér, megkárosítja; aki megragadja, elveszíti.[26] Mert a dolgok (wu) közül megy az egyik, követi a másik, meletet lehel az egyik, hideget fúj a másik, erősödik az egyik, gyengül a másik, gyarapszik az egyik, elpusztul a másik. Ezért a bölcs ember elutasítja magától a túlzásokat, elveti a mértéktelenséget, elveti a szélsőségeket.

29. Do Not Tamper with the World

Those who take over the world and act upon it,
I notice, do not succeed.
The world is a sacred vessel, not to be tampered with.
Those who tamper with it, spoil it.
Those who seize it, lose it.

Some lead, and some follow.
Some blow hot, and some blow cold.
Some are strong, and some are weak.
Some are up, and some are down.
Therefore the wise avoid excess, extravagance, and pride.

30. A HÁBORÚ ELLEN

Aki a Tao értelmében kormányoz,
az nem alkalmaz fegyvert a birodalomban.
Bánásmódja a kiegyenlítés.
A seregek nyomában felburjánzik a gaz és gyom.
Nagy háborúnak nyomában jár az éhezés.
A derék eltökélt, de kerüli az erőszakot.
Nem dicsekvő, sohasem fennhézázó.
Csak akkor harcol, ha szükséges.
Távol van tőle az erőszak.
Ha a teremtmények erejükben kifejlődtek, megöregednek.
Aminek ilyen változó sorsa van, az nem Tao-szerű,
ami nem Tao-szerű, az múlandó.

XXX

Aki a tao-val szolgálja az emberek urát <a fejedelmet>, az nem igázza le hadsereggel az égalattit, hiszen ez a tette könnyen ellene fordulhat. Mert amerre hadsereg járt, csak tüske és tövisbozót terem, s a nagy háborúk nyomában mindig ínséges esztendők járnak.[27]

Az igazán jó (hadvezér) célhoz ér és megállapodik, s nem vetemedik arra, hogy erőszakot alkalmazzon. Célhoz ér, de nem emeli fel magát; célhoz ér, de nem dicsőíti magát; célhoz ér, de nem kevélykedik; célhoz ér, de csak azért, mert nem tehet mást; célhoz ér, de nem alkalmaz erőszakot.

Ha a dolgok (wu) elérik erejük teljét, előregszenek. (Az erőszak) tehát ellentmond a tao-nak. A tao-nak ellentmondani pedig: korai halál.

30. Force of Arms

Whoever advises a leader according to the Way
opposes conquest by force of arms.
The use of force tends to rebound.
Where armies march, thorns and brambles grow.
Whenever a great army is formed, scarcity and famine follow.

The skillful achieve their purposes and stop.
They dare not rely on force.
They achieve their purposes, but do not glory in them.

They achieve their purposes, but do not celebrate them.
They achieve their purposes, but do not take pride in them.
They achieve their purposes, but without violence.

Things reach their prime and then decline.
Violence is contrary to the Way.
Whatever is contrary to the Way will soon perish.

31. A FEGYVEREK ELLEN

A legszebb fegyverek is szerencsétlenséget hozó eszközök,
ezért méltán ellenük van minden Tao-követő ember.

A nemes ember békében a baloldalt tartja megtisztelőnek,
a fegyverviselésnél a jobboldal a tiszteletadó.

A fegyverek szerencsétlenséget okozó tárgyak.

Nem nemeslelkű embernek való eszközök.

Nemes csak akkor él velük, mikor nem tehet másképp,
mert a bölcsre nézve a béke és nyugalom a legfontosabb.

A bölcs győz, de nem örül neki.

Mert aki örül a fegyveres győzelemnek,
az emberölésnek örül.

Aki az emberölésnek örül, nem gondolja meg,

hogyan nem éri el azt, amire

a birodalom javáért törekednie kellene.

Békében a baloldal a megtisztelő hely, háborúban a jobb.

Az alvezér a baloldalon áll, a fővezér a jobboldalon.

Ez úgy van, mint a temetési menetnél szokás.

Sok embert ölni bánatot és könnyet jelent.

Ezért a diadalmas sereg úgy vonul, mint a temetési menet.

XXXI

A remek fegyverek: a szerencsétlenség eszközei. A létezők (wu) mind gyűlölik ezeket, az tehát, aki a tao-t birtokolja, nem él velük. A nemes ember (kiün-cí) békeidőben a baloldalt tiszteli, háborúban azonban a jobboldalt tartja nagyra. A fegyverek: a szerencsétlenség eszközei; nem lehetnek a nemes ember (kiün-cí) eszközei. Csak akkor élhet velük, ha nem tehet mást, mert a nyugalom megőrzését tartja a legfontosabbnak. Ha kivívta a győzelmet, nem tartja azt szépnek, mert aki győzelmét szépnek tartja, az örvende-

zik az emberek legyilkolása felett. Aki pedig örvendezik az emberek legyilkolása felett, az becsúgyát az égalattiban soha el nem érheti. Szerencsés eseménykor a baloldalt becsülik, szerencsétlen eseménykor a jobboldalt. A szárnyak vezérei baloldalon állnak, a fővezér pedig a jobboldalon: elmondható, hogy (a háborút) temetési szertartásnak kell felfognunk.[28] A legyilkolt emberek sokaságát bizony gyászolni és keservesen siratni kell; a háborús győzelem bizony temetési szertartás.

31. War and Peace

Weapons are tools of destruction hated by people.
Therefore followers of the Way never use them.
In peace leaders favor the creative left.
In war they favor the destructive right.

Weapons are tools of destruction,
not used by good leaders.
When their use cannot be avoided,
the best policy is calm restraint.

Even in victory there is no glory.
Those who celebrate victory delight in slaughter.
Those who delight in slaughter
will not be successful leaders.
Fortune is on the left;
Misfortune is on the right.
That is to regard it as a funeral.
The killing of many should be mourned with sorrow.
A victory should be celebrated with funeral ceremonies.

32. A BÖLCS ERÉNYE

Az örök Tao névtelen.
Ősi egyszerűségében legyőzhetetlenül nagy.
Ha fejedelmek és királyok a Tao követői volnának,
úgy minden lény magától tisztelné őket.
Ég és föld egyesülnének és mézes harmatot hintenének alá.
A népnek nem volna szüksége uralkodókra.

XXXI
A remek fegyverek: a szerencsétlenség eszközei. A létezők (wu) mind gyűlölik ezeket, az tehát, aki a tao-t bírtokolja, nem él velük. A nemes ember (küün-cí) békeidőben a baloldalt tiszteli, háborúban azonban a jobboldalt tartja nagyra. A fegyverek: a szerencsétlenség eszközei; nem lehetnek a nemes ember (küün-cí) eszközei. Csak akkor élhet velük, ha nem tehet mást, mert a nyugalom megőrzését tartja a legfontosabbnak. Ha kivíva a győzelmet, nem tartja azt szépségnek, mert aki győzelmet színeket tarja, az örvendezik az emberek legyilkolása felett.

Mert aki örül a fegyveres győzelemnek, az emberölésnek örül.
Aki az emberölésnek örül, nem gondolja meg, hogy nem ért el azt, amire a birodalom javáért törekednie kellene.
Békében a baloldal a megfizető hely, háborúban a jobb. Az alvezér a baloldalon áll, a fővezér a jobboldalon.
Ez úgy van, mint a temetési menetnél szokás.
Sok embert ölni bánatot és könnyet jelent.
Ezért a diadalmas sereg úgy vonul, mint a temetési menet.

31. A FEGYVEREK ELLEN
A legszebb fegyverek is szerencsétlenséget hozó eszközök, ezért méltán ellenük van minden Tao-követő ember.
A nemes ember békében a baloldalt tartja megfizetőnek, a fegyverviselésnél a jobboldalt a tiszteltetendő.
A fegyverek szerencsétlenséget okozó tárgyak.
Nem nemeslelkű embernek való eszközök.
Nemes csak akkor él velük, mikor nem tehet másképp, mert a bölcsre nézve a béke és nyugalom a legfontosabb.
A bölcs győz, de nem örül neki.

Béke és rend volna a nép közt
anélkül, hogy valaki parancsolna nekik.
Mikor a Tao teremt, csak akkor van neve.
A név elhatárolja a dolgokat.
Aki ezt felismeri és a Tao-t követi, minden veszélyt kikerül.
A Tao rendeltetése az ég alatt,
hogy hasonlatosan a vizeket befogadó tengerhez
mindennek végtelen célja legyen.

XXXII

A tao örök és nincsen neve (ming). A faragatlan fa <a természetiség> lehet akármilyen kicsiny, az égalattiban senki sem képes szolgáljává tenni (cs'ên). Ha a fejedelmek és királyok (hou wang) képesek rá, hogy megőrizzék, akkor minden létező (wan-wu) magától fog hódolni nekik. Akkor az ég és a föld harmóniában csengene össze, s édes harmatot <boldogságot> bocsátanának alá, a nép pedig minden parancs nélkül, magától megnyugodna.
Amikor elkezdődött a faragás <a rend megteremtése>, megjelentek a nevek (ming). S minthogy a nevek már megjelentek, (velük) meg lehet ismerni a határokat is.[29] Aki tudja, hol kell megállnia, elkerülheti a veszélyeket.
Olyan az égalattiban a tao létezése, mint mikor a hegyi patakok és völgyi vizek a folyókba és tengerekbe ömlenek.

32. The Natural Way

The Way is absolute and undefined.
Like natural uncarved wood in simplicity,
even though it is insignificant,
none in the world can overcome it.
If leaders would hold to it,
the whole world would serve them spontaneously.

Heaven and earth join, and gentle rain falls,
beyond the command of anyone, evenly upon all.
When civilization arose, names began.
With names, one should know when to stop.
Knowing when to stop, frees one from danger.
The Way in the world is like
rivers and streams flowing into the sea.

33. KÜLÖNBÖZŐ ERÉNYEK

Aki másokat ismer, okos.
Aki magát ismeri, bölcs.
Aki másokat legyőz, erős.
Aki önmagát legyőzi, hős.
Aki megelégedett, az gazdag.
Aki bátran tör előre, az eléri célját.
Aki helyét nem hagyja el, az maradandó.
Aki a halállal nem enyészik el, annak örök élete lesz.

XXXIII

Aki ismeri az embereket, az okos; aki ismeri önmagát, az bölcs. Aki másokat legyőz, az erős; aki önmagát legyőzi, az hatalmas. Aki tudja, mikor elég, az gazdag. Aki erőszakosan törekszi, az (csupán) becsvágyát birtokolja. De aki nem veszíti el a helyét, az sokáig él. Aki pedig meghal, de nem felejtik el, az halhatatlan.

33. Inner Power

Those who know others are wise.
Those who know themselves are enlightened.
Those who overcome others require force.
Those who overcome themselves need strength.
Those who are content are wealthy.
Those who persevere have will power.
Those who do not lose their center endure.
Those who die but maintain their power live eternally.

34. A TÖKÉLETESÉG FELADATA

A nagy Tao mindenütt jelenvaló.
Jobbról-balról mindenütt jelen van.
Minden teremtmény egyedül neki köszönheti létét.
És ő mindegyiket gondjaiba veszi.
Teremti őket, de nem mondja a magáénak.
Minden teremtményt táplál és szeret.
De nem adja velük szemben az urat.

Mivel örökké igénytelen, a legkisebbnek mondhatjuk.
Mindent magában foglal,
de nem adja velük szemben az urat.
Azért a nagyok közt a legnagyobbak nevezhetjük.
A bölcs ember sem adja a nagyot,
azért képes nagyot alkotni.

XXXIV

A hatalmas tao szétömlik mindenüvé, megtalálni jobbra is, balra is. Minden létező (wan-wu) reá támaszkodva születik meg, s ő sohasem tagadja meg őket. Az ő érdeme (kung), hogy megalkotta őket, de nem (kell neki az) a hírnév (ming), hogy birtokolja őket (ju).[30] Ruház és betakar minden létezőt (wan-wu), de nem akar urukká (csu) lenni. Soha nem kíván semmit; megérdemli a Kicsiny <szerény> nevet. Minden létező (wan-wu) visszatér hozzá <hódol neki>, de nem tudják, hogy uruk van. Megérdemli tehát a Hatalmas nevet. Mivel önmagát sohasem tartja hatalmasnak, éppen ezért tud igazán hatalmassá válni.[31]

34. The Great Way

The great Way flows everywhere, both left and right.
All things derive their life from it,
and it does not turn away from them.
It accomplishes its work, but does not take possession.
It provides for and nourishes everything,
but does not control them.

Always without desires, it may be considered small.
The destination of all things, yet claiming nothing,
it may be considered great.
Because it never claims greatness,
its greatness is achieved.

35. A TAO KÖVETÉSE BOLDOGSÁGOT AD

Aki a fenséges Tao mellett kitart,
annak hódol az egész világ.
Ahol az uralkodó Tao-követő, ott nicsenek bajok.
Béke, boldogság, alázat honol a birodalomban.
Ahol zene és vidám lakoma van, ott megáll az idegen.
De, sajnos, az örök Tao nem vonzza úgy az embereket.
Aki felnéz a Tao-ra, nem látja.
Aki figyel rá, nem hallja.
De aki él vele, örökké kívánja.

XXXV

Aki szilárdan tartja a Nagy Formát (ta-sziang), az jár (szabadon) az égalatti-
ban, mívelkedik, de senkit sem bánt. A békesség és nyugalom a legnagyobb
(jó). A muzsikaszó és lakoma-illat az arra járó idegent pihenőre csábítja.
(De) a tao, amely elhagyja szájunkat, milyen sóatlan, mennyire nincs íze! Ha
valaki nézi, nincs mit meglátnia; ha valaki hallgatja, nincs mit meghallania.
Aki azonban használja (jung), az nem tudja kimeríteni.

35. The Inexhaustible Way

Hold to the great form, and all the world follows,
following without meeting harm,
in health, peace, and happiness.
Music and delicacies to eat induce travelers to stay.
But the Way is mild to the taste.
Looked at, it is invisible.
Listened to, it is inaudible.
Applied, it is inexhaustible.

36. A TITOK NYITJA

A terebélyes összemegety.
Az erős gyöngye lesz.
Ami emelkedik, alászáll.
Aki kapni akar, tanuljon meg adni.
Ezen példákkal egy mélyebb igazság van megvilágítva:

– A puha legyőzi a keményt,
A gyenge legyőzi az erőt.”
Jobb a halakat meghagyni a vízben.
Legjobb, ha az emberek nem ismerik meg
a gyilkos fegyvereket.

XXXVI

Amit össze akarnak zsugorítani, elkerülhetetlenül kiterjesztik; amit meg
akarnak gyengíteni, elkerülhetetlenül megerősítik; amit el akarnak pusztíta-
ni, elkerülhetetlenül felvirágoztatják; amit el akarnak lopni, elkerülhetetlenül
odaadják. Erről mondják, hogy nehezen érthető (wei-ming). A lágy legyőzi
a keményt, a gyenge legyőzi az erőt. A hálnak nem ajánlatos elhagyni a
víz mélyét. A fejedelemség éles fegyvereit nem tanácsos mutogatni az embe-
reknek.[32]

36. The Mystic Light

In order to contract, it is necessary first to expand.
In order to weaken, it is necessary first to strengthen.
In order to reduce, it is necessary first to build up.
In order to receive, it is necessary first to give.
This is called the mystic Light.
The soft and gentle overcome the hard and strong.
As fish stay in the deep water,
so sharp weapons of the state should not be displayed.

37. A HATALOM HELYES GYAKORLÁSA

A Tao örök nyugalom, mégis örökké teremt.
Oh, bárcsak a királyok és fejedelmek követnék a Tao-t.
A világ magától, belső ösztönből, változatlan maradna.
És ha vágyak támadnának, hogy átalakítsák,
én megtenném a magamét, hogy őket
a névtelen Tao igénytelenségével visszatartsam.
A névtelen Tao vezet a vágynélküliséghez,
ez vezet a lelki nyugalomhoz
és így a birodalomban tökéletes lesz a rend.

XXXVII

A tao mindig nem-cselekvő (wu-wei), de nincs olyan, amit ne tudna megtenni.[33] Ha a fejedelmek és királyok (hou wang) képesek lennének megőrizni (a tao-t), akkor a tízezer létező (wan-wu) nyomban megváltozna magától. És ha megváltozván is tevékenykedni akarnának, meg kellene fékezni őket a névtelen (wu-ming) egyszerűségével (p'u).[34] A névtelen egyszerűsége (wu-ming csi p'u) éppen abban áll, hogy egyáltalában nincsenek vágyai (wu-jü). Nem vágyakozni pedig: nyugalom; és az égalattiban magától helyreáll a rend.[35]

37. The Way Never Interferes

The Way never interferes,
yet through it everything is done.
If leaders would follow the Way,
the world would be reformed of its own accord.
When reformed and desiring to act,
let them be restrained by what is simply natural.
Undefined simplicity is free of desires.
Being free of desires, it is serene;
and the world finds peace of its own accord.

38. AZ ERÉNY

A magasabbrendű erény nem fitogtatja magát,
azért igazi erény.
Az alsóbbrendű erény mindig érénynek akar látszani,
és azért nem igazi értelemben való erény.
A magasabbrendű erény a dolgok folyását
a természetre bízta.
Az alsóbbrendű erény törtet és mindent erőszakol.
Az igazi emberszeretet tevékeny anélkül,
hogy a maga előnyét keresné.
Az igazi igazságszeretet tevékeny, célja van vele.
Az igazi erkölcs is tevékeny, de ha valaki nem követi,
kényszeríti őt, hogy kövesse.

38. The Superior

Superior power does not emphasize its power,
and thus is powerful.
Inferior power never forgets its power,
and thus is powerless.
Superior power never interferes nor has an ulterior motive.
Inferior power interferes and has an ulterior motive.
Superior humanity takes action but has no ulterior motive.
Superior morality takes action and has an ulterior motive.
Superior custom takes action, and finding no response,
stretches out arms to force it on them.

37. A HATALOM HELYES GYAKORLÁSA

A Tao örök nyugalom, mégis örökké terem.
Oh, bárcsak a királyok és fejedelmek követnék a Tao-t.
A világ magától, belső ösztönből, változatlan maradna.
És ha vágyak támadnának, hogy átalakítsák,
én megtenném a magamét, hogy őket
a névtelen Tao igénytelenségével visszatarítsam.
A névtelen Tao vezet a vágy nélkülséghez,
ez vezet a lelki nyugalomhoz
és így a birodalomban tökéletes lesz a rend.

Azért mondják:

Ahol a Tao megtagadják, ott felbukkan az erény.
Ahol az erényt nem követik, ott felbukkan a szeretet.
Ahol nincs emberszeretet, ott felbukkan az igazságosság.
Ahol az igazságot megtagadják, ott felbukkan az erkölcs.
Ez az úgynevezett erkölcs azonban csak
látszata a hűségnek és szeretetnek
és a bomlás kezdete.
A külső tudás a Tao-nak csak virága és a butaság kezdete.
Azért az igazi férfiú a belsőt igyekszik meghódítani,
és nem elégszik meg a külső látszattal.
A gyümölcsöt tartja meg és nem a virágot.
Az elsőt választja és a másodikat elveti.

XXXVIII

A magas erény birtokosa (sang-tö) nem mutogatja erényét, s éppen ezért birtokolja az erényt. Az alantas erény birtokosa (hia-tö) nem tud elszakadni az erény mutogatásától, s ezért nincs birtokában az igazi erény. A magas erény nem-cselekvő (wu-wei), s a nemlét (wu) révén működik (wei); az alantas erény tevékenykedik, s a lét (ju) révén működik. A magas emberség (sang-zsen) tevékenykedik, s a nemlét (wu) révén cselekszik (wei); a magas igazságosság (sang-ji) tevékenykedik, s a lét (ju) révén cselekszik. A magas szertartásosság (sang-li) tevékenykedik, és amikor senki sem felel neki, akkor (birtokosa) felhajtja ruhaujját és előre tör <erőszakkal kényszeríti az embereket a szertartások betartására>. Ezért a tao elvesztése után jelenik meg az erény (tö), az erény elvesztése után jelenik meg az emberség (zsen), az emberség elvesztése után jelenik meg az igazságosság (ji), s az igazságosság elvesztése után jelenik meg a szertartásosság (li). Márpedig a szertartásosság: a hűség (csung) és bizalom (szin) külső héja csupán; s minden felfordulás kezdete. Az előre-tudás pedig: a tao virága csupán, s az ostobaság kezdete. Ezért a (tao megértésében) felnőtt ember a szilárd alapra helyezkedik s nem marad meg a vékony héjon; a gyümölcsnél marad, és nem a virágnál. Így távol tartja magától az egyiket, megragadja a másikat.[36]

Therefore when the Way is lost, power arises.

When power is lost, humanity arises.

When humanity is lost, morality arises.

When morality is lost, custom arises.

Now custom is a superficial expression

of loyalty and faithfulness, and the beginning

of disorder.

Foreknowledge is the flowering of the Way
and the beginning of folly.

Therefore the mature dwell in the depth, not
in the thin,

They reject one and accept the other.

38. The Superior

Superior power does not emphasize its power,
and thus is powerful.

Inferior power never forgets its power,
and thus is powerless.

Superior power never interferes nor has an ulterior motive.

Inferior power interferes and has an ulterior motive.

Superior humanity takes action but has no ulterior motive.

Superior morality takes action and has an ulterior motive.

Superior custom takes action, and finding no response,
stretches out arms to force it on them.

Therefore when the Way is lost, power arises.

When power is lost, humanity arises.

When humanity is lost, morality arises.

When morality is lost, custom arises.

Now custom is a superficial expression
of loyalty and faithfulness, and the beginning of disorder.

Foreknowledge is the flowering of the Way
and the beginning of folly.

Therefore the mature dwell in the depth, not in the thin,
in the fruit and not in the flowering.

They reject one and accept the other.

39. A TÖRVÉNY FORRÁSA

Kezdetben a Taoból lettek:

Az Ég, mely a Taonak köszöni világosságát.

A Föld, mely a Taonak köszöni szilárdságát.

A Szellem, mely a Taonak köszöni az öntudatot.

A Mélység a Tao által lett teljessé.

Minden lény a Taonak köszöni az életét.

Az uralkodók a Tao által lettek a világ vezetői.

Minden a mindenható Egytől ered.

Az Ég világosság nélkül összeomlanék.

A Föld szilárdság nélkül szétmállanék.

A Szellem öntudat nélkül felbomlanék.

A völgyek víz nélkül kiszáradnának.

A teremtmények élet nélkül elpusztulnának.

Az uralkodók tekintély nélkül elbuknának.

A nagy fejedelmek és királyok magukat
árvának, csekélységnek, méltatlanoknak nevezik.

Nemde ez azért van,

mert ők a nyers földet teszik lényük alapjának.

A kocsi egyes részei még nem kocsik.

A fenti királyok kerülnek a drágakő ragyogását,
s leszállnak az egyszerű néphez,

mikor durva kődarabhoz hasonlítják magukat.

XXXIX

Íme azok, amelyek már az ősidőkben elérték az egységet: az ég az egység révén lett tiszta, a föld az egység révén lett rendületlen, a szellem (sen) az egység révén jutott öntudatra (ling), a völgy az egység révén lett tele, s minden létező (wan-wu) az egység révén született, a fejedelmek és királyok (hou wang) is az egység elérése útján lettek az égalatti irányítóivá. Mindez az egységnek köszönhető.[37]

Ha az ég nem lett volna általa tiszta, szétesett volna; ha a föld nem lett volna általa rendületlen, meghasadt volna; ha a szellem nem jutott volna általa öntudatra, semmivé válna; ha a völgy nem lenne általa tele, kiszáradna; ha a tízezer létező nem általa születne, (születés helyett) elpusztulna; ha a fejedelmek és királyok nem általa lennének irányítók s ezért megbecsültek, akkor megdönténék őket.[38]

Ezért az előkelő a jelentéktelent tartja alapjának, a magas az alacsonyot tartja alapzatának. S ezért mondják önmagukról a fejedelmek és királyok: “Árva”, “Elhagyatott”, “Ellátatlan”. Nem azt jelenti-e ez, hogy a jelentéktelent tekintik alapnak?[39] S éppen ezért: ha egyenként számba vesszük a kocsi (darabjait), az nem a kocsi.[40] Ne vágyakozzunk hát a jade ragyogására, legyünk inkább egyszerűek, akár a kő.

39. Oneness

The ancients attained oneness.

Heaven attained oneness and became clear.

Earth attained oneness and became stable.
Spirits attained oneness and became divine.
The valleys attained oneness and became fertile.
Creatures attained oneness and lived and grew.
Kings and nobles attained oneness and became leaders.
What made them so is oneness.

Without clarity, heaven would crack.
Without stability, the earth would quake.
Without divinity, spirits would dissipate.
Without fertility, the valleys would be barren.
Without life and growth, creatures would die off.
Without leadership, kings and nobles would fall.

Therefore humility is the basis for nobility,
and the low is the basis for the high.
Thus kings and nobles call themselves
orphans, lonely, and unworthy.
Do they not depend upon the common people for support?
Dismantle the parts of a chariot, and there is no chariot.
Rather than tinkle like jade, rumble like rocks.

39. A TÖRVÉNY FORRÁSA

Kezdetben a Taoból lettek:

Az Ég, mely a Taonak köszöni világosságát.
A Föld, mely a Taonak köszöni szilárdságát.
A Szellem, mely a Taonak köszöni az öntudatot.
A Mélység a Tao által lett teljessé.
Minden lény a Taonak köszöni az életét.
Az uralkodók a Tao által lettek a világ vezetői.
Minden a mindenható Egytől ered.
Az Ég világosság nélkül összeomlanék.
A Föld szilárdság nélkül szétmállanék.

A Szellem öntudat nélkül felbomlanék.
A völgyek víz nélkül kiszáradnának.
A teremtmények élet nélkül elpusztulnának.
Az uralkodók tekintély nélkül elbuknának.
A nagy fejedelmek és királyok magukat
árvának, csekélységnek, méltatlanoknak nevezik.
Nemde ez azért van,
mert ők a nyers földet teszik lényük alapjának.
A kocsi egyes részei még nem kocsik.
A fenti királyok kerülnek a drágakő ragyogását,
s leszállnak az egyszerű néphez,
mikor durva kődarabhoz hasonlítják magukat.

40. ŐS-TAO

A Tao útja az örök körforgás.
A Tao megnyilatkozási módja a megnyugvás.
Minden lény a létből keletkezett.
A lét az Ős-Tao-ból.

XL

Az ellentéteesség (fan): a tao mozgása; a gyengeség: a tao tulajdonsága (jung).
Az ég alattiban minden dolog (wan-wu) a létből (ju) születik ugyan, de maga a lét a nemlétből (wu) születik.

40. Movement of the Way

Returning is the movement of the Way.
Gentleness is the method of the Way.
All things in the world come from being,
and being comes from non-being.

41. HASONLÓSÁG ÉS KÜLÖNBSÉG

Az előkelő gondolkodású emberek, ha a Tao-ról hallanak,
akkor minden igyekezetükkel követik a Tao-t
és nem fordulnak el tőle.

Az átlagemberek, ha a Tao-ról hallanak,
egy ideig követik, azután elfelejtik.

A közönséges emberek, ha a Tao-ról hallanak,
szeretnek gúnyolódni rajta.

Ha ily embernek a Tao nem szolgálna gúny tárgyául,
bizonyára nem volna joggal Tao-nak nevezhető.

Ezért mondták a régi verselők:

Akit a Tao megvilágosított, azt homályosnak tartják.

Aki a Tao-ban haladt előre, azt elmaradottnak tartják.

Aki a Tao-hoz hasonló, azt közönségesnek tartják.

Aki a legtökéletesebb az erényben, azt ócsárolják.

Aki tisztaéletű, az szerintük együgyű.

Akiben többféle jelenség van, azt kevésre becsülik.

A szilárd jellemű ember a gyarlók szemében ingatag.

Az igazi erkölcs az ő szemükben züllés.

A fenséges Tao olyan, mint a végtelen négyszög,
melynek nincs sarka.

A fenséges Tao olyan, mint a végtelen nagy hang,
amely ritkán hallható.

A fenséges Tao olyan, mint a végtelen nagy edény,
amely sohasem készül el.

A fenséges Tao olyan, mint a végtelen nagy kép,
melynek határai elmosódnak.
A Tao titokzatos és névtelen.
Csak ő képes áldani és tökéletessé tenni.

XLI

Ha kiváló képességű ember (sang-sî) a tao-ról hall, minden erejével igyekszik azt megvalósítani (a maga gyakorlatában). Ha közepes képességű ember (csung-sî) a tao-ról hall, hol megőrzi, hol meg elveszíti (a hallottakat). Ha pedig alantas képességű ember (hia-sî) hall a tao-ról, nagyot nevet rajta. Ha nem nevetne rajta, (az, amiről hallott) meg sem érdemelné, hogy tao-nak nevezzék.

Ezért született a mondás: "A világosság útja (tao): mintha sötét lenne; az előre vivő út (tao): mintha visszafelé haladna; a sima út (tao): mintha hepehupás lenne; a magas erény (sang-tö): mintha közönséges lenne; a legfehérebb: mintha maszatos lenne; a hatalmas erény: mintha fogyatékos lenne; az erény erősítése: mintha gyengítése lenne; a természetes állapot: mintha (színes lenne, csak színe) megfakult volna."

A legnagyobb négyszögnek (ta-fang) nincsenek sarkai, a hatalmas edény (ta-k'i) csak sokára készül el, a hatalmas zene (ta-jin) alig ad hangot, s a hatalmas képnek (ta-sziang) nincsen alakja (hing). A tao rejtett, és nincsen neve. Mégis csak a tao tud támogatni (tai) és beteljesedéshez juttatni (minden létezőt).

41. What the Way is Like

When the wise hear the Way, they practice it diligently.
When the mediocre hear of the Way, they doubt it.
When the foolish hear of the Way, they laugh out loud.
If it were not laughed at, it would not be the Way.

Therefore it is said,
"The enlightenment of the Way seems like dullness;
progression in the Way seem like regression;
the even path of the Way seems to go up and down."

Great power appears like a valley.
Great purity appears tarnished.

41. HASONLÓSÁG ÉS KÜLÖNBSÉG

Az előkelő gondolkodású emberek, ha a Tao-ról hallanak, akkor minden igyekezetükkel követik a Tao-t és nem fordúlnak el tőle.
Az átlagemberek, ha a Tao-ról hallanak, egy ideig követik, aztán elfelejtik.
A közönséges emberek, ha a Tao-ról hallanak, szeretnek gúnyolódni rajta.
Ha ily emberek a Tao nem szolgálna gúny tárgyául, bizonyára nem volna joggal Tao-nak nevezhető.

Great character appears insufficient.
Solid character appears weak.
True integrity appears changeable.
Great space has no corners.
Great ability takes time to mature.
Great music has the subtlest sound.
Great form has no shape.

The Way is hidden and indescribable.
Yet the Way alone is adept
at providing for all and bringing fulfillment.

42. A TAO ÚTJA

A Tao-ból lett az egység.
Egyből lett a kettő.
Kettőből lett a három.
A háromság hozta létre a teremtményeket.
A teremtmények a Jin és Jang őselemből lettek.
Mindkettőt az életlehellet köti össze.
Az emberek nem szeretik, ha tökéletlenek, méltatlannak nevezik őket.
De azért a fejedelmek és királyok szokták magukat ilyen címekkel is illetni.
Azért joggal mondják:
Aki magát lealacsonyítja, fölemelkedik, aki fölemeli magát, alább kerül.
Ezt tanítja a közmondás:
A zsarnokok nem hálnak meg természetes halállal.
A magam részéről ezt én is alaptanomnak tekintem.

XLII

A tao szülte az Egyet, az Egy szülte a kettőt, a kettő szülte a hármat, s a három szülte az összes létezőket (wan-wu). Minden létező hátán hordja a jin-t, keblén viseli a jang-ot, s az átható lehelet (k'i) terem összhangot (e két princípium között).

Ezért mondták a régi verselők:

Akit a Tao megvilágosított, azt homályosnak tartják.
Aki a Tao-ban haladt előre, azt elmaradottnak tartják.
Aki a Tao-hoz hasonló, azt közönségesnek tartják.
Aki a legkötelesebb az erényben, azt ócsárolják.
Aki tisztáéletű, az szerintük egügyű.
Akiben többféle jelenség van, azt kevésre becsülik.
A szilárd jellemű ember a gyarlók szemében ingatag.
Az igazi erkölcs az ő szemükben züllés.
A fenséges Tao olyan, mint a végtelen négyszög, melynek nincs sarka.
A fenséges Tao olyan, mint a végtelen nagy hang, amely ritikán hallható.
A fenséges Tao olyan, mint a végtelen nagy edény, amely sohasem készül el.

42. All Things

The Way produced the One;
the One produced two;
two produced three;
and three produced all things.
All things have the receptivity of the female
and the activity of the male.
Through union with the life force they

Amitől az emberek legjobban irtóznak, az éppen az “Árva”, “Elhagyott”, “Ellátatlan” állapot, s a királyok és fejedelmek (wang hou) mégis így nevezik magukat. Ezért a dolgok (wu) gyakran azáltal növekednek meg, hogy csökkenetik őket, s gyakran azáltal csökkennek, hogy növelik őket.[41] Csak amit mások tanítottak nekem, azt tanítom én is másoknak. Azt az erőszakos embert, aki természetes halált hal, mesteremnek fogom tekinteni.

42. All Things

The Way produced the One;
the One produced two;
two produced three;
and three produced all things.

All things have the receptivity of the female
and the activity of the male.
Through union with the life force they blend in harmony.

People hate being orphaned, lonely, and unworthy.
Yet kings and nobles call themselves such.
Often gain can be a loss, and loss can be a gain.
What others teach, I teach also:
“The violent die a violent death.”
I shall make this primary in my teaching.

43. A MINDENHATÓ TEVÉKENYSÉG

A lány legyőzi a keményet.
Az anyagtalan behatol a szilárdba.
Ebből világlik ki a cselekvésnélküliség értéke.
Tanít szavak nélkül, tökéletesít a maga példájával.
A világon csak kevésnek sikerül ez.

XLIII

Az égalatti leglágábbja <a víz> mindig legyőzi az égalatti legkeményebbjét <a sziklát>.[42] Ami a nemlétből (wu-ju) jön, az oda is behatol, ahol nincs közbülső tér (wu-kien). Így értem én meg a nem-cselekvés (wu-wei) hasznosságát. Ám a szavak nélküli tanítást és a nem-cselekvés hasznát az égalattiban csak nagyon kevesen érik el <értik meg>.[43]

43. The Value of Non-action

The softest things in the world overcome the hardest.
Non-being penetrates even where there is no space.
Through this I know the value of non-action.
Teaching without words and the value of non-action
are understood by few in the world.

44. INTELMEK

Mi fontosabb: a hírnév, vagy a saját éned?
Mi ér többet: a testi jólét, vagy a vagyony?
Mi rosszabb: nyerni vagy veszteni?
A régiek azt mondták:
Aki szenvedélyek rabja, az könnyelműen sokat elpazarol.
Aki sokat gyűjt, sokat veszthet.
Aki megelégedett, az nem szenved lealacsonyítást.
Aki önmagát fékezi, elkerüli a veszélyt.
Aki megelégszik a Tao-val, azt a Tao maradandóvá teszi.

XLIV

A hírnév vagy az élet: melyik áll közelebb hozzánk? az élet vagy a vásárolt javak (huo): melyik jelent többet? A szerzés vagy a veszteség: melyik a rosszabb? Így van az, hogy aki nagyon zsugori, hatalmasan pazarol, s minél többet halmoz fel valaki, annál nagyobb lesz a vesztesége. Aki tudja, mikor elég, az nem kerül szegyenbe; s aki tudja, hol kell megállni, nem kerül veszedelembe; így lehetünk biztonságban örökké.

44. How to Endure

Fame or your life, which do you love more?
Life or material wealth, which is more valuable?
Loss or gain, which is worse?
Therefore those who desire most spend most.
Those who hoard most lose most.
Those who are contented are not disappointed.
Those who know when to stop prevent danger.
Thus they can long endure.

45. A LELKI TISZTASÁG ÉS BÉKE VÁLTJA MEG A VILÁGOT

A bölcs a maga tökéletességét tökéletlenségnek tartja.

Ezáltal lesz maradandó az ő hatása.

A bölcs a maga teljességét ürességnek tartja.

Ezáltal kifogyhatatlan lesz az ő tevékenysége.

A bölcs a maga egyenességét görbeségnek,

okosságát balgaságnak,

kiváló szónoki képességét dadogásnak tartja.

A mozgás legyőzi a hideget.

A nyugalom legyőzi a hőséget.

Akiben lelki tisztaság és béke van, az a világ példaképe.

XLV

A nagy tökéletesség (ta-cs' eng) olyan, mintha tökéletlen lenne, hasznossága (jung) azonban nem fogyatkozik <működése végtelen>. A nagy teljesség (ta-jing) olyan, mint az üresség, hasznossága azonban sohasem merül ki. Ami nagyon egyenes, az hasonló a görbéhez; aki nagyon ügyes, hasonlít az ügyetlenhez; aki nagy vitatkozó (pien), hasonlít a dadogóhoz. A mozgás legyőzi a hideget, a nyugalom legyőzi a forróságot; a tiszta nyugalom az égalatti rendező elve (cseng).[44]

45. Skill Seems Awkward

The greatest perfection seems incomplete,

but its utility is never impaired.

The greatest fullness seems empty,

but its use cannot be exhausted.

What is most direct seems devious.

The greatest skill seems awkward.

The greatest eloquence seems like stuttering.

Movement overcomes cold.

Stillness overcomes heat.

The serene and calm are guides for all.

46. A VÁGYAK MÉRSÉKLÉSE

Ha a birodalom népei között a Tao érvényesül,

akkor a lovakat a mezőkön ekébe fogják.

Ha a birodalomban nem érvényesül a Tao,

akkor a birodalom legelőin hadiméneket legelnek.

Nincs nagyobb véték, mint a szenvedélyek rabjának lenni.

Nincs nagyobb boldogtalanság, mint az elégedetlenség.

Nincs ártalmasabb bűn, mint a kapzsiság.

Ezért jól jegyezzétek meg:

Aki meglegedett tud lenni,

annak örökké van mindene.

XLVI

Mikor az égalattiban érvényesül a tao, visszahozzák a vágató lovakat, hogy trágyázzák a földet. Amikor az égalattiban nem érvényesül a tao, hadilovakat tenyésztenek még a külvárosban <a szent áldozati helyen> is. Nincs nagyobb bűn a sok vágyakozásnál.[45] Nincs nagyobb szerencsétlenség, mint nem tudni, mikor elég, s nincs nagyobb veszedelem, mint nyereségre vágygni. Ezért aki meg tud elégedni azzal, ami elég, örökké elégedett lesz.

46. Contentment

When the world lives in accord with the Way,

horses work on farms.

When the world does not live in accord with the Way,

the cavalry practices on battlefields.

The greatest temptation to crime is desire.

The greatest curse is discontent.

The greatest calamity is greed.

Whoever is content with contentment is always content.

47. A BÖLCS SZEMLÉLETE

A világot megismerheti az ember anélkül,
hogymen a házból.

Az ég Tao-ját úgy is láthatja az ember,
ha nem néz ki az ablakon.

Minél messzebb megy valaki a külvilági ismeretekben,
annál kevésbé van igazi ismerete.

Ezért a bölcs ember nem megy messze,
mégis eljut a megismeréshez.

Nem látja a dolgokat, mégis meghatározza őket.

Nem törtet, mégis sikerül neki tökéleteset alkotni.

XLVII

(A bölcs) ki sem lép az ajtón, s megismeri az égalattit <a világot>. Ki sem pillant az ablakon, mégis látja az égi tao-t <a természet törvényét>. Minél messzebbre kalandozik valaki, annál kevesebbet ismer meg. Ezért a bölcs ember (seng-zsen) nem járkal, mégis megismeri (a dolgokat); nem nézelődik, mégis megnevezi (a dolgokat); nem tevékenykedik, mégis beteljesíti (művét).

47. Understanding

One can know the world without going outside.

One can see the Way of heaven
without looking out the window.

The further one goes the less one knows.

Therefore the wise know without going about,
understand without seeing,
and accomplish without acting.

48. A VU-VÉ ELV KÖVETÉSE

Aki a világi tudományokba elmerül,
az napról-napra több vágy rabja lesz.

Aki a Tao-ba merül el, annak vágyai lelohadnak.

Egész addig, míg eljut a Vu-Vé-hez,

a Vu-Vé elvet követve, nem avatkozik a természet folyásába
és mégis minden magától rendben megy.

A birodalom kormányát csak az nyerheti el,

aki nem avatkozik kelleténél többet a dolgokba.

Ha valaki kelleténél többet avatkozik a dolgokba,
nem méltó az uralomra.

XLVIII

Aki tanulással foglalkozik, az napról napra gyarapodik (tudásban); aki a tao szerint él, az napról napra csökken (vágyak dolgában). Elvesz belőlük és ismét elvesz belőlük, s végül elérkezik a nem-cselekvéshez (wu-wei). A nem-cselekvés számára pedig nem létezik olyan, amit ne tudna megtenni. Az égalatti megnyerése csak a nem-dolgoztatás (wu-sî) révén lehetséges. Aki dolgoztat (ju-sî), sohasem tudja megnyerni az égalattit.[46]

48. Doing Less

The pursuit of learning is to increase day by day.

The practice of the Way is to decrease day by day.

Less and less is done until one reaches non-action.

When nothing is done, nothing is left undone.

The world is led by not interfering.

Those who interfere cannot lead the world.

49. AZ IGAZI FELEBARÁTI SZERETET

A bölcsnek nincs önző szíve.

A népet úgy szereti, mint saját magát.

A jókkal szemben jó, a rosszakkal szemben is jó,
mert lényege a jóság.

Az igazakhoz hű, a hamisakhoz is hű,
mert lényege az emberszeretet.

A bölcs magánosan, csendes visszavonultságban él
a nagyvilágban, de szívébe zár mindenkit.

A nép föltekint és figyel reá,

ő pedig a népet gyermekének tekinti.

They are also honest to those who are dishonest.

This is the power of honesty. The wise live in the world peacefully and harmoniously.

The people share a common heart, and the wise treat them as their own children.

49. The Power of Goodness

The wise have no mind-set.

They regard the people's minds as their own.

They are good to people who are good.

They are also good to people who are not good.

This is the power of goodness.

They are honest to those who are honest.

XLIX

A bölcs embernek (seng-zsen) nincsen saját szíve; a nép (po-szing) szívét teszi saját szívévé. Én <a bölcs> a jókkal jól bánok, s jól bánok a rosszakkal is; (így) szerzek [47] jóságot (san). Én hiszek a megbízhatóaknak, s ugyanúgy hiszek a megbízhatatlanoknak is; (így) nyerek bizalmat (szin). A bölcs ember féltéken él az égalattiban, s az égalattiért együgyűvé lesz. Mindenki (po-szing) megfeszítve figyel szemével és fülével, de a bölcs ember mindent úgy érzékel, mint egy csecsemő.

49. The Power of Goodness

The wise have no mind-set.
They regard the people's minds as their own.
They are good to people who are good.
They are also good to people who are not good.
This is the power of goodness.
They are honest to those who are honest.
They are also honest to those who are dishonest.
This is the power of honesty.
The wise live in the world peacefully and harmoniously.
The people share a common heart,
and the wise treat them as their own children.

50. A SEBEZHETETLEN EMBER

A világra jönni annyi, mint a halál küszöbéhez jutni.
Életnek, halálnak tizenhárom csatlósa van.
Az ember alighogy megszületik, már ez a tizenhárom csatlós viszi a halál felé.
Miért van ez?
Mert az ember a maga életét túlságosan vágyakban éli le.
Hallottam valaha a következőket:
Aki életét helyesen éli le, annak nem kell vándorútján sem tigristől, sem orrszarvútól félnie.
Az ilyen ember az ellenség hadseregén át is páncél és fegyver nélkül szabadon vonulhat el,
mert sem a tigris, sem az orrszarvú, sem a fegyver nem tud neki ártani.
Miért van ez?
Mert az ilyen ember sebezhetetlen.

L

Aki kilép az életbe, belép a halálba. Az "élet követői" tizenhárman vannak; a "halál követői" szintén tizenhárman.[48] Miért van az, hogy az ember életében és tevékenységében tizenhárom "halálos hely" <sebezhető pont> van? Mert (az emberek) életüket nagyon is bőségesen táplálják.[49] Hallottam, hogy aki jól tudja irányítani az életét, az szárazföldön járva nem találkozik tigrissel és vadbivallyal, hadba szállván pedig nem kell fegyvert hordania. A vadbivaly sehol sem tudja belédöfni szarvát, a tigrisnek nincs hol belévájni karmait, s a katonák nem tudják, hol döfjék át kardjukkal. Miért van ez így? Mert nincs rajta halálos hely.

50. Those Who Preserve Life

Coming into life and going out at death,
three out of ten people live long;
three out of ten people die early;
and three out of ten people who could live long
die early, because they have chosen the path of death.

Why is this so?
Because they feed life too grossly.

It is said that those who preserve life
walk the earth without fearing tigers and wild buffalo,
and in battle they are not touched by weapons of war.
The wild buffalo's horns find nothing to gore;
the tiger's claws find nothing to tear;
and weapons' points find nothing to pierce.

Why is this so?
Because they have nothing for death to enter.

51. AZ ERÉNY GYAKORLÁSA

A Tao teremti a teremtményeket
és a belőle áradó legfőbb erő fenntartja,
testi formába önti és képességekkel ruhazza fel őket.

Ezért a teremtmények közt nincs egy sem,
mely a Taot ne imádná és a legfőbb erőt ne tisztelné.
És ezt a Taonak kijáró hódolatot és a legfőbb erőnek
kijáró tiszteletet senki sem parancsolja rájuk,
ez a hódolat és tisztelet mindig önmagától jön.

Már a régiek is azt mondták:

A Tao teremti és fenntartja,
felneveli és gyarapítja a teremtményeket,
erőt ad nekik s tőle függ, hogy kifejlődnek és megérnek.

Ő gondoskodik róluk és védelmezi őket.

Azért a bölcs is alkot és mitsem mond a magáénak.

Tevékenykedik és nem igényel semmit.

Vezet, de nem parancsol.

Ez az igazi erény.

LI
A tao életre hívja (a dolgokat), a tö pedig táplálja őket. A dolgok (wu) formát
ölnének (hing), erősségük <képességük> kiteljesedik. Ezért a létezők (wan-
wu) között nincs olyan, amely ne tisztelné a tao-t s ne becsülne nagyra a
tö-t. A tao-t tisztelet illeti, a tö-t becsülés illeti, (mert) egyik sem parancsol
(ming), hanem (maga) az örök természetesség (ju-zsan).

A tao tehát életre hívja (a dolgokat), a tö táplálja őket, vezeti és neveli őket,
érleli és tökéletesíti őket, ápolja és védelmezi őket. Életre hív, de nem bir-
tokolja; létrehoz, de nem tartja meg, vezet, de nem parancsolgat: íme, ez a
titokzatos tö.[50]

51. Mystical Power

The Way produces all things.
Power nourishes them.
Matter gives them physical form.
Environment shapes their abilities.
Therefore all things respect the Way and honor power.
The Way is respected, and power is honored
without anyone's order and always naturally.

Therefore the Way produces all things,
and power nourishes them,

caring for them and developing them,
sheltering them and comforting them,
nurturing them and protecting them,
producing them but not possessing them,
helping them but not obligating them,
guiding them but not controlling them.
This is mystical power.

52. VISSZATÉRÉS AZ EREDETBE

A világ ősoját ég és föld anyjának hívhatjuk.
Aki anyját megtalálta, az az ő gyermekének tudja magát.
Aki az ő gyermekének tudja magát,
hűségesen kitart anyja mellett.
És az Én megszűntével vértézve van minden veszély ellen.
Ha az ember az érzéki világ ösztöneitől elzárja magát,
nyugodt lehet, ha a halál közeleg.
De aki a földi örömeiket keresi,
annak nincs szabadulása, ha földi létét befejezte.
Megvilágosodott, aki a láthatatlan Taot látja.
Hős, aki lényének szelídségét megőrzi.
Az ilyen megvilágosodva tér az örök fényességhez.
Ha valaki a Tao fényességét élvezzi,
mindig visszatér az eredetbe.
Nem hal meg testi halállal,
hanem bejut az örök életbe.

LII
Az égalattinak van kezdete <alapelve>, s ezt nevezzük az égalatti anyjá-
nak.[51] Aki elérte már az anyját, általa megismeri a gyermekeit is. S ha
ismeri már a gyermekeket, s ekkor visszatér az anyjukhoz: élete végéig nem
kerülhet veszedelembe. Aki betömi (vágynak) nyílását, aki bezárja (vágya-
inak) kapuját, az élete végéig nem fárad el. De ha kitarja (vágynak) nyílá-
sát, ha elmerül a tevékenységben, akkor élete végéig nem menekszik meg a
(bajtól).
Meglátni a kicsinyt: világosság; megőrizni a gyengét: erő. Aki felhasználja a
(külső) ragyogást, majd visszatér a (belső) világosságához, [52] az megóvja
önmagát minden bajtól. Íme, az örökkévaló gyakorlása.

52. Practicing the Eternal

The beginning of the universe is the mother of all things.
Those who discover the mother understand the children.
Understanding the children and returning to the mother,
they live always free from harm.

Close the mouth, shut the doors,
and all of life is without strain.
Open the mouth, meddle with affairs,
and all of life is beyond help.

Seeing the small is insight;
to stay with the gentle is strength.
Use the Light, return to insight,
and thereby be preserved from harm.
This is practicing the eternal.

53. A GÖRBE ÚT

Ha elegendő megismerésem volna, hogy a Tao útján járjak,
csak attól félnék, hogy ne erőszakoljam a dolgok folyását.
Mert a Taot rendkívül egyszerű elérni,
de az emberek szeretik a mellékutakat.
Ahol a paloták a kelleténél pompásabbak,
a mezőkön gyom burjánzik és a magtárak üresek,
ahol díszes tarka ruhákat öltenek,
ahol cifra kardot viselnek,
ahol evés-ivásban mértéket nem tartanak,
ahol vagyont, kincseket gyűjtenek,
ott rablóvilág uralkodik, nem a Tao.

LIII

Ha csak szemernyi tudással rendelkezem és a hatalmas tao útján haladok,
akkor csak attól van félnivalóm, hogy letévedek róla. A hatalmas tao útja
sima, de az emberek (min) szeretik a mellékutakat.

Ha az udvarban nagy rend uralkodik, akkor a szántóföldeket gaz borítja,

70

52. VISSZATÉRÉS AZ EREDETBÉ

A világ őseit ég és föld anyjának hívhatjuk.
Aki anyját megtalálta, az az ő gyermekének tudja magát.

Aki az ő gyermekének tudja magát,
hűségesen kitart anyja mellett.

És az Én megszűnével vértetve van minden veszély ellen.

Ha az ember az érzéki világ ösztöneitől elzárja magát,

nyugodt lehet, ha a halál közeleg.
De aki a földi örömeiket keresi,
annak nincs szabadulása, ha földi létét befejezte.
Megvilágosodott, aki a láthatatlan Taot látja.
Hős, aki lényének szelídségét megőrzi.
Az ilyen megvilágosodva tér az örök fényességhez.
Ha valaki a Tao fényességét élvezi,
mindig visszatér az eredetbe.
Nem hal meg testi halállal,
hanem bejut az örök életbe.

a magtárak pedig üresek. Ékes kelmékbe öltöznek, éles kardokat viselnek,
dúskálnak ételben és italban, vagyonuk (c'ai huo) több a kelleténél. Mindezt
úgy hívjuk: rablás és hivalkodás. Nem ez a tao útja!

53. Leaders in Robbery

Those with even a scrap of sense
walk on the main way and fear only straying from the path.
The main way is smooth and easy,
but people like to be side-tracked.

While the courts are arrayed in splendor,
the fields are full of weeds,
and the granaries are empty.
Yet some wear embroidered clothes, carry sharp swords,
over-indulge themselves with food and drink,
and have more possessions than they can use.
They are leaders in robbery.
This is not the Way.

54. A BELSŐ SZEMLÉLET ÁPOLÁSA

Amit jól megalapoznak, az maradandó.
Amit jól őriznek, az nem vész el.
Akinek gyermekei és unokái vannak, annak emlékéit
az utódok kegyeletes áldozatokkal tisztelik meg.
Ha a fejedelem a Taot a saját személyében ápolja,
akkor az ő erénye az igazi erény lesz.
Ha a családban ápolja a Taot,
akkor az ő erénye dúsan virul a családban.
Ha a közösségben ápolja a Taot,
akkor az ő erénye maradandó lesz.
Ha az országban ápolja a Taot,
akkor ez az egész országban áldásos lesz.
Ha a birodalomban ápolja az erényt,
akkor a boldogság egyetemes lesz.
A régiek szerint:
Az egyént a Taot követő személyhez képest kell értékelni.

A családot a Taot követő családhoz képest,
 a közösséget a Taot követő közösséghez képest,
 az országot a Taot követő országhoz képest,
 a birodalmat egyetemes jóléte szerint kell értékelni.

LIV

Akit szilárdan megalapozott (a tao), azt nem lehet elragadni; akit jól átölelt (a tao), azt nem lehet elmozdítani. A fiak és unokák áldozataival (így) marad meg (az ősök erénye).

Aki tökéletesíti (a tao-t) saját magában, az az erény (tö) által igaz lesz; aki tökéletesíti a családjában, annak (családja) az erény által bőséges lesz; aki tökéletesíti a falujában, annak (faluja) az erény által kimagasló lesz; aki tökéletesíti a fejedelemségében, annak (fejedelemsége) az erény által gazdag lesz; aki pedig tökéletesíti az égalattiban, annak erénye egyetemes (p'u) lesz.

Így magunkról megismerhetjük, mi az: önmagunk; a családról megismerhetjük, mi a család; a faluról megismerhetjük, mi a falu; a fejedelemségről megismerhetjük, mi a fejedelemség, s az égalattiról megismerhetjük, mi az égalatti. Hogy honnan tudom én, milyen az égalatti <a világ>? Hát innen <magamról>.

54. Power

What is well established cannot be uprooted.
 What is firmly held cannot slip away.
 The power of sacrifice continues on
 from generation to generation.

Cultivated in the person, power becomes real.
 Cultivated in the family, power becomes abundant.
 Cultivated in the community, power endures.
 Cultivated in the nation, power flourishes.
 Cultivated in the world, power becomes universal.

Therefore see the person as a person,
 the family as a family, the community as a community,
 the nation as a nation, and the world as universal.
 How do I know that the world is like this?
 By this.

54. A BELSŐ SZEMÉLYLET ÁPOLÁSA

Amit jól megalapoznak, az maradandó.
 Amit jól örözik, az nem vesz el.
 Akinék gyermekei és unokái vannak, annak emléket
 az utódok kegyeletes áldozatokkal tisztelik meg.
 Ha a fejedelem a Taot a saját személyében ápolja,
 akkor az ő erénye az igazi erény lesz.
 Ha a családban ápolja a Taot,

akkor az ő erénye dúsan virul a családban.
 Ha a közösségben ápolja a Taot,
 akkor az ő erénye maradandó lesz.
 Ha az országban ápolja a Taot,
 akkor ez az egész országban áldásos lesz.
 Ha a birodalomban ápolja az erényt,
 akkor a boldogság egyetemes lesz.
 A régiók szerint:
 Az egyént a Taot követő személyhez képest kell
 értékelni.

55. AKI AZ ÖRÖKKÉVALÓT MEGISMERI, MEGVILÁGOSODOTT

Akiben az erény teljessége van,
 hasonlatos az újszülött gyermekhez.
 A gyermek semmit sem tud a mérges kígyóról,
 sem a vadállatról, sem a ragadozó madárról.
 A gyermek nem ismeri a veszélyt.
 Csontjai gyengék, vágya erőtlén,
 mégis erősen tud markolni.
 A nemekről nincs tudomása,
 de nemi szerve izgul,
 mert szervezete tökéletesen kialakult.
 Egész nap kiabál és hangja mégsem rekedt,
 mert testében tökéletes a belső összhang.
 Aki az éggel való összhangzatot ismeri, az örökké él.
 Aki az örökkévalót megismeri, az bölcs.
 Aki magában az erényt gyarapítja, az boldog.
 Aki a szív vágyait a lelkierőnek aláveti, az erős.
 Ha a teremtmények kifejlődtek, akkor öregedni kezdenek.
 Az öregség már Tao nélkül való állapot.
 Ami Tao nélkül való, az közel van a véghez.

LV

Aki birtokában van az erény (tö) teljességének, az olyan, mint egy újszülött.
 Mérges rovar és kígyó meg nem csípi, bősüzt vadállat nem támad reá, ragadozó madár nem tépi szét. Csontjai gyengék, izmai lágyak, mégis szilárdan tartja (a tao-t). Mit sem tud még a férfi és nő egyesüléséről, mégis képes (életet) teremteni. Ez az életerő legmagasabb foka. Egész nap képes kiáltozni, mégsem reked be soha. Ez a harmónia legmagasabb foka.
 Ismerni a harmóniát: örökké létezni. Ismerni az örökkévalóságot: világosan látni. Csordultig tölteni <habzsolni> az életet: baljós előjel. Ha a szív <a vágy> hajszolja az életerőt (k'i), megmerevedést okoz. Ha valamely létező (wu) ereje teljében megöregszik, akkor elmondhatjuk, hogy nem a tao szerint él. Aki pedig nem a tao szerint él, az korai halállal pusztul el.

55. Know Harmony

Those filled with power are like new-born children.
 Poisonous insects will not sting them;
 ferocious beasts will not pounce upon them;
 predatory birds will not swoop down on them.
 Their bones are pliable, their muscles tender,
 but their grip is firm.
 They have never known the union of man and woman,
 but the organ is fully formed,
 meaning that the vital essence is strong.

They may cry all day without getting hoarse,
 meaning that the harmony is perfect.
 To know harmony is to be in accord with the eternal.
 To know the eternal is to be enlightened.
 To try to force life is ominous.
 To force the vital essence with the mind is violence.
 The prime is past, and decay follows,
 meaning that it is contrary to the Way.
 Whatever is contrary to the Way will soon perish.

55. Know Harmony

Those filled with power are like new-born children.
Poisonous insects will not sting them;
ferocious beasts will not pounce upon them;
predatory birds will not swoop down on them.
Their bones are pliable, their muscles tender,
but their grip is firm.
They have never known the union of man and woman,
but the organ is fully formed,
meaning that the vital essence is strong.
They may cry all day without getting hoarse,
meaning that the harmony is perfect.
To know harmony is to be in accord with the eternal.
To know the eternal is to be enlightened.

To try to force life is ominous.
To force the vital essence with the mind is violence.
The prime is past, and decay follows,
meaning that it is contrary to the Way.
Whatever is contrary to the Way will soon perish.

56. AZ ERÉNY NEM HIVALKODÓ

A bölcs, aki ismeri a Taot, nem beszél róla.
Aki beszél róla, nem ismeri a Taot.
Aki ismeri a Taot, ajkait bezárja
és az érzékek kapuit eltorlaszolja.
Ami éles, letompítja,
ami zavaros, megtisztítja,
ami vakító, mérsékeli,
igénytelen, mint a porszem.
Ez a Tao-val való titokzatos hasonlatosság.
A bölcs cselekvési módjában nem befolyásolható.
Sem szeretettel, sem ócsárlással, sem haszonnal,
sem kártevással, sem tisztességgel, sem becsméréssel.
Azért ő a birodalomban a legtiszteletreméltóbb férfiú.

LVI

Aki tud, az nem beszél; aki pedig beszél, az nem tud.[53] Betömni (a vágyak) nyílásait, bezárni (a vágyak) kapuját, tompítani minden élességet, megoldani minden csomót, mérsékelni minden ragyogást, elegyengetni (t'ung) minden port: íme, ezt nevezzük titokzatos azonosításnak (t'ung). Ezért (a bölcsset) nem lehet közeli rokonként kezelni, nem lehet távoli rokonként kezelni, nem lehet hasznot hajtani neki, nem lehet megkárosítani, nem lehet mint előkelőt tisztelni, s nem lehet mint közrendűt megvetni. Így lesz ő a legelőkelőbb az egész ég alattiban.

56. Mystical Unity

Those who know do not speak.
Those who speak do not know.
Close the mouth; shut the doors.
Smooth the sharpness; untie the tangles.
Dim the glare; calm the turmoil.
This is mystical unity.
Those achieving it are detached from friends and enemies,
from benefit and harm, from honor and disgrace.
Therefore they are the most valuable people in the world.

57. AZ IGAZI KORMÁNYZAT

Az országot törvényekkel kormányozzák.
A háborúban cselvetéssel hadakoznak.
Természetes fejlődés mellett rend van az államban.
Honnan tudom, hogy ez így van?
Mert minél több tilalom és korlátozás van a birodalomban,
annál szegényebb lesz a nép.
Ha a birodalomban a fegyverek szabad használata
meg van engedve, akkor zavarok vannak a nép közt.
Minél több a ravaszság és mesterkedés
az emberekkel való bánásmódban, annál több
váratlan és szokatlan dolog történik.
Minél több törvényt és rendeletet hirdetnek ki,
annál több a tolvaj és rabló.
A bölcs már régen megmondta a következőket:

Én nem parancsolok és a nép mégis jólétben él.
Szeretem a békét és a nép magától becsületes lesz.
Nem erőszakolom a dolgokat s a nép magától boldogul.
Mentes vagyok a vágyaktól, és a nép
magától egyszerű és igénytelen lesz.

LVII

A fejedelemséget egyenességgel <szabályokkal> lehet kormányozni, háborút pedig ravaszággal <szabályoktól elrugaszkodva> lehet viselni. Az égalattit meghódítani azonban csak a nem-dolgoztatás (wu-sî) útján lehet. Hogy én honnan tudom azt, hogy az égalattiban így van? Hát innen:[54] minél több tilalmas dolog van az égalattiban, annál szegényebb a nép; ha a népnek sok éles fegyvere van, a fejedelemségben és a családokban (kuo kia) felfordulás támad; minél több ember lesz ügyes mester, annál több ritka tárgyat <árut> találnak fel; s minél több a törvény és parancs, annál jobban elszaporodnak a rablók és tolvajok.

Ezért a bölcs ember (seng-zsen) azt mondja: Ha én nem-cselekvő vagyok (wu-wei), akkor a nép magától megváltozik; ha én szeretem a nyugalmat, akkor a nép magától megjavul; ha nekem nincs tevékenységem (wu-sî), akkor a nép magától meggazdagodik; s ha nekem nincsenek vágyaim, akkor a nép magától visszatér a faragatlan fa állapotába (p'u).

57. Love Peace

States are governed by justice.
Wars are waged by violations.
The world is mastered by nonintervention.
How do I know this? By this:
the more restrictions there are, the poorer the people;
the more sharp weapons, the more trouble in the state;
the more clever cunning, the more contrivances;
the more rules and regulations, the more thieves and robbers.

Therefore the wise say,
“Do not interfere, and people transform themselves.
Love peace, and people do what is right.
Do not intervene, and people prosper.
Have no desires, and people live simply.”

Ha a birodalomban a fegyverek szabad használata meg van engedve, akkor zavarok vannak a nép közt. Minél több a ravaszág és mestertekedés az emberekkel való bánásmódban, annál több váratlan és szokatlan dolog történik. Minél több törvényt és rendelkezést hirdetnek ki, annál több a tolvaj és rabló. A bölcs már régen megmondta a következőket:

57. AZ IGAZI KORMÁNYZAT
Az országot törvényekkel kormányozzák.
A háborúban cselvetéssel hadakoznak.
Természetes fejlődés mellett rend van az államban.
Honnan tudom, hogy ez így van?
Mert minél több tilalom és korlátozás van a birodalomban, annál szegényebb lesz a nép.

58. SZABADSÁG, ELNYOMÁS

Szabadságtisztelő kormányzat alatt a nép boldog.
Ahol túlbuzgó a kormányzat, ott nyomoruságos a nép élete.
A nyomoruság csak árnyéka a boldogságnak.
A boldogságra állandóan leselkedik a nyomor.
De ki látja be, hogy a legfőbb dolog,
ha nem kormányozzák túlságosan a népet?
Különben az igazak gonoszakká, a jók csalókká lesznek.
Valóban a nép szemének vaksága igen sokáig tart.
A bölcs ember igaz, de nem ejt sebeket.
Lelkiismeretes, de nem ócsárol másokat.
Igazságos, de nem önkénykedő.
Tündöklő, de nem hivalkodó.

LVIII

Amikor a kormányzat unott és levert <nemtörődöm>, akkor a nép egyszerű és boldog; amikor a kormányzat fürkésző <éber>, akkor a nép szerencsétlen. Ó, a szerencsétlenség: erre támaszkodik a szerencse![55] Ó, a szerencse: ezen alapszik a boldogság! Ugyan ki ismeri a végleteket? Ott nincs igaz és hamis. A szabályos újra meg újra szabálytalanná lesz, a jó újra meg újra rosszra fordul, és az ember mily régi időtől fogva tévelyeg!
Ezért a bölcs ember (seng-zsen) négyszöget formál, de nem nyeseget (másokat), sarkot alakít, de nem vág le (másokból), egyenes, de nem feszít meg (másokat), ragyogó, de nem vakít el (másokat).

58. Results of Process

When the government is relaxed, people are happy.
When the government is strict, people are anxious.
Good fortune leans on bad fortune;
bad fortune hides behind good fortune.
Who knows the results of process?
Is there no justice?
When the just become unjust, goodness becomes evil.
People have been deluded for a long time.
Therefore the wise are square but not cornered,
sharp but not cutting, straight but not strained,
brilliant but not dazzling.

59. TAKARÉKOSSÁG

A kormányzatban, mellyel az ember az eget szolgálja,
semmi sem oly fontos, mint a szükséges tartalék megteremtése.
A takarékossgot idejében kell megkezdeni.
Aki így cselekszik, az az erény kincseit gyűjti magának.
Aki az erény kincseit gyűjti magának, az mindenható.
Aki mindenható, az nem ismer határokat.
Aki nem ismer határokat,
az egész birodalom népét megnyeri magának.
Aki a birodalom népét megnyerte magának, az maradandó.
Az ilyenek még gyökere van a népben.
Útja a halhatatlansághoz vezet.

LIX

A fejedelemség kormányzásában és az ég szolgálatában semmi sem oly fontos, mint a felhalmozás. Ez a felhalmozás az, amelyről elmondhatjuk, hogy korán kell összeszedni. Az idejében-alkalmazás esetén beszélhetünk az erény (tö) nagy felhalmozásáról. A felhalmozott erény: legyőzhetetlen. Ami legyőzhetetlen, annak senki sem ismeri a határát. Aminek pedig senki sem ismeri határát, azzal birtokban lehet tartani a fejedelemséget (ju-kuo). Aki a fejedelemséget birtokolván az Anyához megy, maradandóságot biztosít. Ezt nevezik mély gyökérnek és biztos alapnak. Ez az örökké létező tao.[56]

59. Be Frugal

In leading people and serving heaven
it is best to be frugal.
Being frugal is to be prepared from the start.
Being prepared from the start is to build up power.
By building up power nothing is impossible.
If nothing is impossible, then there are no limits.
Those without limits are capable of leading a country.
Those with maternal leadership can long endure.
This is to be deeply rooted in a firm foundation,
the way of long life and eternal vision.

60. AZ URALKODÁS GYAKORLÁSA

Egy nagy birodalmat úgy kell vezetni,
mint ahogy a kis halakat sütik.
Ahol a birodalomban a Tao uralkodik,
ott a szellemek nem jutnak ártó szerephez.
Nem mintha erejük nem volna hozzá,
de erejüket nem érvényesítik az ellenségesen az emberek ellen.
Egyszerűen csak nem ellenségesek az emberekkel szemben.
A bölcs uralkodó sem nyomja el a népet,
se az egyik, se a másik nem árt:
mert az erény egyesíti őket áldásos hatásukban.

LX

Egy nagy fejedelemség kormányzása olyan, mint kicsiny halak sütése <magától megy>. Ha az égalattit a tao-val kormányozzák, akkor a holtak szellemei (kui) nem művelnek csodákat (pu-sen). S nemcsak hogy nem művelnek csodákat a holtak szellemei, hanem: csodáikkal (sen) nem ártanak többé az embereknek. S nemcsak hogy ők nem ártanak többé csodáikkal az embereknek, hanem: a bölcs ember (seng-zsen) sem árt többé az embereknek. Ha pedig ezek ketten nem ártanak, akkor tö-jük találkozik és egyesül.

60. Spirits

Leading a large country is like cooking a small fish.
When the world is led in accord with the Way,
spirits lose their powers.
It is not that they lose their powers,
but that their powers no longer harm people.
Not only do the spirits not harm people,
but the wise also do not harm people.
Not harming each other, spiritual power grows.

61. AZ ALÁZAT DICSÉRETE

Egy nagy ország hasonlatos a folyamhoz,
melybe az Ég alatt minden víz beletorkollik.
Hasonlatos az asszonyhoz;
az asszony szelídségével meghódítja a férfit.
De a szelídség odaadást jelent.
A nagy ország közeledésével
megnyeri a kis országot.
A kis ország a nagyhoz való alkalmazkodásával
megnyeri magának a nagy országot.
Némelyek azért odaadók,
mert a másikat meg akarják nyerni,
és mások azért odaadók,
mert meg akarnak nyeretni.
De ha a nagy országok nem akarnak egyebet,
mint az embereket magukban egyesíteni és táplálni,
a kis országok nem akarnak mást, mint csatlakozni
és embertársaiknak szolgálni:
így mindkettő eléri célját, amire törekszik.
Ehhez azonban - mint mondtuk - szükséges,
hogy a nagyok emberségesek és odaadók legyenek.

LXI

A nagy fejedelemség legyen (a folyókat maga felé irányító) alsó folyás vidéke, az égalatti minden dolgának gócpontja, az égalatti nősténye. A nőstény mindig a nyugalom révén győzi le a hímet, s a nyugalomnak megfelelően mindig alul van.[57]
Ezért a nagy fejedelemség állítsa magát a kis fejedelemség alá, s akkor nyeri meg magának a kis fejedelemséget; a kis fejedelemség pedig, amely a nagy fejedelemség alatt áll, éppen ennek révén nyeri meg a nagy fejedelemséget. Tehát egyszer az önmagunk alulra helyezése révén nyerünk meg valamit, máskor meg azáltal, hogy valóban alacsonyban állunk. A nagy országnak nem szabad többet kívánnia, mint hogy egyesítve (további népeket) megszorítsa lakosságát; a kis fejedelemségnek pedig nem szabad többet kívánnia, mint hogy csatlakozván (egy nagy fejedelemséghez) foglalkoztatni tudja (sűrű) lakosságát. Így mindkettőnek teljesül a vágya. A nagy tehát mindig alul helyezkedjék el.

80

61. Large and Small Countries

A large country is like low land where rivers flow,
a place where everything comes together, the female of all.
The female overcomes the male with tranquillity.
Tranquillity is underneath.
A large country wins over a small country
by placing itself below the small country.
A small country wins over a large country
by placing itself below the large country.

Thus some win by placing themselves below,
and others win by being below.
A large country wants to protect people,
and a small country wants to join and serve.
Thus both get what they want.
It is best for the large country to place itself below.

62. AKI KERESI, MEGTALÁLJA A TAOT

A Tao minden teremtmények szent oltalma,
a jó emberek drága kincse,
a rosszak végső menedéke.
Szép szókkal sokat lehet az emberekkel elérni.
De nemes cselekedetekkel
teljesen meg lehet őket nyerni és irányítani.
De hát hogy állunk a rosszakkal?
Vajon miért kellene őket veszni engedni?
Miattuk állították oda példának
az uralkodókat és minisztereket.
Bár a fejedelmeknek olyan főhivatalnokai vannak,
akik nefritlemezt tartanak szájuk előtt,
mikor az ég fiával beszélnek
és négyes fogaton járnak,
ez még mindig nem annyi, mint
a Tao-ban való megnyugvás és gyarapodás.

81

Vajon miért tisztelték a régiek a Taot?
Nemde azért, mert róla bizonyára elmondhatjuk, hogy:
Mindenki megtalálhatja őt, aki keresi
és ő a vétkeseknek elengedi vétküket.
Azért ő az egész világ tiszteletének tárgya.

LXII

A tao: minden dolog (wan-wu) dél nyugati sarka <alapja>. [58] A jó embereknek kincse, a rossz embereknek oltalmazója. A szép szavakkal lehet a piacon tiszteletet szerezni, tiszteletre méltó tettekkel lehet hivatalt szerezni; [59] de azok (is), akik rosszak, vajon miért vetnék el (ezeket az alkalmakat)? Ezért amikor elfoglalja trónját az Ég Fia, és helyén áll a három főember (szan-kung), bár vannak, akik drágakőkorongot nyújtanak át és négyesfogatot vezetnek elő, nincs külön (ajándék), mint (otthon maradv) ezt a tao-t küldeni be (a palotába). Mi volt hát az ok, amiért a régi időkben oly nagyra becsülték ezt a tao-t? Az, hogy (joggal) mondhatták: "Aki keresi, megtalálja; akinek bűne van (ju-cui), bocsánatot nyer." Ezért tartották az égalatti legértékesebbjének.

62. The Way is Valued

The Way is sacred to all things.
It is treasure for the good and sanctuary for the bad.
Fine words can buy honor.
Good deeds can gain respect.
Though there be bad people, why reject them?

Therefore at the crowning of the emperor
or at the installation of the three ministers,
instead of sending gifts of jade
and a team of four horses,
remain still and send the Way.

Why did the ancients prize this Way?
Did they not say, "Seek, and you will find;
let go, and you will be forgiven."
Therefore the Way is valued by the world.

62. AKI KERESI, MEGTALÁLJA A TAO-T

A Tao minden teremtmények szent oltalma,
a jó emberek drága kincse,
a rosszak végső menedéke.
Szép szókkal sokat lehet az emberekkal elérni.
De nemes cselekedetekkel
teljesen meg lehet őket nyerni és irányítani.
De hát hogy állunk a rosszakkal?
Vajon miért kellene őket veszni engedni?

Miattuk állították oda példának
az uralkodókat és minisztereket.
Bár a fejedelmeknek olyan főhivatalnokai
vannak,
akik nefritlemez tartsanak szájuk előtt,
mikor az ég fiával beszélnek
és négyes fogaton járnak,
ez még mindig nem annyi, mint
a Tao-ban való megnyugvás és gyarapodás.

63. A ROSSZAT IS JÓVAL VISZONOZZÁTOK

Cselekedjél a természet rendje szerint,
sohase erőszakold a dolgokat,
ne keresd a túlzott élvezeteket,
lásd meg a nagyot a kicsiben,
a rosszat is jóval viszonozd.
A nehezre addig vállald, míg könnyű,
a kicsiből csinálj nagyot.
Mert a világon a legnehezebb dolgok
valami könnyűvel kezdődnek.

A legnagyobb dolgok is
valami kicsivel kezdődnek.
A bölcs ember sohasem gondol a maga nagyságára,
éppen ezért képes tökéleteset alkotni.
Aki könnyen ígér, kevés hitellel talál.
Aki a nehezre könnyen veszi,
bizonyára sok nehézséget küzd le az életben.
A bölcs mindig mérlegeli a nehézségeket.
És éppen azért mindent könnyűnek talál.

LXIII

Aki a nem-cselekvéssel (wu-wei) cselekszik, a tevékenység-nélküliséggel (wu-si) intézi ügyeit, ízletesnek találja az íz-nélkülit (wu-wei), az meglátja a nagyot a kicsinyben s a sokat a kevésben, a gyűlöletet erénnyel (tö) viszonozza, [60] nehéz dolgot tervezve a könnyebbjével kezdi, nagy dolgokra készülve a csekélyekkel kezdi. Mert az égalattiban minden nehéz dolog feltétlenül könnyűből jön létre, s az égalatti minden nagy tette feltétlenül csekélyből fakad.

Így a bölcs (seng) sohasem művel nagy dolgokat, s éppen ezért képes nagy dolgokat vinni véghez. Aki könnyen ígér, az iránt mindig megfoghatkozik a bizalom. Aki sok dolgot tart könnyűnek, mindig sok nehézre bukkan. Ám a bölcs ember (seng-zsen) mindent nehéznek tart, s éppen ezért (igazi) nehézséggel sohasem találkozhat.

63. The Wise Never Strive

Act without interfering.
Work without doing.
Taste the tasteless.
Large or small, many or few, repay injury with goodness.
Handle the difficult while it is still easy.
Handle the big while it is still small.

Difficult tasks begin with what is easy.
Great accomplishments begin with what is small.

Therefore the wise never strive for the great
and thus achieve greatness.
Rash promises inspire little trust.
Taking things too lightly results in much difficulty.
Thus the wise always confront difficulties
and therefore have no difficulty.

63. The Wise Never Strive
Act without interfering.
Work without doing.
Taste the tasteless.
Large or small, many or few, repay injury with goodness.

Handle the difficult while it is still easy.
Handle the big while it is still small.
Difficult tasks begin with what is easy.
Great accomplishments begin with what is small.

Therefore the wise never strive for the great
and thus achieve greatness.
Rash promises inspire little trust.
Taking things too lightly results in much difficulty.
Thus the wise always confront difficulties
and therefore have no difficulty.

64. ÜGYELJ A JELENTÉKTELENRE IS

Ami nyugszik, könnyen tartható.
Ami még nem jelentkezett,
arra könnyen lehet készülni.
Ami gyenge, könnyen törik.
Ami csirájában van, még elfojtható.
Azért légy óvatos és előrelátó,
nehogy valami baj érjen.
A rendről addig kell gondoskodni,
míg a zavar be nem következik.
A fatörzs hajszálvékony gyökérből fejlődik.
A 9 emeletes tornyot is egy kosárnyi földből kezdik rakni.
Az ezer mérföldnyi út is egy lépéssel kezdődik.
Aki a természet folyása ellen tesz, kárát vallja.
Aki csak magának kapar, előbb-utóbb vesztes lesz..
Ezért a bölcs nem cselekszik önzésből,
és soha nem lesz kárvallott.
Nem kaparint semmit magához és nem vesz semmit.
Ellenben a nép, mely mindig a hasznot nézi,
mielőtt befejezne valamit, elrontja,

In handling things people usually fail
when they are about to succeed.
Be as careful at the end as at the beginning,
and there will be no failure.

Handle things before they appear.
Organize things before there is confusion.
A tree as big as a person's embrace grows from a tiny shoot.
A tower nine stories high begins with a mound of earth.
A journey of a thousand miles begins under one's feet.

Therefore the wise desire to have no desires.
They do not value rare treasures.
They learn what is unknown,
returning to what many have missed
so that all things may be natural without interference.

To act is to fail.
To grab is to lose.
Therefore the wise do not act and do not fail.
They do not grab and do not lose.

mert a kivitel előtt elhanyagolta a célt.
Ha az ember a végét úgy megfontolná,
mint a kezdetet, akkor nem szenvedne kárt.
A bölcs legyőzi szenvedélyét,
s nem becsüli sokra a nehezen elérhető javakat.
Nem törekszik a tudós dicsőségére
s ahol a tömeg jár, azt a teret kerüli.
A természet rendje szerint cselekszik,
anélkül, hogy zavarná azt fondorlattal vagy erőszakkal.

LXIV

Ami nyugalomban van, azt könnyű megtartani; ami még jósjelet sem adott
magáról <meg sem született>, arról könnyű tervet szőni; ami törekeny, azt
könnyű szétzúzni; ami pedig parányi, azt könnyű szerte szórni. A dolgokkal
már akkor törődni kell, amikor még nem is léteznek; rendet teremteni akkor
kell, amikor még nincsen felfordulás. A fatörzs, amit egy ember (éppen)
átölel(het), egy apró sarjból nőtt ki; a kilenc emeltes torony egy kis földhá-
nyásból emelkedik ki; s az ezer mérföldes utazás egyetlen kis lépéssel kezdő-
dik.[61]

Aki cselekszik, kudarcot vall; aki megragad valamit, elveszíti. Ezért a bölcs
ember (seng-zsen) nem-cselekvő (wu-wei), s így sohasem vall kudarcot;
nem ragad magához semmit, s így nem is veszít el semmit.[62] Azok az
emberek, akik tevékenykednek (c'ung sí), mindig közel jutnak a sikerhez,
mégis kudarcot vallanak. Aki a végre éppen úgy vigyáz, mint a kezdetre, azt
dolgiban sohasem érheti kudarc. Ezért a bölcs ember (seng-zsen) csak arra
vágynak, hogy ne vágyakozzék; nem becsüli nagyra a nehezen megszerezhető
javakat <az árukat>; csak azt tanulja meg, ami nem tudomány (pu-hio); oda
fordul vissza, amit az emberek maguk mögött hagytak (ti. a dolgok eredeti
állapotához). Így segíti elő, hogy a dolgok (wan-wu) megmaradjanak termé-
szetes állapotukban (cî-zsan), és sohasem merészel cselekedni <beleavatkoz-
ni a dolgok folyásába>.

64. Do Not Grab

What stays still is easy to hold.
Without omens it is easy to plan.
The brittle is easy to shatter.
The minute is easy to scatter.

Handle things before they appear.
Organize things before there is confusion.
A tree as big as a person's embrace grows from a tiny shoot.
A tower nine stories high begins with a mound of earth.
A journey of a thousand miles begins under one's feet.

To act is to fail.
To grab is to lose.
Therefore the wise do not act and do not fail.
They do not grab and do not lose.
In handling things people usually fail
when they are about to succeed.
Be as careful at the end as at the beginning,
and there will be no failure.

Therefore the wise desire to have no desires.
They do not value rare treasures.
They learn what is unknown,
returning to what many have missed
so that all things may be natural without interference.

65. A TISZTA LÉLEK

Akik régente kitüntek a Tao követésében,
azok nem törődtek a nép felvilágosításával,
hanem egyszerű és természetes
viszonyok közt tartották a népet.
Tanult népet nehéz vezetni.
Az államot ravasz fogásokkal kormányozni
annyi, mint tönkretenni.
Aki az államot nem fondorlattal kormányozza,
az boldoggá teszi azt.
Aki ezt a két dolgot tudja, az példakép.
Ha valaki a nép eszményképe tud lenni,
az ilyen uralkodót az igazi erény díszíti.
Az ilyennek erénye mélységes és messze világító,
egyénsége mindenkitől különböző
és működése nagy elismerést arat.

LXV

A régi időkben azok, akik tudták, hogyan kell gyakorolni a tao-t, [63] nem arra törekedtek, hogy felvilágosítsák (ming) a népet, hanem arra, hogy (ismét) ostobábbá tegyék. A népet akkor nehéz kormányozni, ha sokat tud. Ezért a fejedelemséget ismeretek (csi) segítségével kormányozni: a fejedelemség megrablása; ám a fejedelemséget a nem-tudás (pu-csî) segítségével kormányozni: a fejedelemség boldoggá tévése. Aki e kettő közt különbséget tud tenni, annak már van mértéke s példája. Ha mindig megértjük e kettő (különbségét), az mérték és példa lesz. S ha valaki ezeket alkalmazza, az a titokzatos tö. A titokzatos tö mélységes és messzire ható, s a dolgokkal (wu) ellentétes (fan), de végül is vele lehet eljutni a nagy összhanghoz (ta-sun).

65. Know the Eternal Standard

The ancients who ruled skillfully
did not try to enlighten people but kept them in the dark.
People are hard to lead when they are too clever.
Those who lead with cleverness rob the country.
Those who lead without cleverness bless the country.
Understanding these two is to know the eternal standard.
Knowing the eternal standard is mystical power.
Mystical power is deep and far-reaching,
leading all things to return to perfect harmony.

66. ÖNMEGTAGADÁS

Hogy a folyamok és a tengerek
a völgyek összes vizeinek királyai,
ez onnan van, hogy mélyebben fekszenek.
Ezért ők az összes vizek királyai.
Ennek megfelelően a bölcs,
ha mint uralkodó az emberek fölött akar állni,
akkor szolgálja őket.
Az ilyen uralkodó a nép igazi vezetője.
Jóllehet a maga énjét háttérbe szorítja.
Ily módon a bölcs fejedelem uralkodik
anélkül, hogy a nép el lenne nyomva.
Az első helyen van anélkül,
hogy valaki mellőzve érezné magát.

Az emberek szívesen emelik maguk fölé,
mert mások jogát nem teszi vitássá.
S mert nem törtet, hogy előre jusson,
senkise versenyezhet vele.

LXVI

A folyam és a tenger azért tud a száz völgy <minden más patak és folyó>
királya lenni, mert alattuk helyezkedik el. Ezért tud a száz völgy királya
lenni.[64]

Így tehát (a bölcs embernek), ha fölötte akar állni a népnek, akkor úgy kell
beszélnie, mint aki alatta áll. Ha előtte akar járni a népnek, önmagát kell há-
tulra helyezni. Ezért a bölcs ember (seng-zen) felül áll, de úgy, hogy a nép
nem érzi súlyát; elől áll, de úgy, hogy a népet nem éri károsodás. Így aztán az
égalatti örömmel fogadja irányítását és sohasem elégteli meg. És mert soha-
sem harcol, az égalattiban senki sem képes versengeni vele.

66. Leading from Behind

Great rivers and seas are lords of all mountain streams,
because they are good at staying below them.
Therefore they are lords of the streams.
Thus the wise in watching over the people
speak humbly from below the people,
and in leading the people get behind them.
In this way the wise watch over the people
but do not oppress them;
they lead the people but do not block them.
Thus everyone happily goes along without getting tired.
Because they do not compete,
the world cannot compete with them.

67. HÁROM KINCS

Az egész világ nagynak nevez engem
és azt mondja, hogy más vagyok, mint a többi ember.
De éppen ebben rejlik a nagyság,
hogy valaki más, mint a többi.
A többiek tündökölni akarnak,
pedig valóságban kicsinyek.

akkor szolgálja őket.
Az ilyen uralkodó a nép igazi vezetője.
Jóllehet a maga énjét háttérbe szorítja.
Ily módon a bölcs fejedelem uralkodik
anélkül, hogy a nép el lenne nyomva.
Az első helyen van anélkül,
hogy valaki mellőzve érezné magát.

66. ÖNMEGTAGADÁS
Hogy a folyamok és a tengerek
a völgyek összes vízének királyai,
ez onnan van, hogy mélyebben fekszenek.
Ezért ők az összes vizek királyai.
Ennek megfelelően a bölcs,
ha mint uralkodó az emberek fölött akar állni,

Van három kincsem, ezeket becsülöm és megőrzöm.
Az egyik a szeretet,
a másik a megelégedés,
a harmadik az alázat.
A szeretet erőssé teszi az embert.
A megelégedés nagylelkűvé.
Az alázat tesz képessé
egy birodalom kormányzatára.
Manapság az emberek mitsem akarnak
tudni a felebaráti szeretetről.
Manapság az emberek kíméletlenek.
Semmit sem akarnak tudni a takarékoságról
s ehelyett annál pazarlóbbak..
Semmit sem akarnak tudni a szerénységről,
ehelyett annál jobban törtetőék.
De ez maga a halál!
A szeretet a harcban győztessé, a védekezésben erőssé tesz.
Az ég irgalmával átöleli, akit meg akar menteni.

LXVII

Az égalattiban mindenki azt mondja, hogy az én (tao-m) mintha nagyon
hatalmas, de mintha oktalan (pu-sziao) lenne. Pedig éppen azért látszik
oktalannak, mert hatalmas. Ami normálisnak látszik, annak végül mindig
kiderül a kicsinysége!
Három kincsem van, ezekhez ragaszkodom, ezeket őrzöm. Az elsőt úgy
hívják: kegyesség (c'i); a másodikat úgy hívják: mérséklet; s a harmadikat
úgy mondhatom: nem merészelem az égalatti elé helyezni magamat. Csak
aki kegyes, az képes bátorságra; csak aki mérsékelt, az lehet hatalmas; csak
aki nem merészeli magát az égalatti elé helyezni, az lehet feladatát jól betöltő
vezető.
Manapság azonban kegyesség nélkül akarnak bátrak lenni, mérséklet nélkül
akarnak hatalmasok lenni, önmaguk háttérbe helyezése nélkül akarnak elől
járni; így hát elpusztulnak. Pedig aki kegyességgel háborúzik, azé a győze-
lem, s aki vele védekezik, az rendíthetetlen. Akit az ég <a természet> meg
akar menteni, azt a kegyesség által védelmezi meg.

67. Three Treasures

Everyone says the Way is great and beyond
comparison.

Because it is great, it cannot be compared.
If it were compared, it already would have seemed
small.

I have three treasures to be maintained and cherished:
the first is love;
the second is frugality;
the third is not pushing oneself ahead of others.

From love comes courage;
from frugality comes generosity;
from not pushing oneself ahead of others comes leadership.

Now courage without love, generosity without
frugality,
and leadership by pushing oneself ahead of others
are fatal.

For love wins all battles and is the strongest defense.
Heaven gives love to save and protect.

67. Three Treasures

Everyone says the Way is great and beyond comparison.
Because it is great, it cannot be compared.
If it were compared, it already would have seemed small.

I have three treasures to be maintained and cherished:
the first is love;
the second is frugality;
the third is not pushing oneself ahead of others.

From love comes courage;
from frugality comes generosity;
from not pushing oneself ahead of others comes leadership.

Now courage without love, generosity without frugality,
and leadership by pushing oneself ahead of others are fatal.
For love wins all battles and is the strongest defense.
Heaven gives love to save and protect.

68. AZ ÉGGEL VALÓ ÖSSZHANG

Az igazi vezér nem háborúskodó.
Az igazi katona nem indulatos.
Az igazi győző erőszak nélkül győz.
Az győző igazán, aki önmagát legyőzi.
Ez a békéhez vezető igazi út.
Ez az emberek vezetésének erénye.
Ez az Éggel való összhang.
Ósidóktól fogva ez a legfőbb eszme.

LXVIII

Az igazán jó tiszt (si) nem vágat előre (hadiszekerén), az igazán jó harcos nem haragos. Aki igazán győzni tud az ellenség fölött, az nem harcol vele; [65] aki igazán irányítani (jung) tudja embereit, az önmagát alájuk helyezi. Ezt nevezzük a nem-harcolás tö-jének, ezt hívjuk erőnek az emberek irányítására, s erről mondjuk, hogy végső foka a régi időktől fogva létező éggel <természettel> való egyesülésnek.

68. The Power of Not Striving

The best soldier is not violent.
The best fighter is not angry.
The best winner is not contentious.
The best employer is humble.
This is known as the power of not striving,
as ability in human relations,
and as being in accord with heaven.

69. A TITOKZATOS MEGFEJTÉSE

Egy bölcs hadvezér azt mondta:
– Jobb a vendég szerepét játszani, mint a gazdáét.”
– Jobb egy lábnnyira visszahúzódni,
mint egy hüvelyknyivel előre menni.”
Ez annyit jelent, mint előrejutni menetelés nélkül,
visszaszorítani fegyver nélkül,
célt érni erőszak nélkül,
foglyot ejteni fegyver nélkül.
Nincs nagyobb baj, mint egy könnyelmű háború.
Aki könnyelműen támad,
az a legértékesebb kincseit elveszti.
Ahol két sereg összeütközik, ott az győző,
aki azt nehéz szívvel teszi.

LXIX

A hadművészetben (jung-ping) azt szokták mondani: “Nem merek gazda <védő> lenni, inkább leszek vendég <támadó>. Ha nem merek egy hüvelyknyit előre nyomulni, egy lábnyit vonulok vissza.” Ezt nevezik előrehaladás nélküli (wu-hing) előrehaladásnak, ruhaujj feltűrésének a meztelen kar mutogatása nélkül, szembenállás nélküli sorbaállásnak, fegyvertelen megragadásnak.
Nincs nagyobb szerencsétlenség, mint lebecsülni az ellenséget <meggondolatlanul támadni>; az ellenség lebecsülése már-már elvesztegeti az én kincsemet <a tao-t>. Ezért van, hogy amikor két hadsereg összeecsap, azé lesz a győzelem, amelyik siránkozik (a háború miatt).

no enemy,
holding in the hand no weapons.
No disaster is greater than underestimating
the enemy.
Underestimating the enemy will destroy my
treasures.
Thus when the battle is joined,
it is the kind who will win.

69. The Kind Win
The strategists say,
“Do not be the aggressor but the defender.
Do not advance an inch, but retreat a foot
instead.”
This is movement without moving,
stretching the arm without showing it,
confronting enemies with the idea there is

69. The Kind Win

The strategists say,

“Do not be the aggressor but the defender.

Do not advance an inch, but retreat a foot instead.”

This is movement without moving,

stretching the arm without showing it,

confronting enemies with the idea there is no enemy,

holding in the hand no weapons.

No disaster is greater than underestimating the enemy.

Underestimating the enemy will destroy my treasures.

Thus when the battle is joined,

it is the kind who will win.

70. NEHEZEN ÉRTENEK MEG

Az én szavaim igen könnyen érthetők,

igen könnyen követhetők.

És mégsincs senki az országban,

aki azokat megérteni és követni képes.

Szavaim egy tiszteletet parancsoló Atyától,

műveim az Úrtól erednek.

Azért nem értenek meg engem az emberek,

mert a Taot nem értik meg.

Hogy kevesen értenek meg, ez az én dicsőségem.

A bölcs durva gyapjúruhában jár ugyan,

de keblében kincseket hordoz.

LXX

Az én szavaimat nagyon könnyű megérteni, s nagyon könnyű megvalósítani is őket. Az égalattiban mégsem tudja megérteni senki, mégsem tudja megvalósítani senki (a tanításomat). Pedig szavaimnak van őse <alapja>, tetteimnek van ura <vezető elve>.[66] Éppen ezt nem tudják megérteni az emberek, s ezért nem ismernek engem. Nagyon kevesen értenek meg engem, de éppen ebben rejlik értékem. Hiszen a bölcs ember (seng-zsen) durva ruhát visel kívül, de jade-t hord a keblében.

70. My Ideas Are Easy

My ideas are easy to understand and easy to practice.

Yet no one understands them or practices them.

My ideas have a source; my actions have a master.

Because people do not understand this, they do not know me.

Since few know me, I am very precious.

Therefore the wise wear coarse clothes

and keep the jewel inside.

71. A LEGFŐBB TUDOMÁNY

A legfőbb tudomány saját tudatlanságunk beismerése.

Betegség nem tudni, hogy mitsem tudhatunk.

Aki ezt a betegséget felismeri, nem lesz beteg.

A bölcs nem beteg, mert ő ezen betegséget felismeri.

Azért a bölcs mentes ezen betegségtől.

LXXI

A tudást nem-tudásnak tartani: a legmagasabb fok. A nem-tudást tudásnak tartani: betegség. Csak aki betegségnek ismeri fel a betegséget, az tud ezáltal megszabadulni a betegségtől. A bölcs ember (seng-zsen) sohasem beteg, mert azért, hogy betegségnek tudja a betegséget, megszabadítja magát a betegségtől.

71. A Disease

To know that you do not know is the best.

To think you know when you do not is a disease.

Recognizing this disease as a disease is to be free of it.

The wise are free of disease,

because they recognize the disease as a disease.

Therefore they are free of disease.

72. MEGELÉGEDÉS

Ha az emberek nem óvatosak a veszéllyel szemben,

akkor valami igen nagy veszélynek tehetik ki magukat.

Senki se tartsa a maga helyzetét szűkösnek,

senki se legyen sorsával elégedetlen.

Az életviszonyok csak azért szűkösek,
mert az ember nincs velük megelégedve.
A bölcs tisztában van önmagával,
de nem vágyik tekintélyre.
A bölcs ismeri a maga értékét,
de sohasem becsüli túl önmagát.
Épp azért kerül ki az utóbbit és keresi az előbbit.

LXXII

Ha [67] a népnek nem kell félnie a hatalomtól, akkor érkezik el az igazán nagy hatalom. Ne szűkítsd össze a lakóhelyét <ne zárd börtönbe>, ne háborogasd abban, amiből él, és ha nem fogod zaklatni, éppen ezért nem fog téged megelégedni. Ezért a bölcs ember (seng-zsen) ismeri magát <hatalmát>, de nem mutogatja magát; szereti is magát <becsüli bölcsességét>, de nem állítja előkelő helyre magát. Elutasítja tehát az egyiket, s a másikhoz tartja magát.

72. Do Not Suppress

When people lack a sense of awe,
then something awful will happen.
Do not constrict people's living space.
Do not suppress their livelihoods.
If you do not harass them, they will not harass you.

Therefore the wise know themselves
but do not display themselves.
They love themselves but do not exalt themselves.
They let go of one and accept the other.

73. NAGY AZ ÉG HÁLÓJA

Akinek van bátorsága vakmerőnek lenni, az öl.
Akinek nincs bátorsága erre, az kíméli az életet.
Mindkettő lehet hasznos és káros is.
De ki tudja megmondani, hogy az ég kit ejt el?
Ezért nehéz a bölcsnek a döntés.
Az ég Tao-ja erőszak nélkül tud győzni.
Nem parancsol, mégis engedelmeskednek neki.

Nem szólít senkit, mégis önként hódolnak neki.
Nyugodtan vár, de biztos a maga célja felől.
Az ég hálója tágas, de senki sem kerül ki.

LXXIII

Aki úgy bátor, hogy mindent mer, az öl. Aki abban bátor, hogy nem mer, az életet ad. Ez kétféle (bátorság): az egyik hasznot hajt, a másik kárt okoz. Az ég <a természet> gyűlöli az egyiket, de ki tudja ennek az okát? Ez még a bölcs embernek (seng-zsen) is nehezen érthető.[68]
Az ég <a természet> tao-ja sohasem harcol, mégis győzni tud; sohasem beszél, mégis helyes választ tud adni; nem hív senkit magához és (minden) magától jön el hozzá; csendben van, mégis tud tervezni <irányítani>. Az ég hálója hatalmas, de bármily nagyok a szemei, senkit át nem ereszt.

73. The Way of Heaven

Those brave in killing will be killed.
Those brave in not killing will live.
Of these two, one is beneficial, and one is harmful.
Some are not favored by heaven. Who knows why?
Even the wise consider it a difficult question.

The Way of heaven does not strive; yet it wins easily.
It does not speak; yet it gets a good response.
It does not demand; yet all needs are met.
It is not anxious; yet it plans well.
The net of heaven is vast;
its meshes are wide, but nothing slips through.

74. AZ ÖNÁMÍTÁS KORLÁTOZÁSA

Ha a nép nem fél a haláltól,
hogyan lehet akkor megfélemlíteni?
Ha az emberek intézményeket létesítenének,
hogy a nép állandóan féljen a halálbüntetéstől
és ha minden gonosztevőt be lehetne börtönöztetni
és kivégeztetni, – ki merné ezt megtenni?

72. MEGELÉGEDÉS

Ha az emberek nem óvatosak a veszéllyel szemben,
akkor valami igen nagy veszélynek tehetik ki magukat.
Senki se tartsa a maga helyzetét szűkösnek,
senki se legyen sorsával elégedetlen.

Van egy élet-halál fölött ítélő nagy bíró,
aki halállal sujtja a gyilkost.

Megmondattott:

Aki a legfőbb büntetőbíró helyett halállal büntet,
hasonlatos ahhoz az avatatlanhoz,
aki az ácsmester helyett veszi kezébe a fejszét.
Hogy valaki e nagy ácsmester helyett
vegye kezébe a fejszét, az ritkán esik meg
az illető kezének megsebzése nélkül.

LXXIV

Ha a nép nem fél a haláltól, miért kell akkor a halállal <halálbüntetéssel>
rettegésben tartani? És ha feltételezzük, hogy az emberek félnek a haláltól és
rendkívüli dolognak tartják azt, ki merné megragadni és megölni őket?
Az öldöklésnek örökös irányítója van (ti. a tao), aki öldökölni lehet. És ha valaki
az öldöklés irányítója helyett öldökölni próbál, arról elmondhatjuk, hogy az ácsmester
helyett próbál hasogatni. Ám aki az ácsmester helyett próbál hasogatni, az
ritkán menekül meg attól, hogy megvágja a kezét.

74. Death

If people are not afraid to die,
then why threaten them with death?
If people were afraid of death,
and lawbreakers could be caught and put to death,
who would dare to do so?
There is the Lord of Death who executes.
Trying to do his job
is like trying to cut wood for the Master Carpenter.
Those who try to cut wood for the Master Carpenter
rarely escape injuring their own hands.

75. A VÁGYAK KÁRT OKOZNAK

A nép éheznek, mert az ország előkelői
túl sok adójövedelmet emésztenek föl.
Ezért van, hogy a nép éheznek.
Hogy a nép nehezen kormányozható, ez onnan van,

Ha az emberek intézményeket létesítenének,
hogy a nép állandóan féljen a halálbüntetésről
és ha minden gonosztevőt be lehetne börtönözteni
és kivégeztetni, – ki merné ezt megtenni?

74. AZ ÖNÁMÍTÁS KORLÁTOZÁSA

Ha a nép nem fél a haláltól,
hogy lehet akkor megfélemlíteni?

mert az állam vezetői túl sok rendszabályt alkalmaznak.
Ezért kormányozható nehezen a nép.
Hogy a nép a halált könnyen veszi,
ez onnan van, mert vágyik az élet buja élvezetére.
Aki nem becsüli sokra az élet örömeit,
okosabb, mint aki túlbecsüli azokat.

LXXV

A nép azért éheznek, mert a fölötté állók (sang) túlságosan sok adógabonát
(sui) esznek. Csak azért éheznek. A népet azért nehéz kormányozni, mert a
fölötté állók sokat tevékenykednek (ju-wei). Csak azért nehéz kormányozni.
A nép azért veszi semmibe a halált, mert (a fölötté állók) oly mohón hab-
zsolják az életet. Csak azért veszi semmibe a halált. S bizony, aki semmit sem
tesz az életéért, az bölcs igazán (hien) az élet becsülésében (kui seng).[69]

75. Valuing Life

People are hungry,
because rulers eat too much tax-grain.
That is why people are starving.

People are hard to govern,
because rulers interfere too much.
That is why they are hard to govern.

People do not care about death,
because rulers demand too much of life.
That is why they do not care about death.
Only those who do not interfere with living
are best at valuing life.

76. AZ ERŐS ÉS A GYENGE

Az ember teste életében hajlékony és puha.
Mikor meghal, merev és kemény.
Minden a nagy természetben: fű, fa, bokor,
amíg él, hajlékony és nedvdús,
de amikor elhal, száraz és merev lesz.

Ebből is látjuk, hogy a merevség és keménység a halál kísérője. A hajlékonyság és puhaság az életé. Aki csak fegyvereiben erős, az nem győz. A legerősebb fa leghamarább dül ki. A merevség és keménység alsóbbrendű, a rugalmasság, puhaság felsőbbrendű.

LXXXVI

Az ember születésekor lágy és gyenge, halála után pedig kemény és erős. Minden dolog (wan-wu), minden fű és fa születésekor lágy és hajlékony, halála után pedig száraz és merev. Ezért ami kemény és erős, az a halál követője; ami pedig lágy és gyenge, az az élet követője. S így van az, hogy amelyik fegyver erős, elpusztul, s ha a fa (törzse) erős, eltörik. Az erős és hatalmas mindig alulra kerül, a lágy és gyenge azonban felülre kerül.

76. Life Is Tender

When people are born, they are tender and supple.
At death they are stiff and hard.
All things, like plants and trees,
are tender and pliant while alive.
At death they are dried and withered.
Therefore the stiff and hard are companions of death.
The tender and supple are companions of life.
Thus strong arms do not win.
A stiff tree will break.
The hard and strong will fall.
The tender and supple will rise.

77. AZ ÉG TAO-JA

Az ég Tao-ja mennyire hasonlít az íjjászéhoz!
A magasat leszorítja, az alacsonyt fölemeli.
Elvesz azoktól, akiknek sok van,
hogy másoknál a hiányt enyhítse.

76. AZ ERŐS ÉS A GYENGE

Az ember teste életében hajlékony és puha.
Mikor meghal, merev és kemény.
Minden a nagy természetben: fű, fa, bokor,
amíg él, hajlékony és nedvdús,
de amikor elhal, száraz és merev lesz.

Az ég Tao-jának tevékenysége az:
A bőséget csökkenti, a hiányt enyhíti.
Az ember Tao-ja nem szokott így cselekedni.
Hanem elvesz ott ahol kevés van,
azért, hogy a bővelkedőnek adjon.
De hol van az az ember, aki bőségben él
és gazdagságát az egész ország javára használja fel?
Csak az képes erre, akit a Tao megvilágosított.
Ezért a bölcs ad, anélkül, hogy jutalmat várna.
Tökéleteset alkot anélkül,
hogy abból magának érdemet kovácsolna.
Bölcsességét sose fitogtatja mások előtt.

LXXXVII

Az ég <a természet> tao-ja hasonlít az íj megfeszítéséhez: mikor az addig magasan álló részét leszorítják, az addig alacsonyan álló rész felemelkedik; ahol addig nagyon sok volt, onnan elvettek, ahol pedig nem volt elég, ott gyarapítottak. Az ég tao-ja elvesz attól, akinek túlságosan sok van, s gyarapítja azt, akinek elegendője sincs; az emberek tao-ja azonban nem ezt teszi, hanem elvesz attól, akinek elegendője sincs, hogy felajánlja annak, akinek amúgy is túlságosan sok van. S ugyan ki képes oly sokat birtokolni, hogy azt felajánlhassa az egész égalattinak?[70] Csak az, ki a tao-t birtokolja. Így hát a bölcs ember (seng-zsen) befolyásol, de nem támaszkodik erre; beteljesíti művét, de nem időzik el (a sikerben); mert sohasem vágyik arra, hogy mutogassa kiválóságát (hien).[71]

77. Taking and Giving

The Way of heaven is like bending a bow.
The high is lowered; the low is raised.
The excessive is reduced; the deficient is increased.
The Way of heaven takes from those who have too much
and gives to those who do not have enough.

The human way is different.
It takes from those who do not have enough
and gives to those who have too much.

Who has more than enough to give to the world?

Only the person of the Way.
Therefore the wise act but do not rely on their own ability.
They accomplish the task but claim no credit.
They have no desire to seem superior.

Only the person of the Way.
Therefore the wise act but do not rely on their own ability.
They accomplish the task but claim no credit.
They have no desire to seem superior.

78. KIRÁLY ÉS FŐPAP

Az egész világon nincs lágyabb valami, mint a víz.
És mégis legerősebb abban, hogy legyőzi a szilárdat.
Legyőzhetetlen, mert mindenhez alkalmazkodó.
Mindenki tudja, hogy a gyenge legyőzi az erőset,
a puha a keményet.
De senki se tud aszerint cselekedni.
Ezért mondja a bölcs:
– Aki a világ bűnét magára veszi, az az igazi főpap.
Aki az ország terhét magára vállalja, az igazi uralkodó.”
Igaz, de mily csodás szavak ezek!

LXXVIII

Az égalattiban semmi sem lágyabb és gyengébb, mint a víz, s mégis, ha megtámadja a kemény és erős dolgokat, nincs, ami versenyre tudna kelni vele. És nincs, ami meg tudná változtatni.[72]
Hogy a gyenge mindig legyőzi az erőset, a lágy pedig legyőzi a szilárdat, azt az égalattiban mindenki tudja, de nincs senki, aki meg is tudná valósítani.
Ezért a bölcs ember (seng-zsen) azt mondja: „Aki elfogadja a fejedelemség (jelképes) göröngyét, azt nevezik a föld- és gabonaistenek (sö-ci) urának (csu); aki pedig elfogadja <magára vállalja> a fejedelemség minden szerencsétlenségét, az az égalatti királya (wang) lesz.”
A helyes szavak (cseng jen) olyanok, mint az ellentétük (fan).

78. The Soft and Weak

Nothing in the world is softer and weaker than water.
Yet nothing is better at attacking the hard and strong.
There is no substitute for it.
The weak overcomes the strong; the soft overcomes the hard.
Everyone knows this, but no one puts it into practice.

Therefore the wise say,
“Those who bear the humiliation of the people

are able to minister to them.
Those who take upon themselves the sins of the society
are able to lead the world.”
Words of truth seem paradoxical.

79. A KÖTELESSÉGRŐL

Ahol valami nagy viszálykodást egyenlítenek ki,
ott mindig megmarad valami a gyűlölködésből.
Hogy lehet ezt jóvátenni?
A bölcs csak arra ügyel,
hogy maga híven teljesítse kötelességét,
és nem gondol arra,
vajon a többiek is így cselekszenek-e.
Az erényes ember tudja kötelességét.
Aki nem követi az erényt,
az a maga jogait hangoztatja.
Az ég Tao-ja nem ismer kedvezést.
Az ég Tao-ja a jókat mindig segíti.

LXXIX

A [73] nagy elégedetlenség megbékítése (ho) mindig tápot ad újabb elégedetlenségre. Hogyan lehetne (ezt) jónak tartani! Ezért a bölcs ember (seng-zsen) kezében tartja a baloldali rovasokat <jogainak bizonylatát>, de soha sem terheli meg (követelésével) az embereket. A tö birtoklása: rovasokkal <kötelezvényekkel> rendelkezni; a tö hiánya pedig: adókkal (cső) rendelkezni <be is hajtani a követelést>. Az égi <természeti> tao-nak nincs rokonsága <nem részrehajló>, hanem mindig a jó ember pártján áll.

79. Stay with the Good

Compromising with great hatred surely leaves some hatred.
How can this be considered good?
Therefore the wise keep their part of an agreement
and do not blame the other party.
The good fulfill their obligations;
the bad exact obligations from others.
The Way of heaven is impartial.
It always stays with the good.

80. AZ ESZMÉNYI ORSZÁG

Elképzelek magamban egy kis országot kevés lakossal.

Legyen benne tíz vagy több derék hivatalnok,
és ezeknek ne kelljen a hatalmukat igénybe venni.

A nép ne féljen a haláltól,
és ne vándoroljon a távoli országokba.

Bár van hajója, kocsija,
ne kelljen messze távolba utaznia.

Bár van fegyvere, páncélja,
ne kelljen sose hadakoznia.

Az emberek térjenek vissza ahhoz az egyszerű állapothoz,
amikor zsinórcsomókat használtak írásként.

Legyen ételük jóízű, ruhájuk egyszerű és csinos.

Lakásuk békés, erkölcsök szelídek.

A szomszéd községek oly közel legyenek egymáshoz,
hogy a kakaskukorékolás és kutyaugatás
egymáshoz áthallható legyen.

Az emberek éljenek nagy kort,
és haljanak meg anélkül,
hogy ide-oda utaztak volna.

LXXX

Legyen kicsiny az ország (kuo), de kevés a népe. Legyen úgy, hogy birtokoljanak bár tízszeres és százszoros (munkát végző) szerszámokat (k'i), de ne használják azokat. Legyen úgy, hogy a nép inkább két halált haljon (otthon), de ne menjen soha messzire. Birtokoljanak bár hajókat és kocsikat, senki se szálljon azokra; birtokoljanak bár páncélokot s fegyvereket, senki se vegye elő azokat. Legyen úgy, hogy az emberek ismét csomókat kötözzenek, s azokat használják (írás gyanánt). Találják édesnek az ételüket, szépnek a ruhájukat, lakjanak békésen otthonukban, s leljék örömeiket szokásaikban. A szomszédos országokból (kuo) akár át is lássanak egymáshoz, s hallják kölcsönösen a kakaskukorékolást és kutyaugatást, a nép mégis úgy érje el az öregséget és halált, hogy sohasem fordult meg odaát.

80. Home Is Comfortable

In a small country with few people
machines that can work ten or a hundred times faster

102

are not needed.

People who care about death do not travel far.

Even if there are ships and carriages, no one takes them.

Even if there are armor and weapons, no one displays them.

People return to knotted rope for records.

Food is tasty; clothes are beautiful;

home is comfortable; customs are delightful.

Though neighboring communities see each other
and hear each other's cocks crowing and dogs barking,
they may grow old and die without going there.

81. A TAN LÉNYEGE

Az őszinte szó nem mindig kellemes.

A kellemesen hangzó beszéd nem mindig őszinte.

A Taot követő ember nem vitatkozik.

Aki vitatkozik, az nem Tao-követő.

A Tao-követő nem tudálékos.

Aki tudálékos, az nem ismeri a Taot.

A bölcs ember nem gyűjt kincseket.

Minél többet tesz másokért,

annál többje van neki.

Minél többet ad másoknak,

annál gazdagabb.

Az ég törvénye az, hogy áld

anélkül, hogy ártana.

A bölcs ember törvénye az,

hogy a természet rendje szerint él és cselekszik.

LXXXI

A megbízható szavak nem szépek, a szép szavak nem megbízhatóak. Aki jó, az nem vitatkozik (pien), s aki vitatkozik, az nem jó. Aki tud, az nem tudóskodik (po), s aki tudóskodik, az nem tud.[74] A bölcs embernek (seng-zsen) nem kell felhalmoznia; mindent az emberekért tesz, s neki annál több lesz; mindenét az embereknek adja, s ezáltal csak gyarapodik. Az ég <a természet> tao-ja úgy élesít (li), hogy sohasem vág (hai); a bölcs ember (seng-zsen) tao-ja úgy cselekszik, hogy sohasem harcol.

103

81. True Words

True words are not beautiful.
Beautiful words are not truthful.
The good do not argue.
Those who argue are not good.
Those who know are not scholarly.
The scholarly do not know.

The wise do not hoard.
The more they give to others, the more they have.
The Way of heaven benefits and does not harm.
The Way of the wise accomplishes without striving.

- oOo -

JEGYZETEK – LAO-CÍ (Tőkei Ferenc fordításához)

I
1 A mű e két bevezető mondatának fordításunkban olvasható hagyományos értelmezését újabban vitatják. A hagyományostól legtávolabb álló javaslat szerint az “örök” (cs’ang) szót “közönséges”-nek kellene értelmeznünk. Ennek egyebek között az is ellentmond, hogy a cs’ang helyett egyes szövegvariánsokban sang-ot olvashatunk, amelynek értelme: “magasztos”.

II
2 A harmadik bekezdés első mondata Ma Sziü-lun szerint a XXXVII-ben van a maga helyén, harmadik mondata pedig Ma szerint voltaképpen kommentár, mely később csúszhatott bele az eredeti szövegbe.
3 A három utolsó mondat Ma Sziü-lun szerint csupán az LI-ben van a maga helyén.

III
4 A mondat úgy is fordítható, hogy a bölcs uralkodó “üressé teszi (a nép) szívét, de megtölti (a nép) hasát” stb.
5 Ma szerint ez a félmondat is kommentárból való.

IV
6 A mondat Ma szerint az LVI-ban van a maga helyén.
7 A “képmás” (sziang) értelme valószínűleg: “képzet”.

V
8 Értelme: a természet nem ismeri az “emberség” konfucianus erényét, minden létezővel úgy bánik, mint élettelen tárggyal. Szalmakutyákat az ókori Kínában temetések alkalmával “áldoztak fel”.

VI
9 Egy szövegkorrekció a “völgy” jelentésű ku írásjegy helyett a “gabona” jelentésű ku írásjegyet olvasná, s “tápláló (v. éltető) szellem”-nek fordítaná az első két szót. Valószínű, hogy a “völgy” és a “gabona” egyébként is rokon fogalmával - a kiejtés homofóniája segítségével - a szöveg tudatos szójátékot üt.

VIII
10 A mondatban több olyasmi olvasható, ami, különösen az “emberség” dicsérete, ellentmond a mű más helyeinek. Ma Sziü-lun kihagyja a szövegből.

XII

11 Az öt szín: kékeszöld, sárga, piros, fehér, fekete. Az öt hang: a kínai pentaton skála hangjai, ezenkívül öt hangnem. Az öt íz: keserű, savanyú, sós, csípős, édes.

XVII

12 Ma Sziü-lun szerint az “annak vállalkozása” szavakkal kezdődő befejezés a XXXVII végére helyezendő.

XVIII

13 A hat rokon: valószínűleg az apa és az anya, az idősebb és a fiatalabb fivér, valamint a feleség és a gyermek (v. a férj).

XIX

14 Ma Sziü-lun a XX első mondatát ide helyezi, ugyancsak bevezető mondatnak. Ugyanő a “műveltség” (wen) helyett “kormányzás”-t (cseng) javasol.

XX

15 A bevezető mondatról lásd előző jegyzetünket. A bekezdés utolsó mondatát Ma Sziü-lun a LXXII-be helyezi.

16 Ma Sziü-lun a második bekezdés mondatait átrendezi, anélkül azonban, hogy ezzel a szöveg értelme jelentősen módosulna.

XXI

17 A három utolsó mondat egy ugyancsak lehetséges fordítása: “A régmúlt időkől mind a mai napig nem veszett el a rendeltetése (ming), hogy általa buzdíttassék az Atyák serege. Honnan tudjuk, hogy így áll a dolog az összes Atyákkal? Ez által.”

XXII

18 A bekezdés utolsó mondatát Ma Sziü-lun elhagyja.
19 Ma a bekezdés első mondatát a XXXIX-be, második mondatát a XXIV-be, harmadik mondatát a LXVIII-ba helyezi. A második mondat utolsó része így is fordítható: “nem fitogtatja (sikereit), ezért azok tartósak (cs’ang)”.

XXIII

20 Az eléggé problematikus szöveg több kritikusa az utolsó mondatot elhagyja. Ma Sziü-lun a fejezet első mondatát az első bekezdés végére helyezi.

XXIV

21 A mondat hátralevő részét Ma Sziü-lun a fejezet végére helyezi, majd ennek is utána csatolja a XXII-ből elhagyott mondatot (vö. 19. jegyzetünkkel). Az “aki megköveteli magának a tiszteletet” stb. így is fordítható: “aki fitogtatja (sikereit), annak (eredményei) nem tartósak” (vö. ugyancsak 19. jegyzetünkkel).

XXV

22 Ma Sziü-lun szövegében ezután az olvasható: “Az űrben (lebeg), meg nem áll!”
23 Egy szövegvariánsban a “király” (wang) helyett az “ember” (zsen) írásjegy olvasható.

XXVII

24 Ma Sziü-lun szövegében a második bekezdés első két mondata helyett egy a LXII-ből ide helyezett mondat olvasható: “Lehet-e olyan eset, hogy a nem-tökéleteseket (pu-san) elvessük?” Az “igazán mély bölcsesség” lehet “a megvilágosodottságra való hagyatkozás” is.

XXVIII

25 A “szerszám” (k’i) szó átvitt értelemben “hivatalnok”-ot is jelenthet; így érthető a mondat kapcsolata a következővel. - Ma Sziü-lun szövegkorrekciója a fejezet értelmét nem módosítja.

XXIX

26 Ma Sziü-lun ide toldja be a LXIV-ből a következőket: “Ezért a bölcs ember nem-cselekszik, s így sohasem vall kudarcot; nem ragad magához semmit, s így nem veszít el semmit”. Ma a bekezdés utolsó mondatában is megváltoztatja a hagyományos szöveg több írásjegyét, jelentős értelem-módosítás nélkül.

XXX

27 Ma Sziü-lun a mondat utolsó részét elhagyja. A második bekezdésben Ma a “célhoz ér” írásjegyeket “merészel” írásjegyekkel helyettesíti.

XXXI

28 Ma Sziü-lun a második és negyedik, valamint a nyolcadik és kilencedik mondatot kommentárnak tartja.

XXXII

29 Ma Sziü-lun a fejezet java részét a XXXVII-be helyezi, itt csupán a következőket hagyja: “A névtelennek csak akkor lett neve, amikor elkezdődött a faragás. S mikor már a nevek megjelentek, azóta tudjuk azt is, hol álljunk meg.”

XXXIV

30 A mondat Ma Sziü-lun szerint - helyesebb formában - csupán a LXXVII-ben van a maga helyén.
31 Ma szerint az utolsó mondat a LXIII-ba tartozik.

XXXVI

32 Ma szerint “A lány legyőzi a keményet, a gyenge legyőzi az erőset” mondat a LXXVIII-ba tartozik, onnan viszont e fejezet végére helyezendő: “Ezért a bölcs ember nem kívánja mutogatni bölcsességét (hien)”.

XXXVII

33 Ma szöveg-rendezésében: “A tao örök, s nem-cselekvése nincs amit meg ne tenne” (vö. 29. jegyzetünkkel).
34 Ezután Ma szerint a XXXII-ből ide utalt mondatok következnek (vö. 29. jegyzetünkkel), majd a XLIII-ból a két utolsó mondat, ezután a II-ből: “Így aztán a bölcs ember a nem-cselekvés tevékenységével él s a szavak nélküli tanítást valósítja meg” (vö. 2. jegyzetünkkel); végül pedig a XVII-ből: “Vállalkozásai beteljesülnek, dolgai sikerülnek, és a nép mind azt mondja, hogy ez a természetesség (vö. 12. jegyzetünkkel).
35 A két utolsó mondatot Ma Sziü-lun kommentárnak tartja.

XXXVIII

36 A fejezet több szövegvariánsban maradt ránk, a változatok azonban csak egyes írásjegyeket érintenek, s az értelmet alig módosítják.

XXXIX

37 Ma Sziü-lun a fejezet első bekezdése elé a XLII első bekezdését helyezi, a bekezdés utolsó mondatát pedig kommentárnak tartja.
38 Ide Ma Sziü-lun beiktatja a XXII második bekezdésének első mondatát (vö. 19. jegyzetünkkel).
39 Ide Ma Sziü-lun a XLII második bekezdésének első mondatát iktatja.
40 Egy szövegvariáns szerint: “Ezért a túlzott dicséret nem dicséret”. Ezt fogadja el Ma Sziü-lun is, majd beiktatja még a XLII második bekezdésének második mondatát is.

XLII

41 Ma Sziü-lun a fejezet első bekezdését a XXXIX elejére helyezi (vö. 37. jegyzetünkkel), második bekezdését pedig a XXXIX második felébe (vö. 39. és 40. jegyzetünkkel). Szerinte ennek a fejezetnek eredeti szövege csupán a harmadik bekezdésből állt.

XLIII

42 Ide Ma Sziü-lun beiktatja a LXXVIII első mondatát.

43 A két utolsó mondatot Ma a XXXVII-be helyezi (vö. 34. jegyzetünkkel), helyébe a LXXVIII második mondatát is ide iktatja.

106

XLV

44 Ma Sziü-lun a fejezet második felében néhány értelmi kiegészítést lát szükségesnek, az utolsó mondatot pedig így alakítja: “A nagy hideg legyőzi a meleget, a fagy legyőzi a forróságot; aki ismeri a tisztaságot és ismeri a nyugalmat, az rendet teremt az égalattiban.”

XLVI

45 Ez a mondat egy a Han Fei-cí-ben olvasható idézet alapján helyezendő a hagyományos szövegbe.

XLVIII

46 Ma Sziü-lun a fejezet végére helyezi az LVII első három mondatát, valamint befejezésül a “Hát innen” szavakat.

XLIX

47 A “szerzek” és később “nyerek” jelentésű tö írásjegy helyett Wang Pi hagyományos szövegében az “erény” tö írásjegye olvasható.

L

48 Az “élet követői” és a “halál követői”: az emberi test négy végtagja és kilenc nyílása. Az első bekezdés azonban másképpen, a hagyományos felfogástól eltérően is értelmezhető. A “tizenhárom” helyett “tíz közül három” fordítással: “Akik az életet követik <az élet felé tartanak>, tízből hárman vannak; akik a halált követik, tízből (ugyancsak) hárman vannak; végül olyan ember, aki az életet keresve halála helyéhez jut, tízből (megint csak) három. Miért van ez így? Mert (az emberek) életüket nagyon is bőségesen táplálják.”
49 Ide Ma Sziü-lun betoldja a LXXV utolsó mondatát.

LI

50 A fejezet első bekezdésében néhány nem jelentős szövegmódosítás lehetséges. Az “íme, ez a titokzatos tö” szavak Ma Sziü-lun szerint a LXV-be valók, helyükbe a II befejező mondatait iktatja (vö. 3. jegyzetünkkel).

LII

51 Ma Sziü-lun szerint: “minden dolog anyjának”; ami értelmileg indokolt módosítás.
52 “Aki felhasználja a ragyogást, majd visszatér a világossághoz”; ez Ma szerint az LV-be tartozik.

LVI

53 Az első mondat Ma szerint a LXXXI elejére helyezendő.

LVII

54 Az első mondatok a “Hát innen” szavakkal bezárólag Ma szerint a XLVIII végére valók (vö. 46. jegyzetünkkel).

LVIII

55 Ez és a következő mondat Ma szerint kihagyandó. Helyette Ma szerint a fejezet a következőkkel végződik: “Ó, szerencsétlenség: erre támaszkodik a szerencse! Ó, a szerencse: ezt gyűri maga alá a szerencsétlenség! A bölcs ember látja ezt egyedül. A közönséges emberek (csung-zsen) hogyan tudnák ennek határát?”

LIX

56 A két utolsó mondat a hagyományos szöveg szó szerinti fordításában: “Ez az útja annak, hogy mélyre nyúló gyökerekkel és szilárd alappal örök legyen az élet a tartós nézéssel <szemlélettel>”.

LXI

57 Ma Sziü-lun szerint “az égalatti minden dolgának gócpontja” szavaktól az első bekezdés a LXVI-ba helyezendő, onnan pedig ide hozandó annak első bekezdése.

LXII

58 A ház délnyugati sarka a családi áldozatok bemutatásának helye, s ilyenformán a ház legtiszteltebb, alapve-

107

tőnek tekintett pontja.

59 A harmadik mondat eddig: Ma Sziü-lun szerint a fejezet végére való; ez esetben a mondat hátralevő részét is némiképpen módosítani kellene.

LXIII

60 “A gyűlöletet erénnyel viszonzza” szavak Ma szerint a LXXIX elejére valók. A bekezdés hátralevő részét, valamint a második bekezdés első mondatát Ma a LXIV-be helyezi át.

LXIV

61 Ma átrendezésében a szöveg az első bekezdés utolsó mondatával kezdődik (“A fatörzs, amit egy ember...”), utána kerül a LXIII-ból áthelyezett három, majd a fejezet hagyományos szövegének első két mondata.

62 A második bekezdés első két mondatát Ma a XXIX-be helyezi (vö. 26. jegyzetünkkel).

LXV

63 Ma szövegében: “akik tudták, hogyan kell kormányozni az égalattit”.

XLVI

64 Ma az első bekezdést a LXI-be helyezi, onnan pedig ide iktatja az első bekezdés másfél mondatát (vö. 57. jegyzetünkkel).

LXVIII

65 Ma a fejezet szövegét némiképpen átrendezi, ide pedig a XXII második bekezdésének utolsó mondatát iktatja (vö. 19. jegyzetünkkel).

LXX

66 Ezt a mondatot Ma a fejezet végére helyezi.

LXXII

67 Ma a fejezet első mondatául ide iktatja a XX első bekezdésének utolsó mondatát (vö. 15. jegyzetünkkel).

LXXIII

68 A bekezdés utolsó mondatának Ma szerint a LXIII-ban van a helye.

LXXV

69 Az utolsó mondatot Ma az L-be helyezi át (vö. 49. jegyzetünkkel).

LXXVII

70 Ma javaslata szerint: “felajánlhassa annak, akinek nincs elég”.

71 Ma az utolsó mondatot a XXXVIII-ba utalja, helyette ide helyezi a LXXXI negyedik és ötödik mondatát.

LXXVIII

72 Ma az első bekezdést a XLIII-ba utalja (vö. 42. és 43. jegyzetünkkel).

LXXIX

73 Ma első mondatnak ide iktatja a LXIII-ból való “A gyűlöletet erénnyel viszonzzuk” szavakat (vö. 60. jegyzetünkkel).

LXXXI

74 Ma szerint a fejezet eredeti szövege csupán ennyi volt; csak az elejére helyez még egy mondatot az LVI-ből (vö. 53. és 71. jegyzetünkkel).